

ספר שיר השירים

פרק א

(א) שיר השירים³⁰⁶ אֲשֶׁר לְשִׁלְמֹה³⁰⁷ (ב) יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ³⁰⁸ כִּי טוֹבִים הָדִידָךְ מִיַּי³⁰⁹
(ג) לְרִיחַ שְׁמֹנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֵן תֵּנוּרְךָ שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבֹּךָ³¹⁰ (ד) מְשַׁכְּנֵי אַחֲרֶיךָ

³⁰⁶ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' יא: אין כל העולם כולו כדאי כיום שנתנה בו שיר השירים, למה שכל הכתובים קדש, וזה קדש קדשים וכו' כל חכמתה דשלמה לא סולת אלא שיר השירים לישראל שיר השירים המשובח שבשירים המעולה שבשירים המסולסל שבשירים. עי' שם סי' יב: רבן גמליאל אומר מלאכי השרת אמרוהו שיר השירים שיר שאמרוהו שרים של מעלה. עי' מדרש זוטא שיר השירים פרשה א: חכמתו של שלמה היא שקולה כנגד התורה רבי עקיבא אומר אלו לא נתנה שיר השירים בתורה כדאי היתה לנהוג את העולם. עי' זהר ח"ב קמג ע"א: פתח רבי יוסי ואמר שיר השירים אשר לשלמה שירתא דא אתער לה שלמה מלכא כד אתבני בי מקדשא ועלמין כלהו אשתלימו עילא ותתא בשלמותא חדא ואף על גב דחברייה פליגן בהאי (נ"א מתי אתמר) אבל שירתא דא לא אתמר אלא בשלימו כד סיהרא אתמליא בשלימו ובי מקדשא אתבני כגוונא דלעילא בשעתא דאתבני בי מקדשא לתתא לא הוה חדוה קמיה קודשא בריך הוא מימא דאתברי עלמא כהווא יומא. תרגום: פתח רבי יוסי ואמר שיר השירים אשר לשלמה שיר זה עורר אותה שלמה המלך כשנבנה בית המקדש וכל העולמות נשלמו מעלה ומטה בשלמות אחת ואף על גב שהחברים חלקו בזה (מתי נאמר) אבל שירה זו לא נאמרה אלא בשלמות כשהלבנה התמלאה בשלמות ובית המקדש נבנה כדוגמא שלמעלה בשעה שנבנה בית המקדש למטה לא היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם כמו אותו היום.

³⁰⁷ עי' שם סי' יב: אשר לשלמה למלך שהשלום שלו.

³⁰⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' יב): ישקני מנשיקות פיהו היכן נאמרה ר' חנינא בר פפא אמר בים נאמרה זה קדש מה דאת אמר לסוסתי ברכבי פרעה ר' יודא ברבי סימון אמר בסיני נאמרה שנא' שיר השירים שיר שאמרו אותו השירים השוררים שנאמר (תהלים ס"ח) קדמו שרים אחר נוגנים וכו' רבי מאיר אומר באהל מועד נאמרה. עי"ש סי' יג: אמר רבי יוחנן מלאך היה מוציא הדיבור מלפני הקדוש ברוך הוא על כל דיבור ודיבור ומחזירו על כל אחד ואחד מישראל וכו' והיה אומר לו ישראל הן, וחוזר ואומר לו מקבל את אלהותו של הקב"ה והוא אומר לו הן והן, מיד היה נושקו על פיו. וכו' ורבנן אמרין הדיבור עצמו היה מחזר על כל אחד ואחד מישראל ואומר לו מקבלני את עליך וכו' והוא אומר הן והן, מיד הדיבור נושקו על פיו וכו' כתוב תורה צוה לנו משה כל התורה כולה שש מאות ושלוש עשרה מצות הוי בגימטריא תורה עולה שש מאות ואחת עשרה מצות דבר עמנו משה ברם אנכי ולא יהיה לך לא שמענו מפי משה אלא מפי הקב"ה הוי ישקני מנשיקות פיהו וכו' ורבנן אמרין כל הדברות שמעו ישראל מפי הקב"ה. עי"ש סי' טז: מצאנו שנפשו של אהרן לא נטלה אלא בנשיקה וכו' ונפשו של משה מנין וכו' ושאר כל הצדיקים מנין, שנאמר ישקני מנשיקות פיהו. אם עסקת בדברי תורה ששפתיך מנושקות, סוף שהכל מנשקין לך על פיך.

³⁰⁹ עי' ע"ז לה ע"א: אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם עריבים עלי דברי דודיך יותר מיינה של תורה. [פי' רש"י: דברי דודיך - דברי סופרים. מיינה - עיקר תורה שבכתב.] [המשך משיה"ש רבה פ"א סי' יח]: האומר אין תפילין לעבור על דברי תורה פטור ה' טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב. עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' יח): דברי תורה דומין זה לזה דודין זה לזה קרובין זה לזה. עי' מדרש זוטא שיר השירים (פרשה א): אלו דברי תורה שנתן לישראל מה היין תנחומין אף דברי תורה תנחומין שנאמר שיר השירים (תהלים צד יט) מה היין כל זמן שמתישן הוא משתבח אף דברי תורה כל זמן שמתישנים בגוף משתבחים הם. וכו' ד"א זה היין אין כונסין אותו אלא בכלי חרס ואין כונסין אותו לא בכלי כסף ולא בכלי זהב למה שאינו מתקיים בהן כך דברי תורה אין מתקיימין אלא במי שרוחו דכא. עי' ספרי (פרשת עקב פסקא יב): אי מה מים אין משמחים לבו שלמד אף דברי תורה אין משמחים ת"ל (שה"ש א) כי טובים דודיך מייין, מה יין משמח אף דברי תורה משמחים את הלב, שנ' (תהלים יט) פקודי ה' ישרים משמחי לב.

³¹⁰ עי' ע"ז לה ע"ב: מאי דכתיב לריח שמניך טובים למה ת"ח דומה לצלוחית של פלייטין מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא דברים שמכוסין ממנו מתגלין לו שנאמר עלמות אהבוך קרי ביה עלומות ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו שנאמר עלמות אהבוך קרי ביה על עלומות קרי ביה עלומות [רש"י: מגולה ריחה נודף - והיינו דכתיב שמן תורק שמך כשמגלין אותה ומריקין שמנה כלומר כשאתה מלמד תורה לתלמידים אז יצא לך שם. מתגלין לו - מעצמן בלא טורח כשהוא מלמדן.] עי' שיה"ש (פ"א סי' כב): ד"א על כן עלמות אהבוך על שנתת לנו ביזת מצרים וביזת הים וביזת סיחון ועוג וביזת ל"א מלכים אנו אוהבים אותך דבר אחר על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם יום המיתה ויום הנחמה אהבוך ד"א על כן עלמות אהבוך בעלמות ובזריזות ד"א על כן עלמות אהבוך אלו בעלי תשובה ד"א על כן עלמות אהבוך זו כת השלישית שנאמר (זכריה יג) והבאתי את השלישית באש וצרפתים כצרוף וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך אלו הגרים

נְרוּצָה³¹¹ הַבִּיאֲנֵי הַמֶּלֶךְ חֲדָרְיוֹ³¹² נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ³¹³ נִזְכָּרָה דְדִיךְ מִיַּיִן מֵיִשְׂרָאֵל אֶהְבּוּךְ
(ה) שְׁחוּרָה אֲנִי וְנֶאֱוָה³¹⁴ בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֶהְלִי קֶדֶר כִּירְעוֹת שְׁלֹמָה³¹⁵ (ו) אֶל תִּרְאוּנִי

הדא הוא דכתיב (חבקוק ג) ה' שמעתי שמעך יראתי ה' פעלך בקרב שנים וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך זה דורו של שמד שנא' (תהלים מד) כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה ד"א על כן עלמות אהבוך אלו ישראל שנאמר (דברים ד) כי מאהבת ה' אתכם ומשמרו את השבועה וגו' ד"א על כן עלמות אהבוך על שהעלמת מהם מתן שכרן של צדיקים דאמר ר' ברכיה ור' חלבו עתיד הקב"ה לעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא מה טעם (תהלים מח) שיתו לבכם לחילה לחולה כתיב צדיקים מכאן ומכאן והקב"ה באמצעם והם חלים לפניו בעלמות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומרים (שם) כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות ינהגנו בעולם הזה ובעולם הבא ד"א הוא ינהגנו עלמות בעלמות ובזריות דבר אחר עלמות כאילין עולימתא כמד"א (שם סח) בתוך עלמות תופפות ד"א עלמות תרגם עקילס אתנסייא עולם שאין בו מות ומרמזין אלו לאלו באצבע ואומרים כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות בשני עולמות ינהגנו בעולם הזה ובעולם הבא בעולם הזה דכתיב (דברים טו) ה' אלהיך ברכך ובעולם הבא דכתיב (ישעיה נח) ונחך ה' תמיד.

³¹¹ עי' מדרש זוטא (שיה"ש פ"א סי' ד): משכני אחרך נרוצה. כנסת ישראל אומרת למי שברא העולם משכני אחרך נרוצה משכני בגלות על מנת אחרך נרוצה לעתיד לבא.

³¹² עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' כח): מניין יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הדא הוא דכתיב הביאני המלך חדריו. עי' (מדרש זוטא שיר השירים פרשה א): הביאני המלך חדריו. מלמד שעתיד הקדוש ברוך הוא להראות את ישראל גזני המרום החרדים שברקיע. עי' תדב"א רבה פרק ו: הביאני המלך חדריו משל למלך שהיה יושב על כסאו והיו עבדיו עומדין לפניו ונתן עיניו במי שהיה אוהבו תפסו בידו והכניסו בחדרי חדרים שלו (כך הקב"ה הביא את ישראל לחדרי חדרים) מה שלא הביא לכל אומה ולשון לכך נאמר הביאני המלך חדריו. ד"א הביאני המלך חדריו כשם שיש להקב"ה חדרי חדרים בתורתו כך יש להם לתלמידי חכמים לכל אחד ואחד חדרי חדרים בתורתו ואם ראית שהיסורין מממששין ובאות עליך רוץ לחדרי ד"ת ומיד היסורין בורחין ממך שנא' (ישעיה כו) לך עמי בא בחדריך וגו' לכך נאמר הביאני המלך חדריו.

³¹³ עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' ל ב): אמר רבי אידי מעשה באשה אחת בצידין ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה אתון גבי ר' שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין אמר להון חייכון כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה הלכו בדרכיו ועשו לעצמן י"ט ועשו סעודה גדולה ושכרתו יותר מדאי כיון שנתייבשה דעתו עליו אמר לה בתי ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית וטלי אותו ולכי לבית אביך מה עשתה היא לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא בחצי הלילה ננער משנתיה כיון דפג חמריה אמר לה בתי היכן אני נתון אמרה ליה בבית אבא אמר לה מה לי לבית אביך אמרה ליה ולא כך אמרת לי בערב כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו ללמדך מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרית אף צדיקים פוקדים עקרית והרי דברים קל וחומר ומה אם בשר ודם על שאמר לבשר ודם שכמותו אין לי חפץ בעולם טוב ממך נפקדו ישראל המחכים לישועת הקב"ה בכל יום ואומרים אין לנו חפץ טוב בעולם אלא אתה עאכ"ו הוי נגילה ונשמחה בך. עי"ש (סי' לא): זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו אמר רבי אבין אין אנו יודעין במה לשמוח אם ביום אם בהקב"ה בא שלמה ופירש נגילה ונשמחה בך בהקב"ה בך בישועתך בך בתורתך בך ביראתך אמר רבי יצחק בך בל"ב אותיות שכתבת לנו בתורה ב"ת שנים כ"ף עשרים הרי בך.

³¹⁴ עי' שמ"ר פכ"ג סי' י: שחורה אני ונאווה במה שאני שחורה בו אני נאווה חטאו בחורב שנאמר (דברים ט) ובחורב הקצפתם את ה' ובחורב אמרו (שמות כד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע בים המרו שנאמר (תהלים קו) וימרו על ים בים סוף ובים אמרו שירה שנאמר אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' לה: שחורה אני כל ימות השבוע ונאווה אני בשבת שחורה אני כל ימות השנה ונאווה אני ביום"כ שחורה אני בעשרת השבטים ונאווה אני בשבת יהודה ובנימין שחורה אני בעולם הזה ונאווה אני לעולם הבא. עי' זהר ח"ב יד ע"א: שחורה אני ונאווה וגו' שחורה אני ונאווה דא כנסת ישראל דהיא שחורה מן גלותא ונאווה דהיא נאווה באורייתא ובפקודין ובעובדין דכשרן. תרגום: שחורה אני ונאווה זו כנסת ישראל שהיא שחורה מן הגלות ונאווה שהיא נאווה בתורה ומצוות ומעשים כשרים.

³¹⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' לז): כאהלי קדר מה אהלי קדר אע"פ שנראין מבחוץ כעורים ושחורים וסמרטוטין והם מבפנים אבנים טובות ומרגליות כך תלמידי חכמים אף על פי שנראין כעורים ושחורים בעולם הזה אבל בפנים יש בהם תורה מקרא משנה מדרשות הלכות תלמוד תוספתות ואגדות אי מה אהלי קדר אין צריכין תכבוסת יכול אף ישראל כך ת"ל כיריעות שלמה מה יריעות שלמה זו מתלכלכת ומתכבסת וחוזרת ומתלכלכת ומתכבסת כך ישראל אע"פ שמתלכלכין בעונות כל ימות השנה יום הכפורים בא ומכפר עליהם שנאמר (ויקרא טז) כי ביום

שְׁאֵנִי שֶׁהֲרַדְתָּ 316 שֶׁשָׁזַפְתָּנִי הַשֶּׁמֶשׁ 317 בְּנֵי אַמִּי 318 נָחְרוּ בִּי 319 שְׁמַנִּי נִמְרָה אֶת הַכְּרָמִים
כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִמְרָתִי 320 (ז) הַגִּידָה לִּי שְׁאֵהָבָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה תִרְבִּיץ בְּצִהָרִים 321
שְׁלָמָה אֶהְיֶה כְּעַמִּיָּה 322 עַל עֲדָרֵי חֲבָרִיךָ 323 (ח) אִם לֹא תִדְעֵי לָךְ הִיפָּה בְּנָשִׁים צְאִי לָךְ
בְּעֵקְבֵי הַצֶּאֱזָן 324 וְרַעֲי אֶת גְּדֵיתֶיךָ 325 עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרְעִים 326 (ט) לְסִסְתִּי בְּרִכְבִּי פְרַעְהָ 327

הזה יכפר עליכם וכתוב (ישעיה א) אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו אי מה אהלי קדר מטלטלין ממקום למקום יכול אף ישראל כן ת"ל כיריעות שלמה כיריעותיו של מי שהשלום שלו מי שאמר והיה העולם שמשעה שמתחן עוד לא זזו ממקומן.

316 עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' לח): אל תראוני בשחררותי אין לך שמח בבני יותר ממשה ועל ידי שאמר (במדבר כ) שמעו נא המורים נגזר עליו שלא יכנס לארץ

317 עי' שיה"ש רבה (פ"א סי' לט): ששזפתני השמש אמר רבי אבא בר כהנא בשם ר' חייא רבה כתיב (ירמיה ב) כי שתים רעות עשה עמי הא וותרו למאד אלא מלמד שעשו אחת שקשה כשתים שהן משתחוין לעבודת כוכבים ופורעין עצמן כנגד בית המקדש הדא הוא דכתיב (יחזקאל ח) ויבא אותי אל חצר בית ה' הפנימית היך מה דאת אמר (ויקרא כ"ב) כי משחתם בהם מום בם. ועי' פסיקתא רבתי כח: ששזפתני השמש מעשי גרמו לי שהנחתי להקב"ה והלכתי אחר החמה והלבנה.

318 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מא: ר' מאיר אומר בני אמי בני אומתי, אלו הן דתן ואבירם וכו' ר' יוסי אומר, בני אומתי אלו המרגלים. וכו' דבר אחר בני אמי נחרו בי בני אומתי זה ירבעם בן נבט. וכו' ד"א בני אמי נחרו בי בני אומתי זה אחאב, וכו' דבר אחר בני אמי אומתי זו איזבל וכו' דבר אחר בני אמי זה צדקיהו המלך. עי' תדב"א רבה ל: בני אמי נחרו בי אל תקרי בני אמי אלא בני אומה שלי ואלו הן בני אומה שלי כגון חנניה בן עזור ואחאב בן קוליה וצדקיה בן מעשיה שהם נתנבאו עלי שקר לכך נאמר בני אמי נחרו בי.

319 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מא: נחרו בי נתגרו בי, מלאו הדין חרון אף עלי.

320 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מא: שמוני נוטרה את הכרמים על שהיה עושה דין בין בנותיו של יתרו לא היה לו לעשות דין ביני ובין אחי אשר במצרים הוי כרמי שלי לא נטרתי, וכו' על שנתעכבתי במדבר ארבעים ושתים מסעות לא היה לי ליכנס לארץ ישראל הוי כרמי שלי לא נטרתי, וכו' את הכרמים משמירת שני עגליו של ירבעם כרמי שלי לא נטרתי לא הייתי משמר משמרת כהונה ולויה הוי כרמי שלי לא נטרתי וכו' מפטם ומאכיל לצדקיהו בן כנענה וחביריו ונביא אחד של אמת היה לי זה מיכיהו ופקיד הכי ואמר (שם) והאכילוהו לחם לחץ ומים לחץ עד בואי בשלום הוי כרמי שלי לא נטרתי וכו' מאכלת ומפטמת לנביאי הבעל והאשרה ואליהו זכור לטוב שהיה נביא האמת שלחה ואמרה לו (שם יט) כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם הוי כרמי שלי לא נטרתי וכו' שהיה מפטם לפשחור בן מלכיה וחביריו ונביא אחד של אמת היה לי זה ירמיהו וכתב בו (ירמיה לז) ונתון לו ככר לחם ליום מחוץ לאופים מהו מחוץ לאופים אמר רבי יצחק זו פת קיבר שנמכרת חוץ לפלטיא שהיא שחורה מסובים של שעורים הוי כרמי שלי לא נטרתי

321 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מג: רבי יהודה ב"ר סימון פתר קרייה במשה בשעה שאמר לו הקב"ה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה אמר לו רבוננו של עולם וכו' כמה חיות [יולדות] יש בהן כמה מעוברות יש בהן כמה תינוקות יש בהן כמה מיני אנונס התקנת להם לחיות שבהן כמה מיני רכוכין התקנת למעוברות שבהן כמה מיני קליות ואגוזים התקנת לתינוקות שבהן איכן פירוש של דבר כאן הגידה לי שאהבה נפשי, אומה שאהבה נפשי, אומה שנתתי נפשי עליה, איכה תרעה בימות החמה איכה תרביץ בצהרם בימות הגשמים. ועי"ש סי' מד: הגידה לי שאהבה נפשי אומה שאהבם נפשי אומה שנתתי נפשי עליה איכה תרעה בימי מלכיות איכה תרביץ בצהרם בשעבוד מלכיות.

322 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מג: רבי חלבו בשם רבי הונא אמר שלא אהיה כאבל הזה שהוא עוטה על שפמו ובוכה היך מה דאת אמר (ויקרא יג) ועל שפם יעטה. דבר אחר שלמה אהיה כעוטיה שלא אהיה כרועה זה שנכנסו זאבים בתוך עדרו ובקעוהו ועטה את בגדו ויצא היך מה דאת אמר (ירמיה מג) ועטה את ארץ מצרים

323 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מג: על עדרי חבריך כשאני הולך אצל חבריך וישאלוני על עדריהן מה אני משיבן. סי' מד: שלמה אהיה כעוטיה ר' עזריה אמר שלמה שלא אעשה למה בעיני חבריך על עדריהן חילול שמים בדבר בניך בצרה ועדרי חבריך ברווחה אמר רבי יודן בר סימון שלא יהו אומות העולם אומרים טעת מדת הדין היה יודע שמבקש לשחטן במדבר ושחטן במדבר היך מה דאת אמר (במדבר יד) וישחטם במדבר ורבנן אמרין שלא יראו בניך שצרתן צרה ויטו מאחריך וידבקו בעדרי חבריך היך מה דאת אמר (תהלים צד) היחברך כסא הוות.

324 עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מד: באותה שעה אמר הקב"ה למשה משה אתה אומר לי איכה תרעה איכה תרביץ חייך אם לא ידעת סופך שיש לך לידע שנאמר אם לא תדעי לך היפה בנשים ד"א אם לא תדעי לך היפה בנשים היפה שבנביאים המעולה שבנביאים אמר רבי יוסי בר ירמיה למה

דְּמִיתִיךָ רַעֲיָתִי, ³²⁸ (י) נָאוּ לְחַיֵּיךָ ³²⁹ בְּתַרְיִם ³³⁰ צוֹאֲרֵךְ בְּחַרוּזִים ³³¹ (יא) תוֹרֵי זֶהָב נַעֲשֶׂה לָּךְ
עַם נְקֻדוֹת הַכֶּסֶף ³³² (יב) עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ נִרְדֵּי נִתֵּן רִיחוֹ ³³³ (יג) צְרוּר הַמֶּר דֹּרֵי לִי בֵּין

נמשלו הנביאים כנשים לומר לך מה אשה זו אינה מתביישת לתבוע צרכי ביתה מבעלה כך הנביאים אין מתביישים לתבוע צרכיהן של ישראל מן אביהם שבשמים.

³²⁵ עי' שיה"ש פ"א סי' מה: כל שבעת ימי אדר היה משה מפייס ומתחנן לפני הקב"ה שיכנס לארץ ובסוף אמר לו (דברים ג) כי לא תעבור את הירדן הזה ורעי את גדיותיך אמר לו גדיים נכנסים תישים אין נכנסין.

³²⁶ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מה: על הקוצין זה על ארעהון של רעים וקשים שהיו בה סיוחן ועוג. עי' זהר ח"ג יז ע"ב: צאי לך בעקבי הצאן אלן אינון צדיקייא דאינון נדשין בין עקבין ובגינהון יהיב לך חילא לקיימא (ועל כל דא) ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים (שיה"ש א ח) אלן אינון תנוקות של בית רבן דעלמא מתקיימא בגינהון ויהיבין חילא לכנסת ישראל בגלותא משכנות הרועים אלן בתי רבן אתר בית מדרשא דאשתכח אורייתא בהון תדירא. תרגום: צאי לך בעקבי הצאן, אלה הם הצדיקים שהם נדשים בין העקבים, ובשבילם נתן לך כח לעמוד, (ועם כל זה) ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים, אלו הם תינוקות של בית רבן, שהעולם מתקיים בשבילם, ונותנים כח לכנסת ישראל בגלות. משכנות הרועים אלו בתי רבן, מקום בית המדרש שתמיד נמצאת בהם התורה.

³²⁷ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' מט: דרש רבי פפיס לסוסתי ברכבי פרעה לססתי כתיב אמר הקב"ה כשם שששתי על המצריים לאבדן בים כך ששתי לאבד שונאיהם של ישראל ומי גרם להם להנצל מימינם ומשמאלם בזכות התורה שעתידין לקבל מימינו של הקב"ה שנא' (דברים לג) מימינו אש דת למו ומשמאלם זו מזוזה ד"א מימינם זו ק"ש ומשמאלם זו תפלה. עי' תנחומא שופטים (פרק יד): מהו לסוסתי אלא ראה הקב"ה שלא היה פרעה רוצה ליכנס בים מה עשה הקב"ה רכב על עב קל והפכו לסוסיא ועמד לפני סוסי החיילות והיו לסוסים רצים אחרי הסוסיא והקב"ה ירד לים והסוסים אחריו היו לסוסתי לשון נקבה דבר אחר לסוסתי ברכבי פרעה אמר פרעה לחיילותיו מה קל מכל בהמה לרכוב עליה ואצא וארדוף אחרי בני ישראל אמרו ליה סוסיא שאין כיוצא בה בעולם לפיכך היו הזכרים רודפים אחריה ורכב פרעה כאיילים.

³²⁸ עי' שמ"ר פכ"ג סי' יד: דמיתך רעיתי שנדמו גלי הים לסוסיות נקבות ומצרים הרשעים לסוסים זכרים מזוהמין והיו רצים אחריהם עד שנשתקעו בים שנאמר סוס ורכבו רמה בים. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נ: דמיתך רעיתי אמר ר' אליעזר לבת מלכים שנשבת והיה אביה עומד לפדותה והיתה מרמזת לשבאים ואומרת להם לכם אני ושלכם אני ואחריכם אני אמר לה אביה מה את סבורה שאין בי כח לפדותך דומה דמיתך דומי בשתיקה כך בשעה שהיו ישראל חונים על הים (שמות יד) וירדפו מצרים אחריהם ושיגו אותם חונים על הים והיו ישראל רומזים למצריים מפחדם ואומרים להם אנו שלכם ולכם אנו ואחריכם אנו הולכים אמר להם הקב"ה מה אתם סבורים שאין בי כח לפדותכם דומו דמיתך שתקתיך הדא הוא דכתיב (שם) ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

³²⁹ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נב: נאו לחייך מה לחיים הללו לא נבראו אלא לדיבור כך משה ואהרן לא נבראו אלא לדיבור.

³³⁰ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נב: בתורים בשתי תורות שבכתב ושבכל פה ד"א בתורים בתורות הרבה הלא הוא דכתיב (ויקרא ו) זאת תורת העולה זאת תורת המנחה זאת תורת החטאת זאת תורת האשם זאת תורת זבח השלמים זאת התורה אדם כי ימות באהל ד"א בתורים בשני תארים בשני אחים זה משה ואהרן שתוארן טובה זה על זה זה שמח בגדולתו של זה זה שמח בגדולתו של זה. ועי"ש סי' נג: ד"א נאו לחייך בתורים אלו סופרים ומשנים ומלמדי תינוקות באמונה וכו' ד"א נאו לחייך בתורים אלו הרבנין וכו' ד"א נאו לחייך בתורים בשעה שממילין ההלכה אלו עם אלו כגון ר' אבא בר מימי. ועי"ש סי' נד: נאו לחייך בתורים בשעה שקורין בדברי תורה בתוריהן הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת הלכות החג בחג.

³³¹ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נג: צוארך בחרוזים אלו שבעים סנהדרין שהיו חורזים אחריהם בלוניא של מרגליות וכו' צוארך בחרוזים אלו התינוקות וכו' צוארך בחרוזים אלו התלמידים שחוזרין צואריהם לשמוע דברי תורה מפיהם כאדם שלא שמע דברי תורה מימי.

³³² עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נה: נאו לחייך בתורים זו התורה צוארך בחרוזים אלו הנביאים תורי זהב אלו הכתובים עם נקודות הכסף זה שיר השירים מלה חתומה ומלה מסיימה. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נה: תורי זהב נעשה לך תורי זהב נעשה לך זו בזת הים עם נקודות הכסף זו בזת מצרים כשם שהפרש בין כסף לזהב כך יש שבח ממון הים מבזת מצרים וכו' ד"א תורי זהב נעשה לך זו התורה שלמד אלקולאין (ר"ל, שלמה למד מין חכמה שנקראת 'אלקולאין' - מצרף לחכמה ליש"ר) בדעתו של הקב"ה עם נקודות הכסף רבי אבא בר כהנא אמר אלו האותיות רבי אחא אמר אלו התיבות ד"א תורי זהב נעשה לך זה הכתב עם נקודות הכסף זה הסרגל ר"א תורי זהב זה המשכן הדא הוא דכתיב (שמות כ"ו) ואת הקרשים תצפה זהב עם נקודות הכסף היך מה דאת אמר (שמות כ"ז) ווי העמודים וחשוקיהם כסף ר' ברכיה פתר קרייה בארון תורי זהב זה הארון דכתיב (שם כ"ה)

שְׂדֵי יִלִין³³⁴ (יד) אֲשַׁבֵּל הַכֶּפֶר³³⁵ דוּדֵי לִי בְּכַרְמֵי עֵין גְּדִי³³⁶ (טו) הִנֵּךְ יִפֶּה רַעֲיָתִי הִנֵּךְ יִפֶּה³³⁷ עֵינֶיךָ יוֹנִים³³⁸ (מו) הִנֵּךְ יִפֶּה דוּרֵי³³⁹ אֶף נְעִים אֶף עֲרִשְׁנו רַעֲנָנָה³⁴⁰ (יז) קָרוֹת בְּתֵינו אֲרוֹים³⁴¹ רַחֲמֵנו (רהיטנו) בְּרוֹתִים³⁴²

וצפית אותו זהב טהור עם נקודות הכסף אלו שני העמודים העומדים לפניו של כסף כמן אצטווין.

³³³ עי' שבת פח ע"ב: אמר עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה אמר רב מרי ברה דבת שמואל מאי קרא עד שהמלך במסיבו נרדי וגו' אמר רב ועדיין חביבותא היא גבן דכתיב נתן ולא כתב הסריח.

עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נו: עד שהמלך במסבו ר' מאיר ור' יהודה רבי מאיר אומר עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח רע ואמרו לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל אמר ליה ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו עד שהמלך במסבו עד שהמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע נתנו ישראל ריח טוב לפני הר סיני ואמרו (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע וכו' ר' אליעזר ור' עקיבא ור' ברכיה ר' אליעזר אומר עד שהמלך במסבו עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע כבר הר סיני מתמר באור שנאמר (דברים ד') וההר בוער באש. ר' עקיבא אומר עד שמלך מלכי המלכים הקב"ה במסבו ברקיע, כבר (שמות כ"ד) וישכן כבוד ה' על הר סיני. ר' ברכיה אומר עד שמשא במסבו ברקיע שנקרא מלך שנאמר (דברים ל"ג) ויהי בישראל מלך בהתאסף ראשי עם, כבר (שמות כ') וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר.

עי' שם סי' נז: ר' פנחס בשם רבי הושעיא אמר עד שהמלך במסבו עד שהמלך מלכי המלכים הקדוש ב"ה במסבו ברקיע כבר הקדים שנא' (שמות י"ט) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר למלך שגזר ליום פלוני אני נכנס למדינה וישנו להם בני המדינה כל הלילה וכשבא המלך ומצאם ישנים העמיד עליהם בקלאנן בוקינס ושופר והיה השר של אותה מדינה מעוררן ומוציאן לאפנתי של מלך והיה המלך לפנייהם עד שהגיע לפלטין שלו כך הקב"ה הקדים דכתיב (שם) ויהי ביום השלישי בהיות הבקר וכתוב (שם) כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם ישנו להם ישראל כל אותו הלילה לפי ששינה של עצרת עריבה.

³³⁴ עי' שבת פח ע"ב: מאי דכתיב צרור המור דודי לי בין שדי ילין אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם אף על פי שמיצר ומימר לי דודי בין שדי ילין [פי' רש"י: אף על פי שמיצר ומימר לי דודי - בעגל, שאמר הורד עדיך: בין שדי ילין - אמר מיד לעשות לו משכן, להיות מצומצמת שכינתו בין שני הבדים, שנראים במקדש ראשון כשני שדים, דוחקין ובלטין בפרוכת שכנגד הפתח]. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' נט: צרור המור דודי לי מהו צרור המור ר' עזריה בשם ר' יהודה פתר קרייה באברהם אבינו מה המור הזה ראש לכל מיני בשמים כך אברהם ראש לכל הצדיקים מה המור הזה אין ריחו מפיח אלא באור כך אברהם לא נודעו מעשיו עד שהושלך לכבשן האש ומה המור הזה כל מי שלקטו ידיו מתמררות כך אברהם ממרר עצמו ומסגף עצמו ביסורים בין שדי ילין שהוא מותאם בין שכינה למלאך שנא' (בראשית יח) וירא וירץ לקראתם וירא בשכינה וירץ כמלאך: סי' ס: רבי חוניה בשם רבי אחא אין לה חביב לאשה הזאת יותר מצרור הבשם איכן היא מלינה אותו בין שדיה ואמר רבי חוניה בשם ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע הצרתה למצרים בבכוריהם המרתה להם בנפשותיהם ולי בין שדי ילין הא כיצד היה מצרי אומר לישראל הטמן לי הבכור הזה בין בניך והיה נוטלו ומטמינו והמלאך נכנס ונוגפו ולי בין שדי ילין.

³³⁵ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' ס: אשכול הכפר אשכול זה יצחק שנכתב על המזבח כאשכול הכפר שמכפר עונותיהם של ישראל.

³³⁶ עי' שבת פח ע"ב: אשכול הכופר דודי לי בכרמי עין גדי מי שהכל שלו מכפר לי על עון גדי שכרמתי לי מאי משמע דהאי כרמי לישנא דמכניש הוא אמר מר זוטרא בריה דרב נחמן כדתנן כסא של כובס שכורמים עליו את הכלים. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' ס: בכרמי עין גדי זה אבינו יעקב שנכנס בכרום פניו מתפחד בהכלמו אצל אביו ולבש בגדי גדי עזים ונטל הברכות שהן עין עולם. סי' סא: בכרמי עין גדי אלו אבות העולם שנמשכו אחריך כגדיים ונטלו הברכות שהן עין עולם.

³³⁷ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' סג: הנך יפה רעיתי הנך יפה הנך יפה במצות הנך יפה בגמילות חסדים הנך יפה במצות עשה הנך יפה במצות לא תעשה הנך יפה במצות הבית בחלוק תרומה ומעשרות הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר הנך יפה בכלאים הנך יפה בסדין בציצית הנך יפה בנטיעה הנך יפה בערלה הנך יפה בנטע רבעי הנך יפה במילה הנך יפה בפריעה הנך יפה בתפלה הנך יפה בקריאת שמע הנך יפה במזוזה הנך יפה בתפילין הנך יפה בסוכה הנך יפה בלולב ואתרוג הנך יפה בתשובה הנך יפה במעשים טובים הנך יפה בעולם הזה הנך יפה בעולם הבא.

³³⁸ עי' שיה"ש פ"א סי' סד: עיניך יונים עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה הדא הוא דכתיב (במדבר ט"ו) והיה אם מעיני העדה רמ"ח איברים יש באדם וכלם אינן הולכים וחוזרים אלא אחר

העינים כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם יונים מה היונה הזאת תמה כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים מה יונה זאת מצויינת כך ישראל מצויינין בתגלחת במילה בציצית מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כך ישראל שנאמר (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום מה יונה זו מכפרת על העונות כך ישראל מכפרים על האומות שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהם הדא הוא דכתיב (שם קיט) תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת את קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה כך הן ג' שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפניהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחבר בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה מה יונה זו מחדשת בכל חדש וחדש גרן כך ישראל מחדשין בכל חדש תורה ומעשים טובים מה יונה זו שוגרת רוגליות הרבה וחזרת לשובכה כך ישראל הדא הוא דכתיב (הושע י"א) יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם ה' רבי אומר יש מין יונה שמאכילים אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגיירים באותה שעה כגון יתרו הוא שמע ואתא רחב שמעה ואתיא אף בחנניה מישאל ועזריה הרבה גרים נתגיירו באותה שעה מה טעם (ישעיה כ"ט) כי בראותו ילדיו מה כתיב בתריה (שם) וידעו תועי רוח.

³³⁹ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' יא: ר' יוחנן בשם ר' אחא בשם ר"ש בר אבא נאמר שירים ושבח למי שעתיד להשרות עלינו רוח הקדש נאמר לפניו שירים הרבה בכל השירים או הוא מקלסן או הן מקלסין אותו בשירת משה הן מקלסין אותו ואומר זה אלי ואנוהו ובשירת משה הוא מקלסן ירכיבהו על במותי ארץ ברם הכא הן מקלסין אותו והוא מקלסן הוא מקלסן הנך יפה רעיתי והן מקלסין אותו הנך יפה דודי.

עי"ש סי' סז: הנך יפה דודי אף נעים ר' אבהו ורבי חנינא ר' אבהו אמר הוא קלסה בלשון כפול והיא קלסתו בלשון פשוט הוא קלסה בלשון כפול הנך יפה רעיתי הנך יפה שאם בקש לו לעשות אומה אחרת שהוא יכול היא קלסתו בלשון פשוט הנך יפה דודי אף נעים אמר ליה ר' חנינא אף היא קלסתו בלשון כפול שנאמר הנך יפה דודי אף נעים אמרה לו רבש"ע אף שאת מביא עלי נעים הוא למה שאת מחזירני ומביאני לידי מוטב.

³⁴⁰ עי' שיה"ש רבה פ"א סי' סח: אף ערשנו רעננה זה בית המקדש היך מה דאת אמר (מלכים ב' י"א) ואת מניקתו בחדר המטות.

סי' סט: דבר אחר אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח כך עד שלא נבנה בית המקדש היתה השכינה מטלטלת ממקום למקום הדא הוא דכתיב (שמואל ב' ז') ואהיה מתהלך באהל ובמשכן משנבנה בית המקדש (תהלים קלב) זאת מנוחתי עדי עד ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה עשויה אלא לנחת רוח כך ישראל עד שלא נבנה בית המקדש היו מטלטלין ממקום למקום ויסעו ויחנו משנבנה בית המקדש (מלכים א' ה') וישב יהודה וישראל לבטח דבר אחר אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש (ד"ה א' כ"א) לכו ספרו את ישראל משנבנה (מלכים א' ד') יהודה וישראל רבים ד"א אף ערשנו רעננה מה מטה זו אינה אלא לפריה ורביה כך עד שלא נבנה בית המקדש (עזרא ב') כל הקהל כאחד ארבע רבוא משנבנה בית המקדש פרו ורבו דאמר רבי יוחנן מגבת ועד אנטיפרס ששים רבוא עיירות היו והיו מוציאות כפלים כיוצאי מצרים וכדין אפילו את מצנעה יתהון ששים רבוא דקני לא מטחנא להון ולא נסב יתהון אמר רבי חנינא קפצה להם ארץ ישראל.

³⁴¹ עי' שיה"ש פ"א סי' ע: קורות בתינו ארזים רבי מנחמא בשם רבי ברכיה אבנים שישן עליהם יעקב אבינו נעשו תחתיו כמטה וכפלומה ומה הרטבה הרטיב מהן קורות בתינו ארזים דבר אחר קורות בתינו ארזים אלו הצדיקים והצדיקות הנביאים והנביאות שעמדו ממנו.

³⁴² עי' שיה"ש פ"א סי' עא: רהיטנו ברותים אמר ר' יוחנן אין אדם נהנה מן הברותים הזה למה שהיא נכפפת היא דעתיה דר' יוחנן דא"ר יוחנן (הושע י"ד) אני כברוש רענן אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של עבודת כוכבים (שם) אפרים מה לי עוד מה לי וליצרך של עבודת כוכבים אני עניתי אני עונית לו ואשורנו לא ואשורנו לא אמרנו לך שירה אלא הוי אומר אני הוא שכפפתי לעקור יצרה של עבודת כוכבים ד"א רהיטנו ברותים מקום שהכהנים רהוטים בברותים היך מה דאת אמר (מלכים א' ו') ויצף את קרקע הבית בצלעות ברושים אמר רבי יוחנן למדה תורה דרך ארץ שיהא אדם מקרה בארזים ומרהיט בברותים שנאמר קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים.

(א) אֲנִי חֲבַצְלַת הַשְּׁרוֹן³⁴³ שׁוֹשְׁנַת הָעֵמְקִים³⁴⁴ (ב) כְּשׁוֹשְׁנָה בֵּין הַחוּחִים³⁴⁵ בֵּן רַעֲיָתִי בֵּין הַבְּנוֹת (ג) כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר בֵּן דֹּדַי בֵּין הַבְּנִים בְּצִלּוֹ חֲמֻדָּתִי וַיִּשְׁבְּתִי וּפְרִיזוּ מִתּוֹק לְחֻכֵּי³⁴⁶ (ד) הֵבִיאֲנִי אֶל בֵּית הַיָּיִן וְדָגְלוּ עָלַי אֲהָבָה³⁴⁷ (ה) סִמְכּוֹנִי בְּאִשִּׁישׁוֹת³⁴⁸ רִפְדוּנִי

³⁴³ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' א: אני חבצלת השרון אמרה כנסת ישראל אני היא וחביבה אני אני שחבבני הקב"ה משבעים אומות חבצלת השרון שעשיתי לו צל על ידי בצלאל דכתיב (שמות ל"ז) ויעש בצלאל את הארון השרון שאמרתי לפניו שירה על ידי משה דכתיב (שמות ט"ו) אז ישיר משה ובני ישראל ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני אני היא שהייתי חבויה בצלן של מצרים ולשעה קלה כנסני הקב"ה לרעמסס והרטבתי מעשים טובים כשושנה ואמרתי לפניו את השירה שנאמר (ישעיה ל') השיר יהיה לכם כליל התקדש חג ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני אני היא שהייתי חבויה בצלו של ים ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה והראיתיו באצבע מנון עבורי שנא' (שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני אני היא שהייתי חבויה בצלו של סיני ולשעה קלה הרטבתי מעשים טובים כשושנה בידי ולבי ואמרתי לפניו (שם כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ד"א אני חבצלת השרון אני היא וחביבה אני אני היא שהייתי חבויה ודמוסה בצלן של מלכיות למחר כשיגאלני הקב"ה מצלן של מלכיות אני מרטבת כשושנה ואומרת לו שיר חדש שנא' (תהלים צ"ח) שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה הושיעה לו ימינו זרוע קדשו.

³⁴⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' ג: רבי יודן ורבי אליעזר רבי יודן אמר אני חבצלת לא היא חבצלת ולא היא שושנה אלא כל זמן שהיא קטנה הוא קורא אותה חבצלת הגדילה קורא אותה שושנה חבצלת ולמה נקראת חבצלת שחבויה בצלה אמר רבי אליעזר משל את הצדיקים במשובח שבמינים ובמשובח שבאותו המין המשובח שבמינים כשושנה ובמשובח שבאותו המין שושנת העמקים ולא כשושנת ההר שנוחה להכמש אלא כשושנת העמקים שמרטבת והולכת משל את הרשעים במגונה שבמינים ובמגונה שבאותו המין מגונה שבמינים כקש לפני רוח אם תאמר כמון שבקעה כבר יש בו לחלוח אלא ורדף כמון הרים לפני רוח.

³⁴⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' ד: כשושנה בין החוחים ר' יצחק פתר קרייה ברבקה שנאמר (בראשית כ"ה) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה בת בתואל הארמי מפקדן ארם אחות לבן הארמי וגו' אם ללמד שהיא מפקדן ארם מה ת"ל אחות לבן הארמי אלא אביה היה רמאי אחיה היה רמאי ואנשי מקומה רמאין והצדקת הזאת יצאה מבינות למה היא דומה כשושנה בין החוחים. עי' שם סי' ה: ר' אליעזר פתר קרייה בגאולת מצרים מה שושנה זו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט כך גאולתן של ישראל היתה קשה לפני הקדוש ב"ה הדא הוא דכתיב (דברים ד') או הנסה אלהים לבא לקחת לו גוי מקרב גוי.

עי"ש סי' ח: רבי איבו פתר קרייה בגאולת מחר מה שושנה הזו כשהיא נתונה בין החוחים קשה לבעלה להלקט מהו עושה מביא אור ושורף חוצה לה ואחר כך לוקטה כך (איכה א') צוה ה' ליעקב סביביו צריו.

עי"ש סי' ט: רבי ברכיה אמר הקדוש ברוך הוא למשה לך אמור להם לישראל בני כשהייתם במצרים הייתם דומין לשושנה בין החוחים עכשיו שאתם נכנסין לארץ כנען היו דומין לשושנה בין החוחים תנו דעתכם שלא תעשו כמעשה אלו וכמעשה אלו הדא הוא דכתיב (ויקרא י"ח) כמעשה ארץ מצרים אשר ישבתם בה לא תעשו וכמעשה ארץ כנען אשר אני מביא אתכם שמה לא תעשו וגו'.

³⁴⁶ עי' שיה"ש פ"ב סי' י: כתפוח בעצי היער ר' הונא ורבי אחא בשם רבי יוסי בן זמרא מה התפוח הזה הכל בורחין ממנו בשעת השרב ולמה כן לפי שאין לו צל לישוב בצלו כך ברחו אומות העולם משבת בצל הקב"ה ביום מתן תורה יכול אף ישראל כן ת"ל בצלו חמדתי וישבתי חמדתי אותו וישבתי אני הוא שחמדתי אותו ולא האומות רבי אחא ברבי זעירא אמר תרתי אמר חדא התפוח הזה מוציא ניצו קודם לעליו כך ישראל שבמצרים הקדימו אמנה לשמועה הדא הוא דכתיב (שמות ה') ויאמן העם וישמעו כי פקד ה'.

עי"ש סי' יא: רבי אחא ברבי זעירא אמר חורי מה תפוח זה ניצו קודם לעליו כך ישראל בסיני הקדימו עשייה לשמיעה שנא' נעשה ונשמע רבי עזריה אמר תרתי מה התפוח זה אינו גומר פירותיו אלא בסיון כך לא נתנו ישראל ריח טוב אלא בסיון רבי עזריה אמר חורי מה התפוח זה משעה שמוציא ניצו ועד שגומר פירותיו חמשים יום כך משעה שיצאו ישראל ממצרים ועד שקבלו את התורה נ' יום ואימתי קבלו אותה (שם ט"ט) בחדש השלישי לצאת בני ישראל ר' יהודה ברבי סימון אמר תרתי מה תפוח זה את נותן בו איסור ואת מריח בו כמה ריחות כך אמר להם משה לישראל אם מבקשין אתם להגאל בדבר קל אתם נגאלין.

עי' שמ"ר פ"ז סי' ב: כתפוח בעצי היער למה נמשל הקב"ה לתפוח לומר לך מה תפוח זה נראה לעין בלא כלום ויש בו טעם וריח כך הקב"ה חכו ממתקים וכלו מחמדים. עי' שיה"ש פ"ב סי' יב: ופריו מתוק לחכי לחכי היה מתוק אבל לחיך אומות העולם היה מר כלענה.

בתפוחים³⁴⁹ כי חולת אהבה אני³⁵⁰ (ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני³⁵¹ (ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות השדה³⁵² אם תעירו ואם תעוררו³⁵³ את

³⁴⁷ עי' במדבר רבה פ"ב סי' ג: הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה אמר ר' אבהו מה ת"ל הביאני אל בית היין וגו' למה"ד לעשיר שהיה לו אוצר מלא יין ונכנס לבדקו ומצאו כולו חומץ בא לצאת מתוך האוצר ומצא חבית א' יין טוב אמר חבית זו עומדת עלי כמלא אוצר כך ברא הקב"ה שבעים אומות מכולם לא מצא הנייה אלא בישראל שנאמר הביאני אל בית היין ומנין שיין עולה עי' י' עשרה י' עשרה נ' חמשים הרי שבעים ומכולם ודגלו עלי אהבה רבי יהודה אומר הביאני אל בית היין למרתף הגדול של יין זה סיני ולמדני משה תורה שהיא נדרשת מ"ט פנים ודגלו עלי אהבה. עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' טו: הביאני אל בית היין רבי מאיר ורבי יהודה ר' מאיר אומר אמרה כנסת ישראל הושלט בי יצר הרע כיון ואמרתי לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך ישראל הדין חמרא כד עלל בבר נש הוא מערבב ליה אמר לו ר' יהודה דייך מאיר אין דורשין שיר השירים לגנאי אלא לשבח [עי' לעיל א יב] שלא נתן שיר השירים אלא לשבחן של ישראל ומהו הביאני אל בית היין אמרה כנסת ישראל הביאני הקב"ה למרתף גדול של יין זה סיני ונתן לי שם דגלי תורה ומצות ומעשים טובים ובאהבה גדולה קבלתי אותם. עי' תנחומא במדבר יד: ד"א איש על דגלו באותות זש"ה הביאני אל בית היין (שיר א) מהו הביאני אל בית היין כיון שנגלה הקב"ה על הר סיני ירדו עמו כ"ב אלף מרכבות מלאכים שנא' (תהלים סח) רכב אלהים רבותים אלפי שנאן והיו עשוין דגלים דגלים לכך נאמר דגול מרבבה כיון שראו אותן ישראל שהיו עשוין דגלים התחילו מתאווים לדגלים אמרו ולואי שאנו נעשין דגלים כמותן לכך נאמר הביאני אל בית היין הביאני אל בית היין זה הר סיני ששם נתנה תורה שנמשלה ליון שנאמר (משלי ט) לכו לחמו בלחמי ושתו ביון מסכתי. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' כח: יבא יחזקאל ויגלה להם חדרי מרכבה אלא הדא הוא דכתיב הביאני המלך חדריו.

³⁴⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' טז: סמכוני באשישות בשתי אשות באש של מעלה ובאש של מטה דבר אחר סמכוני באשישות בשתי אשות תורה בכתב ותורה בפה דבר אחר סמכוני באשישות באשות הרבה באשו של אברהם ושל מוריה ושל סנה ובאשו של אליהו ושל חנניה מישראל ועזריה ד"א סמכוני באשישות אלו ההלכות המאוששות

³⁴⁹ עי' שם: רפדוני בתפוחים אלו ההגדות שריחן וטעמן כתפוחים
³⁵⁰ עי"ש: כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל חלאים שאתה מביא עלי בשביל לאהבני לך ד"א כי חולת אהבה אני אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל חלאים שאומות העולם מביאין עלי בשביל שאני אוהבת אותך ד"א כי חולת אהבה אני אע"פ שאני חולה אהובה אני לו.

³⁵¹ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' יט: שמאלו תחת לראשי אלו לוחות הראשונים וימינו תחבקני אלו לוחות השניים דבר אחר שמאלו תחת לראשי זו ציצית וימינו תחבקני אלו תפילין ד"א שמאלו תחת לראשי זה ענן שכינה לעתיד לבא הדא הוא דכתיב (ישעיהו ס') לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך מי מאיר לך (שם) והיה לך ה' לאור עולם ד"א שמאלו תחת לראשי זו מזוזה תני ר"ש בן יוחאי וכתבתם על מזוזות ביתך ביאתך מן השוק לביתך א"ר יוחנן כתיב (שמות כ"ו) ושמת את השולחן מחוץ לפרוכת וגו' ואינו כן אין אדם מניח את המנורה משמאל כדי שלא תהא מעכבת הימין אין אדם מניח את השמאל תחת הראש ומחבק בימין א"ר אחא רבי יוחנן מייית לה מן הדא קרייה (דברים י"א) לאהבה את ה' אלהיך ולדבקה בו אי זהו דיבוק שמאלו תחת לראשי.

³⁵² עי' שיה"ש פ"ב סי' כ: השבעתי אתכם בנות ירושלים במה השביען ר' אליעזר אומר השביען בשמים ובארץ בצבאות בצבא של מעלה ובצבא של מטה בשתי צבאות הוי אומר בצבאות או באילות השדה זו חית השדה היך מה דאת אמר (איוב ה') כי עם אבני השדה בריתך וחית השדה השלמה לך ר' חנינא בר פפא ור' יהודה ברבי סימון ר' חנינא אמר השביען באבות ובאמהות בצבאות אלו אבות שעשו צביוני ועשיתי צביוני במ או כאילות השדה אלו השבטים היך מה דאת אמר (בראשית מ"ט) נפתלי אילה שלוחה רבי יהודה ברבי סימון אמר השביען במילה בצבאות בצבא שיש בה אות או באילות השדה ששופכין דמם כדם צבי ואיל ורבנן אמרי השביען בדורו של שמד בצבאות שעשו צביוני בעולם ושעשיתי צביוני בהן או באילות השדה ששופכין דמן על קדושת שמי כדם הצבי ודם האיל הדא הוא דכתיב (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום וכו' אמר רבי אושעיא אמר הקב"ה לישראל המתינו לי ואני עושה אתכם כצבא של מעלה ר' יודן בשם ר' מאיר אמר הקב"ה לישראל אם תשמרו שבועתי אעשה אתכם כצבא של מעלה ואם לאו אעשה אתכם כצבא של מטה רבי יוסי בר חנינא אמר שתי שבועות יש כאן אחת לישראל ואחת לאומות העולם נשבע לישראל שלא ימרדו עול המלכיות ונשבע למלכיות שלא יקשו עול על ישראל שאם מקשים עול על ישראל הן גורמין לקץ לבא שלא בעונתו וכו' ר' חלבו אומר ארבע שבועות יש כאן השביע לישראל שלא ימרדו על המלכיות ושלא ידחקו על הקץ ושלא יגלו מסטירין שלהם לאומות העולם ושלא יעלו חומה מן הגולה אם כן למה מלך המשיח בא לקבץ גליותיהן של ישראל

הַאֲהָבָה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ³⁵⁴ (ח) קוֹל דּוֹדֵי הַנָּה זֶה בָּא מְדַלֵּג עַל הַהָרִים³⁵⁵ מִקִּפֵּץ עַל הַגְּבֻעוֹת³⁵⁶ (ט) דוֹמָה דּוֹדֵי לְצַבִּי אוֹ לְעַפָּר הָאֵילִים³⁵⁷ הַנָּה זֶה עוֹמֵד אַחֵר כְּתַלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלוֹנוֹת מִצִּיץ מִן הַחֲרָכִים³⁵⁸ (י) עֲנָה דּוֹדֵי וְאָמַר לִי³⁵⁹ קוֹמֵי לָךְ רַעֲיָתִי יִפְתֵּי וּלְכִי לָךְ³⁶⁰ (יא) כִּי

³⁵³ עי"ש: אם תעירו ואם תעוררו רבי יודן ור' ברכיה ר' יודן אמר אהבה שאהב יצחק את עשו שנאמר (בראשית כ"ה) ויאהב יצחק את עשו

³⁵⁴ עי"ש: מהו עד שתחפץ עד שנעשה חפצו של זקן ר' ברכיה אמר אהבה שאהב הקב"ה לישראל שנאמר (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה' מהו עד שתחפץ מלכות של מעלן לכשתחפץ מדת הדין מאליה אני הוא מביאה בקולי קולות ולא אתעכב לכך נאמר עד שתחפץ.

³⁵⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כא: קול דודי הנה זה בא רבי יהודה ורבי נחמיה ורבנן ר' יהודה אומר קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שבא ואמר לישראל בחדש זה אתם נגאלין אמרו לו משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אמר הקב"ה לאברהם (בראשית ט"ו) ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה ועדיין אין בידנו אלא מאתים ועשר שנה אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בחשבונותיכם אלא מדלג על ההרים אין הרים וגבעות האמורין כאן אלא קצים ועיבורין מדלג על החשבונות ועל הקצים ועיבורין ובחדש הזה אתם נגאלין שנא' (שמות י"ב) החדש הזה לכם ראש חדשים ר' נחמיה אמר קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שאמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו משה רבינו היאך אנו נגאלין והלא אמר להם הואיל ואנו נגאלין אמר להם הואיל וחפץ בגאולתכם אינו מביט במעשיכם הרעים ובמי הוא מביט בצדיקים שבכם ובמעשיהם כגון עמרם ובית דינו. עי' תנחומא (במדבר יד) לעתיד לבא בזכות הדגלים אני גואל אתכם ומדלג על הקץ בזכות אבות שנקראו הרים שנא' (שיר ב) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. עי' ר"ה יא ע"א: מדלג על ההרים בזכות אבות. עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כב: מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות אין הרים אלא בתי דינים היך מה דאת אמר (שופטים י"א) ואלכה וירדתי על ההרים ובחדש הזה אתם נגאלין שנאמר החדש הזה לכם ראש חדשים רבנן אמרי קול דודי הנה זה בא זה משה בשעה שבא ואמר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אמרו לו משה רבינו היאך אנו נגאלין וכל מצרים מטונפת מעבודת כוכבים שלנו אמר להם הואיל והוא חפץ בגאולתכם אינו מביט בעבודת כוכבים שלכם אלא מדלג על ההרים ואין הרים אלא עבודת כוכבים היך מה דאת אמר (הושע ד') על ראשי ההרים יזבחו ועל הגבעות יקטרו ובחדש הזה אתם נגאלים שנא' החדש הזה לכם ר' יודן ור' חונויא ר' יודן בשם ר' אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי ור' חונויא בשם ר' אליעזר בן יעקב אומר קול דודי הנה זה בא זה מלך המשיח בשעה שהוא אומר לישראל בחדש הזה אתם נגאלין אומרים לו היאך אנו נגאלין ולא כבר נשבע הקב"ה שהוא משעבדנו בע' אומות והוא משיבן שתי תשובות ואומר להם אחד מכם גולה לברבריה ואחד מכם גולה לסמטריה דומה כמו שגליתם כולכם ולא עוד אלא שהמלכות הזאת מכתבת טירוניא מכל העולם מכל אומה ואומה כותי אחד או ברברי אחד בא ומשעבד בכם כגון ששעבדתם בהם כל אומתם וכאילו נשתעבדתם בשבעים אומות ובחדש הזה אתם נגאלין הדא הוא דכתיב החדש הזה לכם ראש חדשים.

³⁵⁶ עי' ר"ה יא ע"א: מקפץ על הגבעות בזכות אמהות.

³⁵⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כג: תחלה דומה דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר ומבקעה לבקעה מאילן לאילן ומסוכה לסוכה ומגדר לגדר כך הקדוש ב"ה קפץ ממצרים לים ומים לסיני ומסיני לעתיד. במצרים ראו אותן, שנאמר (שם ט"ו) וירא ישראל את היד הגדולה וגו' זה אלי ואנוהו. בסיני ראו אותו דכתיב (דברים ה') פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר וכתוב (שם לג') ה' מסיני בא. עי"ש סי' כד: ד"א דומה דודי לצבי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע את אמרת לי דיו דיו דיאו דיאו את לגבן תחלה דומה דודי לצבי מה צבי זה מדלג מהר להר מבקעה לבקעה מאילן לאילן ומסוכה לסוכה מגדר לגדר כך הקב"ה מקפץ מבית הכנסת זה לבית הכנסת זה מבית מדרש זה לבית מדרש זה כל כך למה כדי לברך ישראל וכו' בשעה שיכנסו לבית הכנסת ובית המדרש וקורין קריאת שמע הם יושבין וכבודי עומד ביניהם. עי"ש סי' כה: דומה דודי לצבי מה צבי זה נראה וחוזר ונכסה נראה וחוזר ונכסה כך גואל הראשון נראה ונכסה וחוזר ונראה וכמה נכסה מהם ר' תנחומא אמר שלשה חדשים הדא הוא דכתיב (שמות ה') ויפגעו את משה ואת אהרן יהודה ברבי אמר לקירסין כך גואל האחרון נגלה להם וחוזר ונכסה מהן וכמה נכסה מהן ארבעים וחמשה ימים הדא הוא דכתיב (דניאל י"ב) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם ימים אלף מאתים ותשעים וכתוב (שם) אשרי המחכה ויגיע לימים אלף שלש מאות שלשים וחמשה אילין יתיריא מאן אינון רבי יוחנן בן קצרתה בשם רבי יונה אמר אלו מ"ה יום שהוא נכסה מהם וכו' א"ר יצחק בר מריון לסוף מ"ה ימים נגלה להם ומוריד להם את המן ואין כל חדש תחת השמש

³⁵⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כג: הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלנו של סיני הדא הוא דכתיב (שמות י"ט) כי ביום השלישי ירד ה' משיגח מן החלונות וירד ה' על הר סיני אל ראש ההר מציץ מן החרקים וידבר אלהים את כל הדברים. עי"ש סי' כד: הנה זה עומד אחר כתלנו אחר כתלי בתי כנסיות ובתי מדרשות משיגח מן החלונות מבין כתפיהם של כהנים מציץ מן החרקים מבין אצבעותיהם של כהנים ענה דודי ואמר לי מה אמר לי יברכך ה' וישמרך. עי"ש סי' כו: הנה זה

הנה הסתו (הסתיו) עבר³⁶¹ הגשם חלף חלף ל³⁶² (יב) הנצנים נראו בארץ³⁶³ עת הזמיר הגיע³⁶⁴ וקול התור נשמע בארצנו³⁶⁵ (יג) התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח³⁶⁶

עומד אחר כתלנו אחר כותל מערבי של בית המקדש למה שנשבע לו הקב"ה שאינו חרב לעולם ושער הכהן ושער חולדה לא חרבו לעולם עד שיחדשם הקב"ה משגיח מן החלונות זו זכות אבות מציץ מן החרכים זו זכות אמהות.

³⁵⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ב סי' כג): ענה דודי ואמר לי מה אמר לי אנכי ה' אלהיך. ועי"ש סי' כד: ענה דודי ואמר לי מה אמר לי יברכך ה' וישמרך. ועי"ש סי' כו: ענה דודי ואמר לי מה אמר לי החדש הזה לכם ראש חדשים. ועי"ש סי' כז: ד"א ענה דודי ואמר לי רבי עזריה אמר לא היא עניה ולא היא אמירה אלא ענה לי על ידי משה ואמר לי על ידי אהרן, ועי"ש סי' לב: דבר אחר ענה דודי ואמר לי ענה לי על ידי דניאל ואמר לי על ידי עזרא.

³⁶⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כז: ומה אמר לי קומי לך רעיתי יפתי קומי לך זרוזי גרמך ד"א קומי לך בתו של אברהם דכתיב ביה (בראשית י"ב) לך לך מארצך וממולדתך רעיתי יפתי בתו של יצחק שריעה אותי ויפה אותי על גבי המזבח ולכי לך בתו של יעקב ששמע לאביו ולאמו שנאמר (שם כ"ח) וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם. עי"ש סי' לג: ד"א ענה דודי ואמר לי ענה על ידי אליהו ואמר לי על ידי מלך המשיח.

³⁶¹ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כח: כי הנה הסתו עבר אלו ת' שנה שנגזרו על אבותינו במצרים. עי"ש סי' לא: כי הנה הסתו עבר אלו מ' שנה שעשו ישראל במדבר. סי' לב: כי הנה הסתו עבר אלו שבעים שנה שעשו ישראל בגולה. עי"ש סי' לג: אמר ר' עזריה כי הנה הסתו עבר זו מלכות כותים שמסיתה את העולם ומטעת אותו בכזביה היך מה דאת אמר (דברים י"ג) כי יסיתך אחיך בן אמך.

³⁶² עי"ש: הגשם חלף הלך לו אלו מאתים ועשר שנים עי"ש סי' לא: הגשם חלף הלך לו אלו ל"ח שנה שהיו ישראל כמנודין במדבר ולא היה הדבור מדבר עם משה עד שתמו כל אותו הדור. סי' לב: הגשם חלף הלך לו אלו חמשים ושנים שנה משחרב הבית עד שנעקרה מלכות כשדים. עי"ש סי' לג: הגשם חלף הלך לו זה השעבוד הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ.

³⁶³ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כט: הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ איזה זה זה משה ואהרן שנא' (שם י"ב) ויאמר ה' אל משה ואל אהרן בארץ מצרים לאמר. עי"ש סי' לא: הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ אלו הנשיאים שנאמר (במדבר לד) ונשיא אחד נשיא אחד. עי"ש סי' לב: הנצנים נראו בארץ כגון מרדכי וחבורתו עזרא וחבורתו. עי"ש סי' לג: הנצנים נראו בארץ הנצוחות נראו בארץ מי הם רבי ברכיה בשם ר' יצחק כתיב (זכריה ב') ויראני ה' ארבעה חרשים ואלו הן אליהו ומלך המשיח ומלכי צדק ומשוח מלחמה

³⁶⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כט: עת הזמיר הגיע הגיע זמנן של ישראל להגאל הגיע זמנה של ערלה שתזמר הגיע זמן של מצרים שיזמרו הגיע זמן עבודת כוכבים שלהן שתעקר שנא' (שם) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים הגיע זמן של ים שיבקעו מימיו שנא' (שם י"ד) ויבקעו המים הגיע זמן של שירה שתאמר שנא' (שם ט"ו) אז ישיר משה ר' תנחומא אמר הגיע זמן שתעשו זמירות להקב"ה שנא' (שם) עזי וזמרת יה זמירות יה אמר ר' ביבי (תהלים קי"ט) זמירות היו לי חוקיך וקול התור נשמע בארצנו אמר ר' יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו זה משה בשעה שאמר (שמות י"א) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה. עי"ש סי' לא: עת הזמיר הגיע הגיע זמנה של ערלה שתזמר הגיע זמנן של כנענים שיזמרו הגיע זמנה של ארץ ישראל להחלק לישראל שנאמר (במדבר כ"ו) לאלה תחלק הארץ. עי"ש סי' לב: עת הזמיר הגיע הגיע זמן של ערלה שתזמר הגיע זמן של רשעים שישברו שיבנה שנאמר (עובדיה א') ועלו מושיעים בהר ציון וכתוב (חגי ב') גדול יהיה כבוד הבית הזה. עי"ש סי' לג: עת הזמיר הגיע הגיע זמנן של ישראל להגאל הגיע זמנה של ערלה להזמר הגיע זמנה של מלכות כותים שתכלה הגיע זמנה של מלכות שמים שתגלה שנאמר (שם י"ד) והיה ה' למלך על כל הארץ

³⁶⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' כט: וקול התור נשמע בארצנו אמר ר' יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו זה משה בשעה שאמר (שמות י"א) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה. עי"ש סי' לא: וקול התור נשמע בארצנו אמר רבי יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו זה קולו של יהושע בשעה שאמר עברו בקרב המחנה. עי"ש סי' לב: וקול התור נשמע בארצנו אמר ר' יוחנן קול תייר טב נשמע בארצנו אי זה זה קולו של כורש הדא הוא דכתיב (עזרא א') כה אמר כורש מלך פרס וגו' כל ממלכות הארץ וגו' מי בכם מכל עמו. סי' לג: וקול התור נשמע בארצנו איזה זה זה קולו של מלך המשיח המכריז ואומר (ישעיה נ"ב) מה נאוו על ההרים רגלי מבשר.

³⁶⁶ עי' שיה"ש פ"ב סי' ל: התאנה חנטה פגיה אלו פושעי ישראל שמתו בשלשה ימי אפילה שנא' (שמות י') ויהי חושך וגו' לא ראו איש את אחיו והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארם שעשו תשובה ונגאלו אתא משה לגבן אמר לון כל הדין ריחא טבא אית גביכון ואתון יתיבין הכא קומי לך רעיתי יפתי. עי"ש סי' לא: התאנה חנטה פגיה אלו סלי הבכורים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנסכים. עי"ש סי' לג: התאנה חנטה פגיה א"ר חייא בר אבא סמוך לימות המשיח דבר גדול בא

קוּמִי לְכִי [לְךָ] רַעֲיָתִי יָפְתִי וְלְכִי לְךָ (יד) יוֹנְתִי בְּחֲגוּי הַסֵּלֶע³⁶⁷ בְּסִתְרֵי הַמְּדַרְגָּה הַרְאִינִי אֵת מְרַאֲיֶךָ³⁶⁸ הַשְּׂמִיעֵנִי אֵת קוֹלְךָ³⁶⁹ כִּי קוֹלְךָ עָרַב³⁷⁰ וּמְרַאֲיֶךָ נְאוּהָ³⁷¹ (טו) אֶחָזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קְטָנִים³⁷² מְחַבְּלִים בְּרַמִּים³⁷³ וּבְרַמִּינוּ סְמֹדֶר³⁷⁴ (טז) דוֹדֵי לִי וְאֲנִי לֹא³⁷⁵ הִרְעָה

לעולם והרשעים כלים והגפנים סמדר נתנו ריח אלו הנשארים ועליהם נאמר (שם ד) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם.

³⁶⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' לד: יונתי בחגוי הסלע מהו יונתי בחגוי הסלע אמר ר' יוחנן אמר הקב"ה קורא אני לישראל יונה דכתיב (הושע ז) ויהי אפרים כיונה פותה אין לב אצלי הם כיונה אבל אצל אומות העולם כמין חיות דכתיב (בראשית מ"ט) גור אריה יהודה נפתלי אילה שלוחה יהי דן נחש עלי דרך בנימין זאב יטרף וכל י"ב שבטים משולים כחיות לפי שהאומות נלחמים לישראל ואומרים לישראל מה אתם רוצים מן השבת ומן המילה והקב"ה מגבירן לישראל ונעשין בפני האומות כחיות להכניען לפני הקב"ה ולפני ישראל אבל אצל הקב"ה נעשים כיונה תמה ושומעין לו הדא הוא דכתיב (שמות ד') ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' אמר הקב"ה למשה משה את עומד וצועק כבר שמעתי ישראל וצעקתם הדא הוא דכתיב (שם י"ד) מה תצעק אלי אין בני ישראל צריכין לך לפיכך אמר הקב"ה יונתי בחגוי הסלע אמר רבי יהודה ברבי סימון אמר הקב"ה לישראל אצלי הם תמימים כיונים אבל באומות העולם הם ערומים כנחשים. עיי"ש סי' לה: כתיב ופרעה הקריב מהו הקריב שהקריב את ישראל לתשובה כיון שראו אותם תלו עיניהם להקב"ה ויצעקו לפניו שנא' וישאו בני ישראל את עיניהם והנה מצרים נוסע אחריהם וייראו מאד ויצעקו בני ישראל אל ה' כאותה צעקה שצעקו במצרים כיון ששמע הקב"ה אמר להם אילולי שעשיתי לכם כן לא שמעתי את קולכם על אותה שעה אמר יונתי בחגוי הסלע השמיעני את הקול אין כתיב כאן אלא קולך שכבר שמעתי במצרים וכשצעקו בני ישראל לפני הקב"ה מיד וישע ה' ביום ההוא. עיי"ש סי' לו: ר' אלעזר פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו על הים יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויים בסתרו של ים. עיי"ש סי' לז: ר"ע פתר קרייה בישראל בשעה שעמדו לפני הר סיני יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו של סיני. עיי"ש סי' לח: רבי יוסי הגלילי פתר קרייה במלכות יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרון של מלכות. עיי"ש סי' לט: רבי הונא ור' אחא בשם רבי אחא בר חנינא פתרי קרייה על דעתיה דרבי מאיר באהל מועד יונתי בחגוי הסלע שחבויין בסתרו אהל מועד וכו' אנא נפתרינה על דעתיה דרבנן בבית העולמים יונתי בחגוי הסלע שהיו חבויין בסתרו בית עולמים.

³⁶⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' לו: הראיני את מראיך הדא הוא דכתיב (שם) התיצבו וראו את ישועת ה'. עיי"ש סי' לז: הראיני וגו' שנא' וכל העם רואים את הקולות. עיי"ש סי' לח: הראיני את מראיך זה התלמוד. עיי"ש סי' לט: הראיני את מראיך שנא' (ויקרא ח') ותקהל העדה אל פתח אהל מועד וכו' הראיני את מראיך היך מה דאת אמר (מלכים א' ח') אז יקהל שלמה.

³⁶⁹ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' לו: השמיעני את קולך זו השירה שנא' אז ישיר משה. עיי"ש סי' לז: השמיעני את קולך זה קול שלפני הדברות שנא' (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע. עיי"ש סי' לח: השמיעני את קולך זה מעשה הטוב וכבר נמנו פעם אחת בבית עליית עריס בלוד ואמרו מי גדול התלמוד או המעשה ר' טרפון אומר גדול הוא המעשה ר' עקיבא אומר גדול הוא התלמוד נמנו וגמרו גדול הוא התלמוד שמביא לידי מעשה. עיי"ש סי' לט: השמיעני את קולך (שם ט') וירא כל העם וירונו שירה נאה אמרו על ידי שראו דבר חדש לפיכך אמרו שירה חדשה וכו' השמיעני את קולך היך מה דאת אמר (ד"ה ב' ה') ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים קול אחד ר' אבין בשם ר' אבא כהן בן דליה אמר כתיב (שמות י"ט) ויענו כל העם יחדיו וכתיב (שם כ"ד) ויען כל העם קול אחד ויאמרו עד איכן עמד להם אותו הקול עד ויהי כאחד למחצצרים ולמשוררים להשמיע קול אחד

³⁷⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' לו: כי קולך ערב זה השיר. עיי"ש סי' לז: כי קולך ערב זה קול שלאחר הדברות שנאמר (דברים ה') וישמע ה' את קול דבריכם וגו'. עיי"ש סי' לח: כי קולך ערב זה התלמוד. עיי"ש סי' לט: כי קולך ערב זה השיר ומראך נאוה וכו' כי קולך ערב זה השיר.

³⁷¹ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' לו: ומראך נאוה שהיו ישראל מראין באצבע ואומרים זה אלי ואנוהו. עיי"ש סי' לז: ומראך נאוה שנא' (שמות כ') וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק. עיי"ש סי' לח: ומראך נאוה זה מעשה הטוב. עיי"ש סי' לט: היך מה דאת אמר (שם) ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' וכו' ומראך נאוה אלו הקרבנות היך מה דאת אמר (מלכים א' ח') ויזבח שלמה את זבח השלמים וגו' בקר אי זה.

³⁷² עי' שמ"ר (פכ"ב סי' א, וכן בשיה"ש רבה פ"ב סי' מב) ויאמר ה' אל משה נטה את ירך על הים וישבו המים וגו' הדא הוא דכתיב (שיר ב) אחזו לנו שועלים שועלים קטנים כשהיה מושל המלכות לא היה מושלן אלא בחיות שנאמר (דניאל ז) וארבע חיון רברבן סלקן מן ימא וכשהוא מושל את המצרים אינו מושלן אלא לשועלים מה שועל זה קטן מן ד' חיות כך מצרים קטנים מן המלכות שנאמר (יחזקאל כט) מן הממלכות תהיה שפלה א"ר אלעזר ב"ר שמעון ערומים היו המצרים לפיכך הוא מושלן כשועלים מה שועל זה מהלך ומביט לאחוריו כך המצרים מהלכין ומביטין לאחוריהם ומה אמרו הבה נתחכמה לו אמרו באו ונבא עליהן בחכמה ונראה היאך אנחנו

בְּשׁוֹשְׁנֵימִם³⁷⁶ (יז) עַד שִׁיפוּחַ הַיּוֹם³⁷⁷ וְנָסוּ הַצִּלְלִים³⁷⁸ סָבַר דְּמָה לָּךְ דּוּדֵי לְצַבִּי³⁷⁹ אוּ לְעַפְרַיִם
הָאֵלִים עַל הָרִי בְּתֵרִי³⁸⁰

משעבדין על ישראל בדבר שלא יהא אלהיהן יכול להביא עלינו באותה מדה אם נדונם בחרב יכול הוא להביא עלינו חרב ואם באש יכול הוא להביא עלינו אש וידעין אנו שנשבע שאינו מביא מבול לעולם אלא בואו ונדונם במים שאינו יכול להביא אותם עלינו א"ל הקב"ה רשעים כבר נשבעתי שאיני מביא מבול לעולם אבל מה אעשה לכם אני מביא אתכם למבול וכל אחד ואחד אני גוררו למבולו והוא שדוד אומר (תהלים סג) יגירוהו על ידי חרב מנת שועלים יהיו אלו המצריים הרשעים שגררן הקב"ה לחרבו של ים מהו מנת שועלים יהיו אמר הקב"ה המכה הזו תהא מתוקנת להם לשועלים ששמרן הקב"ה ולא הביא עליהן י' מכות ושם מתו א"ר ברכיה שועלים קדמאה מלא ותניינא חסר שעלים כתיב על שם שעלו של ים. עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מג: אמר ר' חנן מה היו בנות ישראל הכשרות והצנועות עושות היו נוטלות בניהם וטומנות אותם במחילות והיו מצריים הרשעים נוטלין בניהם הקטנים ומכניסין אותם לבתיהם של ישראל ועוקצין אותם והם בוכים והיה התינוק של ישראל שומע קול חבירו שבוכה עמו והיו נוטלין אותם ומשליכין אותם ליאור הדא הוא דכתיב אחזו לנו שועלים שועלים קטנים ושמרו אותם להשליכם ליאור וכמה תינוקות היו שהשליכו ליאור עשרת אלפים שנא' (יחזקאל ט"ז) רבבה כצמח השדה ורבי לוי אמר ששים רבוא שכן אמר משה (במדבר י"א) שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרב ומה היו המצריים עושים מביאים בניהם מן האיסכוליות שלהן ומשלחים אותם לבתי מרחצאות שלהן ורואין איזו אשה מישראל מעוברת והן מרשמים לפניהם וחוזרים ואומרים לאבותם פלניתא יש לה ג' חדשים פלניתא יש לה ארבעה חדשים וה' חדשים למניינם היו נוטלים מדדיהן ומשליכים אותן ליאור הדא הוא דכתיב אחזו לנו שועלים שועלים קטנים תפשו לנו הרגו לנו אין כתיב כאן אלא אחזו לנו ששמרו אותנו ליאור. ועיי"ש סי' מד: ר' יודן ור' ברכיה ר' יודן אמר שועלים קטנים אלו עשו ודוכסיה היך מה דאת אמר (עובדיה א') הנה קטן נתתיך בגוים א"ר שמעון בן אלעזר משל למדינה שמגדלת איספתרין למלך והיתה שם אשה אחת וילדה בן ננס א' והיתה קוראת את בנה מיקרו ליפארוס אמרה להם בני מיקרו ליפארוס ואין אתם עושים אותו איספסורין אמרו לה אם בעיניך מיקרו ליפארוס אינו בעינינו אלא ננס שבננסים כך אמר הקב"ה עשו זה הרשע אביו קראו גדול שנא' (בראשית כ"ז) ויקרא את עשו בנו הגדול אמו קראה אותו גדול שנא' (שם) את בגדי עשו בנה הגדול אמר להם הקב"ה אם בעיניכם הוא גדול בעיני הוא קטן שנא' הנה קטן נתתיך בגוים ואין רב הוא לפום תורא טבחיא הדא הוא דכתיב (ישעיה ל"ד) כי זבח לה' בבצרה וטבח גדול בארץ אדום. ועיי"ש סי' מד: ר' ברכיה אמר שועלים קטנים אלו ארבע מלכיות שנא' (משלי ל') ארבעה הם קטני ארץ.

³⁷³ עי' שיה"ש רבה פ,ב סי' מד: מחבלים כרמים אלו ישראל דכתיב (שם ה') כי כרם ה' צבאות בית ישראל.

עי' מדרש משלי (פרשה יט): מחבלים כרמים. אלו ישראל הגדולים.

³⁷⁴ עי' שיה"ש רבה פ,ב סי' מד: וכרמנו סמדר היך מה דאת אמר (מיכה ז') אין אשכול לאכול בכורה אותה נפשי, וכו' וכרמנו סמדר מי גרם לכרמינו להיות סמדר (יחזקאל כ"ב) ואבקש מהם איש גודר וגו' ולא מצאתי אילולי נח דניאל ואיוב. עי' מדרש משלי (פ"ט): וכרמינו סמדר. אלו היונקים.

³⁷⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מה: (א) טז דודי לי ואני לו הוא לי לאלהים ואני לו לאומה הוא לי לאלהים (שמות כ') אני ה' אלהיך ואני לו לעם ואומה שנא' (ישעיה נ"א) הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו הוא לי לאב ואני לו לבן הוא לי לאב (שם ס"ג) כי אתה אבינו (ירמיה ל"א) כי הייתי לישראל לאב ואני לו לבן (שמות ד') בני בכורי ישראל (דברים י"ד) בנים אתם לה' הוא לי לרועה (תהלים פ') רועה ישראל האזינה ואני לו לצאן (יחזקאל ל"ד) ואתנה צאן מרעיתי הוא לי לשומר (תהלים קכ"א) הנה לא ינום ולא יישן וגו' ואני לו לכרם שנא' (ישעיה ה') כי כרם ה' צבאות בית ישראל הוא לי במקניאין ואני לו במכעיסין הוא לי במקניאין שהכה בכורי מצרים שנא' (שמות י"ב) ועברתי בארץ מצרים (שם) ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור ואני לו במכעיסין שזבחת לאלהי מצרים וכן (שם) ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים

³⁷⁶ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מו: הרועה בשושנים אין שרביטו של הקב"ה ממשמש ובא אלא בבני אדם שלבם רך כשושנים אמר ר' אלעזר לבעל הבית שהיו לו שתי פרות אחת כחה יפה ואחת כחה רע על אי זו מהן הוא מטריח לא על אותה שכחה יפה כך אין הקב"ה מנסה את הרשעים למה שאינן יכולין לעמוד דכתיב (ישעיה נ"ז) והרשעים כים נגרש ומי הוא מנסה הצדיקים שנאמר (תהלים י"א) ה' צדיק יבחן (בראשית כ"ב)

³⁷⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מז: עד שיפוח היום רבי יודן ור' ברכיה רבי יודן אמר עד שאכניס פיחה בלילן של מלכיות לא כבר הכנסתי פיחה בלילן של מצרים שהיו ארבע מאות שנה ועשיתם מאתים ועשר שנה. עי' תנחומא (וירא פרק ב): עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור (שיר ד) זה אברהם שנקרא מור שנאמר מור ואהלות קציעות כל בגדותיך (תהלים מה). ועיי"ש פרק ג: עד שיפוח היום זה יום הדין שנאמר (מלאכי ג) כי הנה היום בא בוער כתנור.

פרק ג

(א) על משכבי בלילות³⁸¹ בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי³⁸² (ב) אקומה נא ואסובה בעיר³⁸³ בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי³⁸⁴ בקשתי ולא מצאתי³⁸⁵ (ג) מצאוני השמרים הסככים בעיר³⁸⁶ את שאהבה נפשי ראיתם³⁸⁷ (ד) כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי³⁸⁸ אחזתי ולא ארפנו³⁸⁹ עד שהביאתי אל בית אמי³⁹⁰ ואל חדר הורתי³⁹¹ (ה) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות

³⁷⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מז: ונסו הצללים לא כבר העברתי מהן שני צללים קשים צל טיט ולבנים וכו' מהו ונסו הצללים אלו צללי יגון ואנחה. עי' תנחומא (וירא ג): ונסו הצללים שאין בו צל לרשעים שנא' (איוב לד) אין חשך ואין צלמות להסתיר שם פעלי און.

³⁷⁹ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מז: סוב דמה לך דודי לצבי סוף שאני נהפך לכם ממדת הדין למדת רחמים וממהר בגאולתכם כדם הצבי וכדם האיל. ועי' מדרש זוטא (שיה"ש ב): סוב דמה לך דודי וגו'. זוכר אני להם מעשה אברהם בין הבתרים.

³⁸⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ב סי' מז: על הרי בתר בזכות התנאים שהתניתי עם אברהם אביכם בין הבתרים שנא' (בראשית ט"ו) ביום ההוא כרת ה' את אברהם ברית לאמר וכו' על הרי בתר ר' יודן אמר כדי שיתלו המלכיות בתר אריהון.

³⁸¹ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' א: על משכבי בלילות א"ר אבא בר כהנא מהו על משכבי בלילות על מרעי היך מה דאת אמר (שמות כ"א) ולא ימות ונפל למשכב אמר ר' לוי אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע לשעבר היית מאיר לי בין לילות ללילות בין לילן של מצרים ללילן של בבל בין לילן של בבל ללילן של מדי ובין לילן של מדי ללילן של יון ובין לילן של יון ללילן של אדום ועכשיו שישנתי לי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות על משכבי בלילות א"ר אלכסנדרא כשישנתי לי מן התורה ומן המצות נסמכו לי לילות ללילות על משכבי בלילות באו לילות.

³⁸² עי' שיה"ש פ"ג סי' ב: ד"א על משכבי בלילות זה לילה של מצרים בקשתי את שאהבה נפשי זה משה (במשה) בקשתי ולא מצאתי. סי' ו: על משכבי בלילות זה לילה של בבל בקשתי את שאהבה נפשי זה דניאל בקשתי ולא מצאתי אקומה נא ואסובה בעיר בשוקים וברחובות בכרכים ובמדינות אבקשה את שאהבה נפשי זה דניאל בקשתי ולא מצאתי מצאוני השומרים אלו הכשדים את שאהבה נפשי זה דניאל.

³⁸³ עי' מדרש זוטא (שיר השירים פ"ג סי' ב) אקומה נא ואסובה בעיר - כשאמר הקב"ה לישראל רב לכם סוב את ההר הזה (דברים ב ג). וכו' אקומה נא ואסובה בעיר. ששלח שאול רוכלים לארץ ישראל שאמרו לו הלא דוד מסתתר עמנו (שמואל א' כג יט) בין הבתולות.

³⁸⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ג): זה משה. עי' מדרש זוטא (שיה"ש פ"ג סי' ב): אבקשה את שאהבה נפשי. במזבח שבנה משה ברפידים:

³⁸⁵ עי' מדרש זוטא (שיר השירים פ"ג סי' ב): בקשתי ולא מצאתי. בשעה שירד שאול אחריו למדבר.

³⁸⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ד): מצאוני השומרים הסובבים זה שבטו של לוי היך מה דאת אמרת (שמות ל"ב) עברו ושובו משער לשער. עיי"ש סי' ו: מצאוני השומרים אלו הכשדים. עי' מדרש זוטא (שיר השירים פרשה ה סי' ז): מצאוני השומרים הסובבים בעיר. כיון שנסתלקה השכינה באו המלכיות ושרפו את בית המקדש. שהוא משול ככתנת: ד"א מצאוני השומרים הסובבים בעיר. ביום שנתנה רשות למלאכי השרת שיהו (עמהם) [עומדים] על החומה (ביום) [כמה] שנאמר על חומותיך ירושלים הפקדתי שומרים (ישעיה ס"ב ו'). אמר רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי בו ביום נתנה רשות לגבריאל להפרע מן המלכיות. לקיים מה שנאמר מקול המון נדדו עמים (ישעיה ל"ג ג').

³⁸⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ד): את שאהבה נפשי זה משה. עיי"ש סי' ו: את שאהבה נפשי זה דניאל.

³⁸⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ה): כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי זה משה. ³⁸⁹ עי' ויקרא רבה (פ"א סי' יב, וכן שיה"ש רבה פ"ב סי' יד): א"ר יצחק עד שלא הוקם המשכן היתה נבואה מצויה באומות העולם משהוקם המשכן נסתלקה מביניהם שנאמר (שיר ג) אחזתי ולא ארפנו. עי' מדרש זוטא (שיר השירים פ"ג סי' ד): אחזתי ולא ארפנו. בשעה שהורידה מיכל בת שאול כביר העיזים על המטה והיה שאול סבור שהוא תפוס: ד"א אחזתי ולא ארפנו. זה דוד שתפס את הגורן מיד ארונה היבוסי ואמר זהו בית הבחירה.

³⁹⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ה): אחזתי ולא ארפנו עד שהבאתי אל בית אמי זה סיני. עיי"ש (פ"ח סי' ב): למה קוראין לסיני בית אמי שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומו.

³⁹¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ג סי' ה): ואל חדר הורתי זה אהל מועד שמשם נתחייבו ישראל בהוריה.

הַשְּׁדֵה³⁹² אִם תַּעֲרִי וְאִם תַּעֲזָרֶי 393 אֶת הָאֵהָבָה עַד שֶׁתִּחַפְּזִי³⁹⁴ (ו) מִי זֹאת עֲלָה מִן
הַמְדָּבָר³⁹⁵ כְּתִימְרוֹת עֲשִׂי³⁹⁶ מְקַמְּרֵת מִזֶּר³⁹⁷ וּלְבוֹנָה³⁹⁸ מִכָּל אֲבָקַת רוֹכֵל³⁹⁹ (ז) הִנֵּה מְטָתוֹ
שֶׁל־שְׁלֹמֹה⁴⁰⁰ שְׁשִׁים גְּבֻרִים סָבִיב לָהּ⁴⁰¹ מִגְּבֻרֵי יִשְׂרָאֵל⁴⁰² (ח) כָּל־מִן אַחֲזִי חָרֵב⁴⁰³ מְלֻמְדֵי

³⁹² עי' לעיל הערה 352.

³⁹³ עי' לעיל הערה 353.

³⁹⁴ עי' לעיל הערה 354.

³⁹⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' ז: מי זאת עולה מן המדבר עילויה מן המדבר סילוקה [ס"א חילוקה] מן המדבר מיתתה מן המדבר היך מה דאת אמר (במדבר י"ד) במדבר הזה יתמו תורה מן המדבר משכן מן המדבר סנהדרין מן המדבר כהונה מן המדבר לוייה מן המדבר מלכות מן המדבר שנא' (שמות י"ט) ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וכל מתנות טובות שנתן הקב"ה לישראל מן המדבר אמר ר' שמעון בן יוחאי במדבר טענו ובמדבר פרקו נבואה מן המדבר הוי עילויה מן המדבר. עיי"ש סי' יג: מי זאת עולה וגו' מדבר באלישבע בת עמינדב אמרו אלישבע בת עמינדב ראתה חמש שמחות ביום אחד ראתה יבמה מלך ואחיה נשיא ובעלה כהן גדול ושני בניה סגני כהונה ופנחס בן בנה משוח מלחמה כיון שנכנסו בניה להקריב יצאו שרופין ונהפכה שמחתה לאבל מיד נעשית כתימרות עשן כד דמך ר' אלעזר ברבי שמעון היה דורו קורא עליו מי זאת עולה מן המדבר וגו' מכל אבקת רוכל מה הוא מכל אבקת רוכל דהוה ר' אלעזר בר ר' שמעון קראוי ותנווי וקריבוי ופייטוי.

³⁹⁶ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' ח: כתימרות עשן אמר רבי אלעזר בשם ר' יוסי בן זמרא בשעה שהיו ישראל מתנוודדין ממסע למסע היה עמוד הענן יורד ועמוד אש צומח ועשן המערכה עולה כמין שני זקוקין של אש יוצאין מבין שני בדי הארון ושורפים לפנייהם נחשים שרפים ועקרבים והיו אומות העולם רואין ואומרין אלוהות הן אלו אין תשמישן של אלו אלא באש ומאימתן של ישראל נופל עליהם פחד ורעדה הדא הוא דכתיב (שמות ט"ו) תפול עליהם אימתה ופחד נפלה אין כתיב אלא תפול

³⁹⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' ח: מקטרת מור זה אבינו אברהם מה המור הזה ראש לכל הבשמים אף אברהם אבינו היה ראש לכל הצדיקים מה המור הזה כל מי שלוקטו ידיו מתמררות כך היה אברהם אבינו ממרר ומסגף עצמו ביסורים מה המור הזה אינו מפיח ריחו אלא באור כך לא הודיע אברהם את מעשיו הטובים אלא בכבשן האש

³⁹⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' ח: ולבונה זה אבינו יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח
³⁹⁹ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' ח: מכל אבקת רוכל זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בהן פסולת א"ר תנחומא מה קופת הרוכל יש בה מכל מיני בשמים כך כהונה מיעקב ולויה ומלכות מיעקב יצחק נתן לו אברהם אבינו כל שלו שנאמר (בראשית כ"ה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ברם רוכלותיו של יעקב לא היתה אלא מאותו האבק שתחת רגליו ר' יודן אמר תרתי ר' יודן אמר כל הרוכלות שישראל עושין ומצליחין בעולם הזה בזכות אותו האבק של יעקב אבינו ר' יודן אמר חורי כל פרגמטיא שישראל עושין ומצליחין בעולם הזה בזכות אותו האבק של יעקב אבינו ר' עזריה אמר תרתי כל מלחמות שישראל עושין ומצליחין בזכות האבק של יעקב אבינו ר' עזריה אמר חורי כל תורה שישראל עושין בעולם הזה בזכות יעקב אבינו רבי ברכיה ור' סימון בשם ר' אבהו אותו האבק נטלו הקב"ה ונתנו תחת כסא הכבוד שלו הדא הוא דכתיב (נחום א') ה' בסופה ובסערה דרכו וענן אבק רגליו.

⁴⁰⁰ עי' סנהדרין כ"ב: מלך על כל העולם כולו ולבסוף לא מלך אלא על וכו' ולבסוף לא מלך אלא על מטתו שנאמר הנה מטתו שלשלמה וגו'. עי' שיה"ש רבה פ"א סי' י: נתמעטה מלכותו ולא היה מלך אלא על ביתו שנאמר הנה מטתו שלשלמה כלם אחוזי חרב ואפי' על מטתו לא היה מלך שהיה מפחד מן הרוחות. עי' שבועות לה ע"ב: כל שלמה האמורין בשה"ש קדש שיר למי שהשלוש שלו חוץ מזה וכו' וי"א אף זה חול הנה מטתו שלשלמה ששים. עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: הנה מטתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה ר' ביבי בשם רבי אלעזר בר' יוסי פתר קרייה בברכת כהנים הנה מטתו הנה מטותיו ושבתיו היך מה דאת אמר (חבקוק ג ט) שבועות מטות. שלשלמה של מלך שהשלוש שלו. עיי"ש סי' טו: ר' שמלאי פתר קרייה במשמרות הנה מטתו הנה מטותיו ושבתיו היך מה דאת אמר שבועות מטות אומר סלה. שלשלמה למלך שהשלוש שלו. עיי"ש סי' טז: רבי יוחנן פתר קרא בסנהדריות הנה מטתו מטותיו ושבתיו כמה דתימר שבועות מטות. שלשלמה למלך שהשלוש שלו. עיי"ש סי' יז: ורבנן פתרי קרא ביוצאי מצרים הנה מטתו מטותיו ושבתיו היך מה דאת אמר שבועות מטות שלשלמה למלך שהשלוש שלו.

⁴⁰¹ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: ששים גבורים סביב לה אלו ששים אותיות שבברכת כהנים. עיי"ש סי' טו: ששים גבורים סביב לה אלו כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמרות לוייה ושתיים עשרה מחלוקות. עיי"ש סי' טז: ששים גבורים אלו ששים איש מעם הארץ הדא הוא דכתיב (מלכים ב' כ"ה) וששים איש מעם הארץ הנמצאים בעיר. עיי"ש סי' יז: ששים גבורים אלו ששים רבוא יצאוי ממצרים מבן עשרים שנה ולמעלה. עיי"ש סי' יח: עד שלא חטא שלמה היה רודה בשרים ובשרות הדא הוא דכתיב (קהלת ב') עשיתי לי שרים ושרות זכרים משוררים ונקבות משוררות ותענוגות

מִלְחָמָה⁴⁰⁴ אִישׁ חָרְבוּ עַל יָרְכוּ⁴⁰⁵ מִפְּחַד בְּלִילוֹת⁴⁰⁶ (ט) אֶפְרַיִם⁴⁰⁷ עָשָׂה לוֹ הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה⁴⁰⁸ מַעֲצֵי הַלְּבָנוֹן⁴⁰⁹ (י) עֲמוּדָיו עָשָׂה כֶּסֶף⁴¹⁰ רְפִידָתוֹ זָהָב⁴¹¹ מְרַבְּבוֹ אֲרָגָמָן⁴¹² תּוֹכוֹ רְצוּף

בני האדם פרובטייה שדה ושדות שידה ושידתה דהו וזיין בהון כיון שחטא מינה לו ששים גבורים מגבורי ישראל והעמידן לשמור את מטתו הדא הוא דכתיב הנה מטתו וגו' כלם אחוזי חרב שהיה מתפחד מן הרוחות.

⁴⁰² עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: מגבורי ישראל, שהם מגברין את ישראל. עיי"ש סי' טו: מגבורי ישראל שמשמרין את ישראל. עיי"ש סי' טז: מגבורי ישראל אלו אחד עשר אנשים הדא הוא דכתיב (שם) ויקח שר טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניהו כהן משנה ואת שלשת שומרי הסף ומן העיר לקח סריס אחד זה מופלא בית דין ולמה קורא אותו סריס שמסרס את ההלכה וחמשה אנשים מרואי פני המלך הרי אחד עשר וכשהוא אומר (ירמיה נ"ב) שבעה להוסיף עליו שני סופרי דינין שיושבין לפניו מגבורי ישראל מזכין את ישראל בגבורה. עיי"ש סי' יז: מגבורי ישראל אלו ששים רבוא שיצאו ממצרים מבן עשרים שנה ולמטה.

⁴⁰³ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: כלם אחוזי חרב אמר ר' עזריה דברים מבורכין בגבורה (במדבר ו') יברכך ה' יאר ה' ישא ה'. עיי"ש סי' טו: כלם אחוזי חרב רבי זעירא ור' יהודה בשם שמואל אלו תלמידי חכמים שמלמדין לכהנים שחיטה והלכות זריקה וקבלה וקמיצה ר' יצחק בשם ר' אמי אמר אלו מבקרי מומי קדשים ונטילין שכון מתרומת הלשכה. עיי"ש סי' טז: כלם אחוזי חרב ר' מאיר ור' יוסי רבי מאיר אומר שהיו כלן שונין הלכה כחרב שאם בא מעשה על ידיהם לא תהא הלכה קוהא להם. ועי' לעיל הערה 19.

⁴⁰⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: מלומדי מלחמה שהם נלחמים בכל מיני פורעניות שיש בעולם
⁴⁰⁵ עיי"ש סי' יז: כולם אחוזי חרב מלומדי מלחמה איש חרבו על ירכו שבשעה שאמר להם משה כן אמר אלי הקב"ה סונטימוס (שמות י"ב) וכל ערל לא יאכל בו מיד כל אחד ואחד נטל חרבו על ירכו ומל עצמו.

⁴⁰⁶ עי' יבמות קט ע"ב: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן לעולם יראה דיין עצמו כאילו חרב מונחת לו בין יריכותיו וגיהנם פתוחה לו מתחתיו שנאמר הנה מטתו שלשמה ששים גבורים סביב לה מגבורי ישראל וגו' מפחד בלילות מפחד של גיהנם שדומה ללילה: עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יד: איש חרבו על ירכו מפחד בלילות שאפילו אדם רואה בחלומו חרב מחתכת בירכו מה יעשה ילך לבית הכנסת ויקרא קריאת שמע ויתפלל תפלתו וישמע ברכת כהנים ויענה אחריהם אמן ואין דבר רע מזיקו לפיכך מזהיר את בני אהרן ואומר להם (שם) כה תברכו את בני ישראל. עיי"ש סי' טז: ר' יוסי אומר בשעת הדין הכל נושאים ונותנים היאך להוציא את הדין ואת המעשה ומתפחדין מדינה של גיהנם רבי מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא בשם ר' יעקב בר אבינא אם באת אשה לפניך לבית המדרש לשאול לך שאלה על כתמה ועל נדתה תהא רואה אתה כאילו שיצאת מירכך ואל תתן עיניך בה ותתפחד מדינה של גיהנם.

⁴⁰⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יט: אפריון עשה לו ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון פתר קרייה במשכן אפריון זה משכן אמר ר' יהודה ברבי אלעאי למלך שהיתה לו בת קטנה עד שלא הגדילה ובאת לידי סימנים היה רואה אותה בשוק ומדבר עמה בפרהסיא במבוי ובחצר כיון שהגדילה ובאת לידי סימנים אמר המלך אין שבחה של בתי שאהא מדבר עמה בפרהסיא אלא עשו לה פפליון וכשאהיה צריך לדבר עמה אדבר עמה מתוך הפפליון כך כתיב (הושע י"א) כי נער ישראל ואהבהו במצרים ראו אותו בפרהסיא שנא' (שמות י"ב) ועבר ה' לנגוף את מצרים בים ראו אותו בפרהסיא שנאמר (שם י"ד) וירא ישראל את היד הגדולה והיו העוללים מראים אותו באצבען ואומרים (שם ט"ו) זה אלי ואנוהו בסיני ראו אותו פנים בפנים שנאמר (דברים ל"ג) ויאמר ה' מסיני בא וגו' כיון שעמדו ישראל על הר סיני וקבלו את התורה ואמרו (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע נעשה לו אומה שלימה אמר הקב"ה אין שבחן של בני שאהיה מדבר עמם בפרהסיא אלא יעשו לי משכן וכשאני צריך לדבר עמהם אהיה מדבר עמהם מתוך המשכן הדא הוא דכתיב (שם ל"ד) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו. עיי"ש סי' כג: ד"א אפריון זה כסא הכבוד. עי' במ"ר פ"ב סי' ד: ויהי ביום כלות וגו' הדא הוא דכתיב (שיר ג) אפריון עשה לו זה העולם שהוא עשוי כמין כלה וגו' ד"א אפריון זה העולם למה קראו אפריון שלא בראו אלא לפריה ורביה וכו' ד"א אפריון זה בית העולמים למה נקרא אפריון שכל הצורות של זהב מן מיניה וכו' ד"א אפריון זה הארון רבי יהודה בר רב אלעאי אמר למלך שהיה לו בת נאה משובחת וחסודה אמר המלך עשו לה פרוים מוטב שתראה נויה של בתי מן פרוים כך התורה נאה ומשובחת וחסודה אמר הקב"ה עשו לה ארון שיראה נויה של תורה מן הארון וכו' ד"א אפריון וגו' מה כתיב למעלה (שיר ג) הנה מטתו שלשמה וגו' זו ברכת כהנים כדאמרין למעלה ללמדך ששלמה לא בא אלא לפרש את התורה וסמך דבריו על סדר התורה כשם שלמעלה מפרשת המשכן כתוב פרשת ברכת כהנים כך עשה שלמה בתחלה זכר ברכת כהנים (וגו') ואחר דיבר על המשכן אפריון עשה לו וגו' למה כן א"ר יהושע דסכנין בשם ר' לוי למה"ד למלך שקדש את בתו ועשה לה קדושין גדולים ושלטה בהם עין רעה כשבא המלך להשיא את בתו מה עשה נתן לה קמיע אמר לה יהא הקמיע הזה עליך שלא ישלוט בך עין רעה עוד כך עשה הקב"ה כשבא ליתן תורה לישראל עשה פומבין גדולה כמה שכתוב (שמות כ) וכל

אֶהְבֶּהָ⁴¹³ מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלַם⁴¹⁴ (יא) צְאִינָה וְרֵאִינָה⁴¹⁵ בְּנוֹת צִיּוֹן⁴¹⁶ בְּמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה⁴¹⁷ בְּעֵטְרָה
שְׁעֵטְרָה לֹא אָמוּ⁴¹⁸ בְּיוֹם הַתְּנַתּוֹ⁴¹⁹ וּבְיוֹם שְׂמִיחַת לְבוֹ⁴²⁰

העם רואים את הקולות ולא היו אלא קדושים כמו שכתוב (שם יט) לך אל העם וקדשתם היום ומחר ושלטה בהם עין רעה ונשתברו הלוחות כמה דתימא (שמות לב) וישבר אותם תחת ההר לא עשה כן אלא כיון שבאו ועשו את המשכן נתן להם הקב"ה את הברכות תחלה כדי שלא תשלוט בהן עין רעה לפיכך כתוב תחלה יברכך ה' וישמרך מן עין רעה ואח"כ ויהי ביום כלות וגו'.

⁴⁰⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יט: עשה לו המלך שלמה המלך שהשלום שלו
⁴⁰⁹ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' יט: מעצי הלבנון היך מה דאת אמר (שם כ"ו) ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים. עי' במ"ר פ"ב סי' ד: מעצי הלבנון שבעצת התורה המלובנת בדבריה ברא הקב"ה עולמים וכו' מעצי הלבנון כמה דתימא (ד"ה ב ב) ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון וגו' מעצי הלבנון ועשו ארון עצי שטים. עי"ש סי' כג: מעצי הלבנון זה בית קדשי הקדשים של מעלה שהוא מכוון כנגד בית קדשי הקדשים של מטה הדא הוא דכתיב (שמות ט"ו) מכוון לשבתך מכוון כנגד שבתך.

⁴¹⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כ: עמודיו עשה כסף אלו העמודים שנא' (שם כ"ז) ווי העמודים וחשוקיהם. עי"ש סי' כא: עשה כסף אלו שני העמודים העומדים לפנים שהיו של כסף. עי"ש סי' כב: עמודיו עשה כסף שנהא' (מ"א ז) ויקם את העמודים לאולם ההיכל. עי"ש סי' כג: עמודיו עשה כסף זה שלשלת יוחסין וכו' עמודיו עשה כסף היך מה דאת אמר (איוב ל"ו) עמודי שמים ירופפו.

⁴¹¹ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כ: כסף רפידתו זהב שנא' (שם כ"ז) ואת הקרשים תצפה זהב. עי"ש סי' כא: רפידתו זהב שנא' (שם) ויצפהו זהב טהור. עי"ש סי' כב: רפידתו זהב כההוא דתנינן שכל הבית נטוח בזהב חוץ מאחורי הדלתות. עי"ש סי' כג: רפידתו זהב אלו פירות הארץ ופירות האילן שנמכרין בזהב וכו' רפידתו זהב אלו דברי תורה שנאמר (תהלים י"ט) הנחמדים מזהב ומפז רב.

⁴¹² עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כ: מרכבו ארגמן שנא' (שם) ועשית פרכת תכלת וארגמן. עי"ש סי' כא: מרכבו ארגמן ר' תנחומא אומר זו פרכת הסמוכה לה רבי ביבי אמר זה הכפרת שזהבה דומה לארגמן. עי"ש סי' כג: מרכבו ארגמן היך מה דאת אמר (דברים ל"ג) רוכב שמים בעזרך וכו' מרכבו ארגמן היך מה דאת אמר (שם ס"ח) לרוכב בשמי שמי קדם.

⁴¹³ עי' במ"ר פ"ב סי' ד: תוכו רצוף אהבה שאחר כל מעשה בראשית ברא אדם וחווה למשול בכלום וכה"א (משלי ט) שלחה נערותיה תקרא הוי

⁴¹⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כ: תוכו רצוף אהבה רבי יודן אמר זו זכות תורה וזכות צדיקים שעוסקין בה רבי עזריה בשם ר' יודה בשם רבי סימון אמר זו השכינה. עי"ש סי' כא: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם ר' יודן אמר זו זכות תורה ולומדיה רבי עזריה אמר בשם ר' יודה בשם ר' סימון זו השכינה. עי"ש סי' כג: תוכו רצוף אהבה ר' יודן אמר זו זכות התורה וזכות צדיקים העוסקין בה רבי עזריה בשם רבי יודה בשם ר' סימון אמר זו השכינה וכו' תוכו רצוף אהבה ר' ברכיה ורבי בון בשם ר' אבהו ארבע גאים הם גאה שבעופות נשר גאה שבבהמות שור גאה שבחיות אריה גאה שבכלן אדם וכלן נטלן הקב"ה וחקקן בכסא הכבוד שנא' (שם ק"ג) ה' בשמים הכין כסאו ממה שהכין כסאו על הגאים תדע שמלכותו בכל משלה. עי' במ"ר פ"ב סי' ד: מבנות ירושלים שיהיו כל הבריות יראים מהם ומושלמים להם כמה דתימא (בראשית ט) ומוראכם וחתכם יהיה וגו'.

⁴¹⁵ עי' שמ"ר פ"ב סי' ה: ד"א ויביאו את המשכן הדא הוא דכתיב (שיר ד) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה בעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו אימתי נאמר הפסוק הזה ביום שעמד המשכן שהיתה שמחה גדולה בישראל שהקב"ה שורה אצלם

⁴¹⁶ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כד: צאינה וראינה בנות ציון בנים המצוינים לי בתגלחת במילה ובציצית. עי' שמ"ר פ"ב סי' ה: בנות ציון בנים המצוינים לי ע"י עובדי כוכבים מה ציון הזה נראה באצבע כך ישראל נראין באצבע הוי בנות ציון המצוינים לי.

⁴¹⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כד: במלך שלמה במלך שברא בריותיו שלמות ברא חמה ולבנה על מלאתן כוכבים ומזלות על מלאתן בר קפרא אמר אדם וחווה כבן עשרים שנה נבראו במלך שלמה במלך שהשלום שלו ד"א במלך שלמה במלך שהשלים מעשיו לבריותיו כיצד השלים האש לאברהם אבינו השלים החרב ליצחק השלים המלאך ליעקב ד"א במלך שלמה במלך שעשה שלום בין בריותיו תני ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של שלג והחיות של אש הרקיע של שלג שנאמר (יחזקאל א') ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא וגו' והחיות של אש שנא' (שם) ודמות החיות מראיהם כנחלי אש וכתוב (שם) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק ולא זה מכבה זה ולא זה מכבה זה מיכאל שר של שלג וגבריאל של אש ולא זה מכבה זה ולא זה מזיק זה א"ר אבין לא סוף דבר בין מלאך למלאך אלא אפי' בין מלאך אחד שחציו שלג וחציו אש הקב"ה עושה שלום ביניהן.

⁴¹⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כה וכן שמ"ר פ"ב סי' ה: בעטרה בעטרה לו אמו זה המשכן למה קראו עטרה אלא מה העטרה מצויירת כך המשכן היה מצוייר שנאמר (שמות לה) ורוקם בתכלת ובארגמן בתולעת השני ובשש ואורג עושי כל מלאכה וחושבי מחשבות הוי בעטרה שעטרה לו אמו א"ר יצחק חזרתי בכל המקרא ולא מצאתי שעשתה בת שבע עטרה לשלמה רשב"י שאל את

(א) הַנֶּהְיָ יִפְהָ רַעֲיָתִי הַנֶּהְיָ יִפְהָ⁴²¹ עֵינֶיךָ⁴²² יוֹנִים⁴²³ מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ⁴²⁴ שְׁעָרָךְ כְּעֶדֶר הָעֵינִים⁴²⁵
שְׁנַלְשׁוּ מִהָרַגְלֵךְ⁴²⁶ (ב) שְׁנַיִךְ כְּעֶדֶר הַקְּצוּבוֹת⁴²⁷ שְׁעָלוּ מִן הַרְחֵצָה⁴²⁸ שְׁבָלָם מִתְאַיְמוֹת⁴²⁹

ר' אלעזר ברבי יוסי איפשר ששמעת מאביך מהו בעטרה שעטרה לו אמו א"ל הן משל למלך שהיתה לו בת יחידה והיה מחבבה ביותר מדאי והיה קורא אותה בתי לא זו מחבבה עד שקראה אחותי ועד שקראה אמי כך הקב"ה בתחלה קרא לישראל בת שנאמר (תהלים מה) שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך לא זו מחבבן עד שקראן אחותי שנא' (שיר ה) פתחי לי אחותי רעיתי יונתי תמתי שראשי נמלא טל קוצותי רסיסי לילה לא זו מחבבן עד שקראן אמי שנאמר (ישעיה נא) הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו כי תורה מאתי תצא ומשפטי לאור עמים ארגיע⁴¹⁹ עי' תענית כו ע"ב: ביום חתונתו זה מתן תורה. עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כה: ביום חתונתו זה סיני כחתנים היו וכו' ד"א ביום חתונתו זה אהל מועד.

⁴²⁰ עי' תענית כו ע"ב: וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו. עי' שיה"ש רבה פ"ג סי' כה: וביום שמחת לבו אלו דברי תורה היך מה דאת אמר (תהלים י"ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב וכו' וביום שמחת לבו זה בית העולמים.

⁴²¹ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' א: הנך יפה רעיתי הנך יפה הנך יפה במצות הנך יפה בגמילות חסדים הנך יפה במצות עשה הנך יפה במצות לא תעשה הנך יפה במצות הבית בחלה תרומה ומעשרות הנך יפה במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר הנך יפה בכלאים הנך יפה בסדין בציצית הנך יפה בנטיעה הנך יפה בערלה הנך יפה בנטע רבעי הנך יפה במילה הנך יפה בפריעה הנך יפה בתפלה הנך יפה בקריאת שמע הנך יפה במזוזה הנך יפה בתפילין הנך יפה בסוכה הנך יפה בלולב ואתרוג הנך יפה בתשובה הנך יפה במעשים טובים הנך יפה בעולם הזה הנך יפה בעולם הבא.

⁴²² עי' שם סי' ב: עיניך יונים עיניך הן סנהדרין שהם עינים לעדה הדא הוא דכתיב (במדבר ט"ו) והיה אם מעיני העדה רמ"ח אברים יש באדם וכולם אינם הולכין וחוזרין אלא אחר העינים כך אין ישראל יכולים לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם.

⁴²³ עי"ש: יונים, מה יונה זו תמה כך ישראל נאים בהילוכן כשהן עולין לפעמי רגלים מה יונה זו מצוינת כך ישראל מצויינין בתגלחת במילה וציצית מה יונה זו צנועה כך ישראל צנועים מה יונה זו פושטת צוארה לשחיטה כך ישראל (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום מה יונה זו מכפרת על העוליים כך ישראל מכפרין על האומות שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד שבעים אומות שלא יצדה העולם מהן הדא הוא דכתיב (שם ק"ט) תחת אהבתי ישטנוני ואני תפלה מה יונה זו משעה שמכרת בן זוגה עוד אינה ממירה אותו באחר כך ישראל משעה שהכירו להקב"ה לא המירוהו באחר מה יונה זו נכנסת לקנה ומכרת קנה ושובכה וגוזליה ואפרוחיה וחלונותיה כך הן שלש שורות של תלמידי חכמים כשהן יושבין לפנייהם כל אחד ואחד מכיר את מקומו מה יונה זו אע"פ שאת נוטל גוזליה מתחתיה אין מנחת שובכה לעולם כך ישראל אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו שלש רגלים בשנה מה יונה זו מחדשת לה בכל חדש וחדש גרן כך ישראל מחדשים להם בכל חדש תורה ומצות ומעשים טובים מה יונה זו משוגרת רוגליות הרבה וחוזרת לשובכה כך ישראל הדא הוא דכתיב (הושע י"א) יחרדו כצפור ממצרים זה דור המדבר וכיונה מארץ אשור אלו עשרת השבטים אלו ואלו והושבתים על בתיהם נאם ה' רבי אומר יש מין יונה שמאכילין אותה וחברותיה מריחות אותה ובאות אצלה לשובכה כך בשעה שהזקן יושב ודורש הרבה גרים מתגירין באותה שעה וכו' יונים כיונים דוגמא דידך דמייה להדא יונה מה יונה זו הביאה אורה לעולם כך ישראל מביאין אורה לעולם שנא' (ישעיה ס') והלכו גוים לאורך ואימתי הביאה יונה אורה לעולם בימי נח הדא הוא דכתיב (בראשית ח') ותבא אליו היונה לעת ערב.

⁴²⁴ עי"ש סי' ג: מבעד לצמתך אמר ר' לוי כל כלה שענייה כעורות כל גופה צריך בדיקה ושענייה יפות אין כל גופה צריך בדיקה והאשה הזאת כשמצמת שיערה לאחוריה והוא תכשיט לה כך היתה סנהדרי גדולה יושבת אחורי בית המקדש והיא היתה תכשיט של בית המקדש אמר רבי אבהו נראין מצומדין והן מרווחין כהדין רבה דצפורין. עי"ש סי' ה: מבעד לצמתך שהיו מצמצמין עצמן על כל דיבור ודיבור ולא היו עומדין באלירא אלא ביראה ורתת וזיע.

⁴²⁵ עי' שם סי' ה: שערך כעדר העזים ר' יהושע בשם רבי לוי אמר טורא דאתנהרתון מן גוייה הר שגלשתם מתוכו עשיתי אותו גל ועד לאומות העולם איזה זה זה הר סיני ומה הגלשה הגלשתן מתוכו. עי"ש סי' ו: רבי יצחק פתר קרייה במלחמת מדין שערך כעדר העזים עדרים שהלכו למלחמת מדין לא הלכו אלא בזכות משה ופנחס הדא הוא דכתיב (במדבר ל"א) ויקח משה ואלעזר הכהן את הזהב מאתם. עי"ש סי' ז: רבי הונא פתר קרייה בירדן שערך כעדר כעזים עדר שעברו את הירדן לא עברו אלא בזכות יעקב אבינו הדא הוא דכתיב (יהושע ד') והודעתם את בניכם לאמר ביבשה עבר ישראל. ברכות כד ע"א: אמר רב ששת שער באשה ערוה שנאמר שערך כעדר העזים.

וְשִׁבְלָה אֵין בָּהֶם⁴³⁰ (ג) בְּחוּט הַשְּׁנַי שְׁפָתַיִךְ⁴³¹ וּמִדְּבָרֶיךָ נְאוּהָ⁴³² בְּפִלְחַ הַרְמוֹן רִקְתָּךְ מִבְּעַד לְצַמְתָּךְ⁴³³ (ד) בְּמַגְדֵּל דְּוִיד צְוֹאֲרֶךְ⁴³⁴ בְּנוֹי לְתַלְפִּיזוֹת⁴³⁵ אֶלְךָ הַמְּגִן⁴³⁶ תְּלוּי עֲלָיו כֹּל

⁴²⁶ עיי"ש סי' ג: כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתי מתוכו עשיתי אותו גלעד לאומות העולם איזה זה זה ים סוף ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר טורא דאתנהרתון מן גווה הדא אתתא כד שיערה סגין היא עבדה לה גלשין גלשין הדא מוצינא כהואא לפי טבאות הוא עבד גלשין גלשין ומה גלשה הגלשתי מתוכה. עיי"ש סי' ו: שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם איזו זו מלחמת מדין. עיי"ש סי' ז: שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם אי זה זה זה הירדן. עיי"ש סי' ח: ד"א מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתם מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם ואי זה זה זה בית המקדש שנא' (תהלים ס"ח) נורא אלהים ממקדשך מאיכן מורא יוצאה לא מבית המקדש הדא דאת אמר (ויקרא כ"ו) את שבתותי תשמורו ומקדשי תיראו שהוא מקודש בחרבנו כשהיה מקודש בבנינו והרי דברים ק"ו ומה אם למקדשו לא נשא לו הקב"ה פנים לכשיבא להפרע ממחריביו עאכ"ו ומה הגלשה הגלשתן מתוכו. עיי"ש סי' ט: שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם אי זה זה זה אלו המשמרות. עיי"ש סי' י: שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד הר שגלשתן מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם ואי זה זה זה אלו הקרבנות. עיי"ש סי' יא: שערך כעדר העזים הר שגלשתן מתוכו עשיתי גל ועד לאומות העולם ואי זה זה אלו סנהדרין.

⁴²⁷ עיי"ש: שניך כעדר הקצובות מילין קצובין בזת מצרים ובזת הים שעלו מן הרחצה. עיי"ש סי' ה: שניך כעדר הקצובות מילין קצובין רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה. עיי"ש סי' ו: ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קצובים שנים עשר אלף בנדבה ושנים עשר אלף במסירה שנא' (שם) וימסרו מאלפי ישראל אלף למטה אמר רבי חנניה בר יצחק בשנים עשר אלף הלכו למלחמת מדין. עיי"ש סי' ז: ומה הגלשה הגלשתם מתוכו שניך כעדר הקצובות בזת סיחון ועוג. עיי"ש סי' ח: שניך כעדר הקצובות מילין קצובין אלו בגדי כהונה גדולה דתנינן תמן כהן גדול משמש בשמנה בגדים וההדיוט בד' בכתונת ומכנסים מצנפת ואבנט מוסיף עליו כהן גדול חשן ואפוד ומעיל וציץ נזר הקדש כתונת היתה מכפרת על שופכי דמים וכו' ויש אומרים על לובשי כלאים וכו' מכנסים מכפרים על גלוי עריות וכו'. עיי"ש סי' ט: ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קצובין כ"ד משמרות כהונה וכ"ד משמרות לוייה שנים עשר מחלקות. עיי"ש סי' י: מה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קצובין (במדבר כ"ח) את הכבש אחד תעשה בבקר וגו'. עיי"ש סי' יא: ומה הגלשה הגלשתן מתוכו שניך כעדר הקצובות מילין קצובין אלו מזכין ואלו מחייבין.

⁴²⁸ עיי"ש סי' ה: שעלו מן הרחצה שהיו כלן מרוחצין מן העונות ר' אחא ור' משרשיא בשם ר' אידי אומר בכל המוספין כתיב (במדבר כ"ז) ושעיר עזים אחד לחטאת ושעיר חטאת אבל בעצרת אין כתיב חטאת ללמדך שלא היה בידם לא חטא ולא עון שכולם מתאימות. עיי"ש סי' ו: שעלו מן הרחצה רבי הונא אמר שלא הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד שאלו הקדים אחד מהן תפילין של ראש לתפילין של יד לא היה משה משבחן ולא היו עולין משם בשלום הוי אומר שהיו צדיקים ביותר. עיי"ש סי' ז: שעלו מן הרחצה אמר ר' אלעזר בששים אלף נכבשה ארץ כנען היא דעתיה דרבי אלעזר דא"ר אלעזר כל מלחמה שהיא יתירה על ששים אלף מלחמת עירבוביא היא רבי יהודה בשם חזקיה אמר כל מקום שנאמר כעשר כעשרים כשלישים כארבעים אמר או חסר או יתר תמן איתמר (יהושע ד') כארבעים אלף חלוצי צבא והכא איתמר (ד"ה א' ה') ארבעים וארבעה אלף ושבע מאות וששים אמר ר' אחא אלף שלם היו והשאר כלו בדרכים אותן ט"ו אלף איכן הם אמר להם שומרי כלים היו ולא מנאן הכתוב. עיי"ש סי' ח: שעלו מן הרחצה שמכפרין על ישראל. עיי"ש סי' ט: שעלו מן הרחצה שמשמרין לישראל. עיי"ש סי' י: שעלו מן הרחצה שמכפרים והולכין על ישראל. עיי"ש סי' יא: שעלו מן הרחצה שמזכין את ישראל.

⁴²⁹ עיי"ש: שכלם מתאימות שהיו כולן מותאמים בין שכינה למלאך הדא הוא דכתיב (שמות י"ד) ויסע מלאך האלהים ההולך וגו' ושכלה אין בהם שלא ניזק אחד מהם. עיי"ש סי' ו: שכולם מתאימות שבשעה שהיו נכנסין זוגות זוגות אצל האשה היה אחד מהן מפחם פניה ואחד מהם מפרק נזמיה והיו אומרות להם אין אנו מבריותיו של הקב"ה שתעשו לנו כך. עיי"ש סי' ז: שכלם מתאימות שהיו מותאמים בין החלוצי למאסף הדא הוא דכתיב (יהושע ו') והחלוצי הולך וגו'. עיי"ש סי' ח: שכולם מתאימות אלו שתי שרשרות גבלות של זהב שיוצאות מבין החשן והיו נראין מתוכו כמין שתיים נרתיקות ושכלה אין בהם שלא נתאכלה אחת מהן. עיי"ש סי' ט: שכולם מתאימות דתנינן תמן בשלשה פרקים בשנה היו כל המשמרות שוות. עיי"ש סי' י: שכולם מתאימות דתנינן איל קרב באחד עשר בחמשה עשר. עיי"ש סי' יא: שכלם מתאימות דתנינן מצאו לו זכות פטרוהו ואם לאו מעבירין דינו למחר והן מעבירין לזוגות.

⁴³⁰ עיי"ש סי' ו: ושכלה אין בהם שלא נחשד מהם אחד בעבירה. עיי"ש סי' ז: ושכלה אין בהם וגו' שלא היה ניזק א' מהן. עיי"ש סי' ט: ושכלה אין בהם דתנינן הראשון בראש ורגל. עיי"ש סי' י:

ושכלה אין בהם דתנינן הקרבים והסלת והיין בשלשה שלשה. עי"ש סי' יא: ושכלה אין בהם ר' לוי אמר שמלמדין דבר מתוך דבר ר' אבא אמר שאין הלכה קוהא להם.

⁴³¹ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' ד: כחוט השני שפתותיך בשעה שאמרו את השירה (שם ט"ו) אז ישיר משה ומדברך נאווה שמראין באצבע ואומרים (שם) זה אלי ואנוהו, באותה שעה התחיל משה משבחן כפלח הרמון רקתך, הריקן שבכם רצוף מצות כרמון הזה, אין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין והמצומתין שבכם. עי"ש סי' ה: כחוט השני שפתותיך זה הקול שלפני הדיבור היך מה דאת אמר (שמות כ"ד) ויען כל העם קול אחד. עי"ש סי' ו: כחוט השני שפתותיך בשעה שאמרו למשה (במדבר ל"א) עבדיך נשאו את ראש אנשי המלחמה אשר בידינו ולא נפקד ממנו איש לעריה ולחטא. עי"ש סי' ז: כחוט השני שפתותיך כשאמרו ליהושע (יהושע א') כל אשר צויתנו נעשה וגו'. עי"ש סי' ח: כחוט השני שפתותיך זה נזר הקדש. עי"ש סי' ט: כחוט השני שפתותיך דתנינן שחה לנסך הניף הסגן בסודר והקיש בן ארזא בצלצל. עי"ש סי' יא: כחוט השני שפתותיך רבי יודן אמר כגזירת המלך גזירת בית דין הן מצוין בפייהם סקילה שרפה הרג וחנוק רבי חוניא אמר דמים דתנינן וחוט של סקרא חוגרו באמצע כדי להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים רבי עזריה בשם ר' יודה כשם שחוט הסיקרא מבדיל בין דמים העליונים לתחתונים כן סנהדרין מבדילין בין טומאה לטהרה בין איסור להיתר בין פטור לחיוב. עי"ש סי' יב: כחוט השני שפתותיך זה לשון של זהורית ומדברך נאווה זה שעיר המשתלח אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אין לנו לשון זהורית ושעיר המשתלח אמר להם כחוט השני שפתותיך רחישת פיך חביבה עלי כחוט השני של זהורית ר' אבהו אמר עלה (הושע י"ד) ונשלמה פרים שפתינו מה נשלם תחת פרים ותחת שעיר המשתלח שפתינו.

⁴³² עי"ש סי' ה: ומדברך נאווה זה הקול של אחר הדיבור שנא' (דברים ה') וישמע ה' את קול דבריכם וגו' ויאמר ה' אלי שמעתי את קול דברי וגו'. עי"ש סי' ו: ומדברך נאווה שאמרו לו (שם) ונקרב את קרבן ה' אמר להם משה דבריכם סותרים זה את זה אמרתם ולא נפקד ממנו איש לעריה ולחטא ואמרתם ונקרב את קרבן ה' אלו לא חטאתם קרבן זה למה אמרו לו משה רבינו זוגות זוגות היינו נכנסין אצל האשה והיה אחד ממנו מפחם פניה ואחד מפרק נזמיה אפשר שלא הזיע יצר הרע קימעה על אותה הזיעה של יצר הרע אנו אומרים להביא קרבן. עי"ש סי' ז: ומדברך נאווה שאמרו (שם) כל איש אשר ימרה את פיך. עי"ש סי' ח: ומדברך נאווה זה הציץ. עי"ש סי' ט: ומדברך נאווה זה השיר דתנינן תמן השיר שהיו הלויים אומרים במקדש בראשון היו אומרים וכו'. עי"ש סי' יב: ומדברך נאווה מדברך יאי מדברתיך יאיא א"ר אבא בר כהנא אע"פ שהוא מדבר חייבין על מחיצתו עכשיו כשהוא חרב כשם שמחויבין על מחיצתו כשהוא בנוי אמר רבי לוי אמר הקב"ה בחורבנה העמידה לי צדיקים ובבנינה העמידה לי רשעים בחורבנה העמידה לי צדיקים דניאל וחבורתו מדרכי וחבורתו עזרא וחבורתו בבנינה העמידה לי רשעים כגון אחז וחבורתו מנשה וחבורתו ארון וסייעתו ר' אבא בר כהנא בשם ר' יוחנן על הדא דר' לוי אמר (ישעיה נ"ד) כי רבים בני שוממה מבני בעולה הוי צדיקים העמידה לי בחורבנה יותר מצדיקים שהעמידה לי בבנינה.

⁴³³ עי"ש סי' ה: באותה שעה התחיל משה מקלסן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתין שבכם. עי"ש סי' ו: באותה שעה התחיל משה משבחן כפלח הרמון רקתך רקנין שבכם רצופין מצות ומעשים טובים כרמון הזה שכל מי שבא עבירה לידו וניצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין ועל המצומתין שבכם. עי"ש סי' ז: באותה שעה התחיל יהושע משבחן כפלח הרמון רקתך הריקן שבך רצוף הוא תורות כרמון הזה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על הצנועין שבכם ועל המצומתים שבכם. עי"ש סי' ח: והדין כפלח הרמון רקתך ריקן שבישראל מלא תשובות כרמון מבעד לצמתך ואין צריך לומר על הצנועין והמצומתין שבכם. עי"ש סי' יב: כפלח הרמון רקתך רבי אבא בר כהנא ורבי אחא חד אמר הריקן שבשלש שורות רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על היושבין בסנהדרין עצמה וחד אמר הריקן שבסנהדרין רצוף תורה כרמון הזה ואין צריך לומר מבעד לצמתך על היושבין תחת הזית ותחת הגפן והתאנה ועוסקין בדברי תורה

⁴³⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' ה: כמגדל דויד צוארך מה שגידל אתכם דוד בספרו ומה גידל אתכם דוד בספרו (תהלים קל"ו) לגוזר ים סוף לגזרים וכו' כמגדל דויד צוארך מה שגדל אתכם דוד בספרו ומה גדל אתכם דוד בספרו. סי' ו: כמגדל דוד מה שגדל אתכם בספרו ומה גדל אתכם דוד בספרו (תהלים קל"ו) לסיחון מלך האמורי ולעוג מלך הבשן ונתן ארצם לנחלה. עי"ש סי' ז: כמגדל דויד צוארך כמה גדל אתכם דוד בספרו (תהלים קל"ו) למכה מלכים גדולים. עי"ש סי' יב: כמגדל דויד צוארך זה בית מקדש ולמה מדמהו בצואר שכל ימים שהיה בית המקדש בנוי וקיים היו צוארן של ישראל פשוט בין אומות העולם וכיון שחרב בית המקדש כביכול נכפף צוארן של ישראל הדא הוא דכתיב (ויקרא כ"ו) ושברתי את גאון עזכם זה בית המקדש ד"א מה צואר זה נתון בגבהו של אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם ומה צואר זה רוב תכשיטין תלויין בו כך כהונה מבית

שְׁלֹטֵי הַגְּבוּרִים⁴³⁷ (ה) שְׁנֵי שְׁדִיךְ⁴³⁸ כְּשֵׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאֹמְרֵי צְבִיחַ הָרוּעִים בְּשׁוֹשְׁנִים⁴³⁹ (ו) עַד שְׁיִפּוּחַ הַיּוֹם⁴⁴⁰ וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֶלְךָ לִי אֶל הַר הַמּוֹר⁴⁴¹ וְאֶל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה⁴⁴² (ז) בְּלֶךְ יָפָה

המקדש לוייה מבית המקדש ומה צואר זה אם ניטל אין לאדם חיים כך משחרב בית המקדש אין חיים לשונאי ישראל.

⁴³⁵ עיי"ש סי' ה': בניו לתלפיות מהו לתלפיות ספר שאמרו לו פיות הרבה וכו' בניו לתלפיות ספר שאמרוהו פיות הרבה. עיי"ש סי' ז': בניו לתלפיות ספר שאמרוהו פיות הרבה. עיי"ש סי' יב': בניו לתלפיות טטרוגונין חייא בר' בון אמר יופי היה ונעשה תל אמר הקב"ה אני הוא שעשיתיו תל בעוה"ז ואני הוא שעתיד לעשותו יפיפות לעולם הבא ד"א תלפיות תל שמתפללים בו כל פיות מכאן אמרו העומדים בחוצה לארץ ומתפללין הופכין פניהם לארץ ישראל וכו' הוא ההיכל שכל הפנים מכוונות אותו עד כדון בבניינו בחורבנו מניין אמר רבי אבין בניו לתלפיות הוא ההיכל שכל הפיות מתפללות בו

⁴³⁶ עיי"ש סי' ה': אלף המגן כל אותן האלפים והרבבות שעמדו לפני הר סיני והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור. עיי"ש סי' ו': אלף המגן תלוי עליו כל הרבבות והאלפים שהלכו למלחמת מדין והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו שבא לאלף דור ולא אתם בעצמכם נתליתם בו. עיי"ש סי' ז': אלף המגן כל אותן האלפים והרבבות שעברו את הירדן והגנתי עליהם לא הגנתי עליהם אלא בזכות אותו הבא לאלף דור. עיי"ש סי' יב': אלף המגן תלוי עליו א"ר ברכיה אמר הקב"ה אלף דור קפלתי והבאתי אותו המגן שהיה תאות לבבם ר' ברכיה בשם ר' יצחק אמר אמר אברהם לפני הקב"ה רבש"ע לי נעשית מגן ולבני אין אתה נעשה מגן אמר לו הקב"ה לך הייתי מגן אחד שנא' (בראשית ט"ו) אנכי מגן לך אבל לבניך אני נעשה מגינים הרבה הדא הוא דכתיב אלף המגן תלוי עליו

⁴³⁷ עיי"ש סי' ה': ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא כל שלטי הגבורים שכל מי שיעמוד וישלוט ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהם ועל ידי מי נתן התורה על ידי שני שדיך אלו משה ואהרן. עיי"ש סי' ו': כל שלטי הגבורים כל שעומד ושולט ומתגבר ביצרו קרוי גבור כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהם ועל ידי מי נעשית מלחמת מדין על ידי שני שדיך על ידי סנדרנא משה ופנחס. עיי"ש סי' ז': ולא אתם בעצמכם נתליתם בו אלא שלטי הגבורים שכל מי שיעמוד וישלוט ויתגבר על יצרו כגון משה בשעתו דוד בשעתו עזרא בשעתו כל דורן נתלה בהן ועל ידי מי עברו ישראל את הירדן על ידי שני שדיך אלו הן יהושע ואלעזר. עיי"ש סי' יב': כל שלטי הגבורים זו כהונה ומלכות.

⁴³⁸ עיי"ש רבה (פ"ד סי' ה'): על ידי מי נקרע לכם ים סוף על ידי שני שדיך אלו הם משה ואהרן וכו' ועל ידי מי נתן התורה על ידי שני שדיך אלו משה ואהרן. עיי"ש סי' ו': על ידי מי נעשית מלחמת מדין על ידי שני שדיך על ידי סנדרנא משה ופנחס. עיי"ש סי' ז': ועל ידי מי עברו ישראל את הירדן על ידי שני שדיך אלו הן יהושע ואלעזר: עיי"ש רבה (פ"ד סי' יג'): שני שדיך אלו משה ואהרן מה השדים הללו הודה והדרה של אשה כך משה ואהרן הודן והדרן של ישראל מה השדים הללו נזכה של אשה כך משה ואהרן נזין של ישראל מה השדים הללו כבודה ושבחה של אשה כך משה ואהרן כבודן ושבחן של ישראל מה השדים הללו מלאים חלב כך משה ואהרן ממלאים ישראל מן התורה ומה השדים הללו כל מה שהאשה אוכלת התינוק אוכל ויונק מהן כך כל תורה שלמד משה רבינו לימדה לאהרן הדא הוא דכתיב (שמות ד') ויגד משה לאהרן את כל דברי ה' ורבנן אמרי גילה לו שם המפורש מה השדים הללו אין אחד מהם גדול מחברו כך היו משה ואהרן הדא הוא דכתיב (שם ו') הוא משה ואהרן וכתיב (שם) הוא אהרן ומשה לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה בתורה וכו' אשריהם שני אחים הללו שלא נבראו אלא לכבוד ישראל

⁴³⁹ עיי"ש רבה (פ"ד סי' יד): הרועים בשושנים אמר שמואל בר נחמני מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל והיו רועות את ישראל שלבם רך כשושנים והיכן היתה מרעיתן של ישראל במצרים על ים סוף: עיי"ש מדרש זוטא שיה"ש (פ"ד סי' ה'): הרועים בשושנים. זה יהושע וכלב.

⁴⁴⁰ עיי"ש רבה (פ"ד סי' טו): עד שיפוח היום רבי אבהו ורבי לוי חד אמר בשעה שמל אברהם אבינו את עצמו ובניו ובני ביתו עשה ערלותיהן גבעה וזרחת עליהן החמה והתליעו ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטרת הסמים וכריח קומץ הלבונה שעל גבי האשים ואמר הקב"ה לכשיבואו בניו של זה לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם זה הריח ואתמלא רחמים עליהם והופך להם מדת הדין למדת רחמים

⁴⁴¹ עיי"ש: מה טעם אלך לי אל הר המור ר' לוי אמר בשעה שמל יהושע את בני ישראל העמיד להם ערלותיהם גבעה וזרחת עליהם חמה והתליעו ועלה ריחן לפני הקב"ה כריח קטרת סמים וכריח קומץ של לבונה שעל גבי אשים באותה שעה אמר הקב"ה לכשיבואו בנייהם של אלו לידי עבירות ומעשים רעים אני נזכר להם ריח זה ומתמלא עליהם רחמים והופך להם מדת הדין לרחמים. עיי"ש סי' טז: ד"א אלך לי אל הר המור זה אברהם שהוא ראש לכל הצדיקים

⁴⁴² עיי"ש: ואל גבעת הלבונה זה יצחק שנתקרב כקומץ לבונה על גבי המזבח.

רְעִיטִי וּמוֹם אֵין בְּךָ⁴⁴³ (ח) אֲתִי מִלְבָּנוֹן כְּלָה אֲתִי מִלְבָּנוֹן תְּבוּאִי⁴⁴⁴ תְּשׁוּרִי מְרֹאֵשׁ אֲמִנָּה⁴⁴⁵
 מְרֹאֵשׁ שְׁנִיר⁴⁴⁶ וְחֶרְמוֹן⁴⁴⁷ מִמְעֻנוֹת אֲרִיזוֹת⁴⁴⁸ מְהַרְרֵי נְמָרִים⁴⁴⁹ (ט) לְבַבְתִּנִי אַחֲתִי כְלָה⁴⁵⁰
 לְבַבְתִּנִי בְּאֶחָד (בְּאֶחָת) מֵעֵינֶיךָ⁴⁵¹ בְּאֶחָד עֵנֶק מִצְוֹרְנֶיךָ⁴⁵² (י) מִה יָפוּ דִדְיָךְ אַחֲתִי כְלָה⁴⁵³

⁴⁴³ עי' יבמות קא ע"א: דתני רב יוסף כשם שב"ד מנוקים בצדק כך ב"ד מנוקים מכל מום שנאמר כולך יפה רעייתי ומום אין בך. שיה"ש רבה פ"ד סי' יז: כלך יפה רעייתי זה יעקב אבינו שהיתה מטתו שלמה לפניו ולא נמצא בה פסולת מהו כלך יפה רעייתי תני רשב"י בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע אותה שעה לא היה בהם לא זבים ולא מצורעין ולא חגרין ולא סומין לא אלמין ולא חרשין לא שוטין ולא שממין לא טפשיין ולא חלוקי לב על אותה שעה נאמר כולך יפה רעייתי כיון שחטאו לא היו ימים קלים והיו בם זבים ומצורעים חגרין וסומין אלמים חרשים שוטים וטפשיין

⁴⁴⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' יח: אמר להם הקב"ה כשגליתם לבבל עמכם הייתי שנא' (ישעיה מ"ג) למענכם שלחתי בבלה לכשתחזרו לבית הבחירה בקרוב אני עמכם הדא הוא דכתיב אתי מלבנון כלה [עי' שמ"ר פכ"ג סי' ה: אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי מן המלכיות שנקראו לבנון שנאמר (יחזקאל לא) הנה אשור ארז בלבנון]. אמר ר' לוי לא היה צריך קרא לומר אלא אתי ללבנון כלה ואת אמרת מלבנון אלא בתחלה הוא נוער מבית המקדש ואחר כך הוא פורע מן אומות העולם. עי' שמ"ר פכ"ג סי' ה: ד"א אז ישיר משה הדא הוא דכתיב (שיר ד) אתי מלבנון כלה א"ר לוי בנוהג שבעולם כלה מקשטין ומבשמיין אותה ואח"כ מכניסין אותה לחופה והקב"ה לא עשה כן אלא אמר לכנסת ישראל אתי מלבנון כלה מטיט ולבנים לקחתך ועשיתך כלה למה שני פעמים אתי מלבנון אלא אמר הקב"ה אתי גליתם מבהמ"ק שנקרא לבנון שנא' (ישעיה לז) אני עליתי מרום הרים ירכתי לבנון

⁴⁴⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' יט: תשורי מראש אמנה א"ר חוניה בשם ר' יוסטא עתידות הגליות מגיעות עד טיורוס מונוס ואומרים שירה ועתידים אומות העולם להביא אותה סרדיוטות למלך המשיח מנה טעם תשורי מראש אמנה אין לשון תשורי אלא לשון קרבן. עיי"ש סי' כ: ד"א תשורי מראש אמנה זה אברהם שכתוב בו והאמין בה'. עי' שמ"ר פכ"ג סי' ה: לפניהם ויעבר מלכם לפניהם וה' בראשם (שיר ד) תשורי מראש אמנה א"ר יוסטא הר הוא ושמנו אמנה עד אותו ההר א"י ממנו ולהלן ח"ל א"ר אלעזר ב"ר יוסי כשיגיעו הגליות לשם יהיו אומרים שירה לכך נאמר תשורי מראש אמנה ד"א תשורי מראש אמנה עתידין ישראל לומר שירה לע"ל שנאמר (תהלים צח) שירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה ובאיזה זכות אומרים ישראל שירה בזכות אברהם שהאמין בהקב"ה שנאמר (בראשית טו) והאמין בה' היא האמונה שישראל נוחלין בה ועליו הכתוב אומר (חבקוק ב) וצדיק באמונתו יחיה הוי תשורי מראש אמנה וכו' תשורי מראש אמנה א"ר נחמיה לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא בזכות אמנה שנאמר ויאמן העם וכתוב ויאמינו בה' א"ר יצחק היו רואין כל אותן נסים שנעשו להם ולא היה להם להאמין אלא א"ר שמעון בר אבא בשביל האמונה שהאמין אברהם להקב"ה שנאמר והאמין בה' ממנה זכו ישראל לומר שירה על הים שנאמר אז ישיר משה הוי תשורי מראש אמנה.

⁴⁴⁶ עי' שיר השירים רבה (פ"ד סי' כ): מראש שניר וחרמון זה יצחק מה זה השניר שונא את הניר כך לא נתנסה יצחק אלא פעם אחת בלבד

⁴⁴⁷ עי' שיר השירים רבה (פ"ד סי' כ): וחרמון זה יעקב מה חרמון זה כל טובו נתון בזוטו כך כהונה מיעקב לויה מיעקב מלכות מיעקב

⁴⁴⁸ עי' שיר השירים רבה (פ"ד סי' כ): ממעונות אריות זה סיחון ועוג מה הארי הזה שחופץ כך היו סיחון ועוג שחוצים וגבורים שלא היה בין זה לזה אלא מהלך יום אחד בלבד ולא זה בא לסיועו של זה ולא זה בא לסיועו של זה עי' שמ"ר פכ"ג סי' ה: ממעונות אריות גלות בבל ומדי

⁴⁴⁹ עי' שיר השירים רבה (פ"ד סי' כ): מהררי נמרים אלו הכנעניים ומה הנמר הזה חצוף כך הכנעניים חצופים. עי' שמ"ר פכ"ג סי' ה: מהררי נמרים זו אדום

⁴⁵⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כא: לבבתני אחותי כלה לבבתני אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במצרים ונתתם לי שני לבבות וכו' ד"א לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם בים ונתתם לי שני לבבות וכו' ד"א לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במדבר ונתתם לי שני לבבות וכו' דבר אחר לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם במרגלים ונתתם לי שני לבבות זה יהושע וכלב שנא' (במדבר ל"ב) בלתי כלב בן יפנה הקנזי ויהושע בן נון וגו' וכו' ד"א לבבתני אחותי כלה אמר הקב"ה לב אחד היה לכם בשטים ונתתם לי שני לבבות וכו'. ועי' שבת נגע "ב: מאי משמע דהאי לבובין לי שנא דקרובי הוא דכתיב לבבתני אחותי כלה.

⁴⁵¹ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כא: לבבתני באחד בעיניך בדם הפסח ובדם המילה וכו' לבבתני באחד מעיניך שעמדתם לפני על הר סיני ואמרתם (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע וכו' לבבתני באחד מעיניך בהקמת המשכן שנאמר (במדבר ט') וביום הקים את המשכן וכו' לבבתני באחד מעיניך זה פנחס שנאמר (תהלים ק"ו) ויעמוד פנחס ויפלל ותחשב לו לצדקה וכו' באחד ענק מצורוניך זה משה. עי' שבת פח ע"ב: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב לבבתני אחותי כלה לבבתני באחת מעיניך בתחילה באחת מעיניך לכשתעשי בשתי עיניך. עי' תנא

מה טבו דְדִידָךְ מִיַּיִן וְרִיחַ שְׁמָנֶיךָ מִכָּל בְּשָׂמִים⁴⁵⁴ (יא) נִפְתַּת תַּטּוּפְנָה שְׁפִתוֹתֶיךָ כְּלָה⁴⁵⁵ דְּבִשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנְךָ⁴⁵⁶ וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ כְּרִיחַ לְבָנוֹן⁴⁵⁷ (יב) גֵּן נְעוּל אַחֲתִי כְּלָה⁴⁵⁸ גֵּל נְעוּל⁴⁵⁹

דבי אליהו רבה (פרק ה): באו עשרה דורות מנח עד אברהם וסדרתי מן העולם במה שהעלתי בעולם כיון שבא אברהם היה לבי על עולמי שנאמר (ס"ה ד) לבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעיניך באחד ענק מצורוניך משל למלך שקדש את האשה ונראית לו באחת מעיניה והיה אוהבה ביותר ושמח בה ומשתוקק בה אמור מעתה (בלבו) כשיראנה בשתי עיני עאל"ו כך אברהם אבינו היה מפקח על עניי הבריות ומכניסן תחת כנפי השכינה כך אוהבו כשיבואו בניו לידי חבילות של תורה ומצות עאל"ו לכך נאמר לבבתי באחת מעיניך באחד ענק מצורוניך. ומפני מה זכה יעקב לחיים שלא בצער ושלא ביצר הרע בעוה"ז ממה

⁴⁵² עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כא: באחד ענק מצורוניך זה משה המיוחד והגבור שבשבטיך.
⁴⁵³ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כב: מה יפו דודיך אחותי כלה ר' ברכיה ור' חלבו בשם ר' שמואל בר נחמן אמר בעשרה מקומות נקראו ישראל כלה שיתא הכא וארבעה בנביאים וכו' וכנגדן לבש הקב"ה עשרה לבושין וכו' כדי ליפרע מאומות העולם שבטלו מישראל עשרת הדברות שהיו מצמצמים עליהן ככלה. עי' מדרש זוטא שיר השירים (פרשה ד פסוק י): מה יפו דודיך אחותי כלה. אלו הקרבנות שהקריבו ישראל בשילה ובנוב וגבעון.

⁴⁵⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כב: וריח שמניך מכל בשמים אמר ר' שמואל בר נחמן מה שמן זה חלק על ידי שאת מפטמו את מריח בו כמה ריחות כך הפסוק הזה את דורש ומוצא בו כמה טעמים טובים. עי' מדרש זוטא שיר השירים (פרשה ד פסוק י): וריח שמניך מכל בשמים. ביום שגמרו מלאכתן מהבמות.

⁴⁵⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ד סי' כג): נפת תטופנה שפתותיך כלה וכו' רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר כשם שעמדו לישראל ששים רבוא של נביאים כך עמדו להם ששים רבוא של נביאות ובא שלמה ופרסמן שנאמר נפת תטופנה שפתותיך כלה. ר' הונא ורבי חלפתא קיסרייה בשם ר' שמעון בן לקיש אמרי מה כלה זו מתקשטת בעשרים וארבעה תכשיטין ואם חסרה חיסור דבר אחד מהן אינה כלום כך ת"ח צריך שיהא רגיל בכ"ד ספרים ואם חיסר אחד מהם אינו כלום ר' הונא בשם רשב"ל מה כלה זו צנועה כך ת"ח צריך שיהא צנוע ר' חלפתא בשם ריש לקיש מה כלה זו יושבת בפוריא ואומרת ראו שאני טהורה וזו עדותי מעידה עלי כך ת"ח צריך שלא יהא בו דבר של דופי וכו' רבי יוחנן וריש לקיש ר' יוחנן אמר כל מי שאמר דברי תורה ברבים ואינן ערבין לשומעיהן ככלה זו שעריבה על בני אדם בחופתה נוח לו שלא אמרן ריש לקיש אמר כל מי שאמר דברי תורה ואינן ערבין על שומעיהן ככלה זו שעריבה על בעלה בשעת חופתה נוח לו שלא אמרן. ועי' תנחומא (כי תשא פרק יח): נפת תטופנה (שיר ז) מהו נפת א"ר יוחנן לשון יוני היא כלה ננפי כשם שהדבש מעולה כך את מעולה מכל האומות דבש וחלב תחת לשונך כשאתה עוסק בתורה שהיא דבש וחלב כשאמרת בסיני נעשה ונשמע הוי נפת תטופנה שפתותיך וכשם שקראתי אתכם כלה אף התורה קשטתיה ותקנתיה ככלה היא וכל כלי ארגליא שלה מקרא משנה תלמוד הלכות אגדות ונתתיה למשה ככלה שנאמר ויתן אל משה ככלתו לוחות למה לוחות שיגיעתן בלחי כתובים באצבע אלהים שאלו הגיעו לישראל לוחות הראשונים אין כל בריה יכולה לשלוט בהם.

⁴⁵⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ד סי' כג): ר' יוסי אומר כל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין על שומעיהן כדבש זה שבא מצוף נוח לו שלא אמרן רבנן אמרי כל מי שאומר דברי תורה ברבים ואינן ערבין על שומעיהן כדבש וחלב המעורבין זה בזה נוח לו שלא אמרן. עי"ש סי' כד: דבש וחלב תחת לשונך ר' ברכיה אמר אין משקה סורח יותר ממשקה זה שתחת הלשון ואת אומר דבש וחלב תחת לשונך אלא אם הלכות קהות תחת לשונך דבש וחלב הלכות המאוששות עאל"ו אמר ר' לוי אף הקורא מקרא בענוגו ובניגונו עליו נאמר דבש וחלב תחת לשונך. עי' חגיגה יג ע"א: אמרו ליה ליגמרון מר במעשה מרכבה אמר להו תנינא בהו דבש וחלב תחת לשונך דברים המתוקין מדבש וחלב יהו תחת לשונך.

⁴⁵⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ד סי' כג): וריח שלמותיך כריח לבנון כתיב (בראשית כ"ז) ויגש וישק לו וירח את ריח בגדיו א"ר יוחנן אין לך דבר שריחו רע וקשה יותר משטף של עזים והוא אומר וירח את ריח בגדיו אלא כיון שנכנס יעקב אבינו נכנס עמו גן עדן הדא דאמר ליה ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה' וכו' ולא היו עושין [דור המדבר] ריח רע מריח הזיעה של גופן אמר ליה מתגעגעין היו בעשב הבאר הדא הוא דכתיב (תהלים כ"ג) בנאות דשא ירביצני והיה ריחן נודף מסוף העולם ועד סופו בא שלמה ופירש וריח שלמותיך כריח לבנון.

⁴⁵⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כה: גן נעול אחותי כלה רבי יהודה בר' סימון בשם ר' יהושע בן לוי [משל] למלך שהיו לו שתי בנות אחת גדולה ואחת קטנה ולא נפנה להשיאן והניחן המלך שנים הרבה והלך למדינת הים ועמדו הבנות מיחו על עצמן והשיאו עצמן לאנשים והיתה כל אחת מהן נוטלת חותם של בעלה וסימנטירין שלו לאחר ימים בא המלך ממדינת הים ושמע קול הבריות מליזין אחר בנותיו ואומרים כבר זנו בנותיו של מלך מה עשה הוציא כרוז ואמר כל עמאי יפקון לקמפון בא וישב עליה בפרוזדור אמר להן בנותי כך עשיתן וקלקלתן את עצמכן מיד הוציאו כל אחת ואחת חותם בעלה וסימנטירין שלו קרא לחתנו אמר לו למי את עשוי חתן אמר לו אני חתנך

מַעֲיִן חַתּוּם⁴⁶⁰ (יג) שְׁלַחֲנוּךְ פְּרָדִים רְמוּנִים⁴⁶¹ עִם פְּרֵי מְגֵדִים⁴⁶² כְּפָרִים עִם נְרָדִים⁴⁶³ (יד) נְרָדִי⁴⁶⁴ וְכַרְכֵּם⁴⁶⁵ קְנֵה⁴⁶⁶ וְקַנְמוֹן⁴⁶⁷ עִם כָּל עֲצֵי לְבוֹנָה מֵר⁴⁶⁸ וְאֶהְלוֹת⁴⁶⁹ עִם כָּל רְאִשֵׁי בְשָׂמִים (טו) מַעֲיִן גְּנִים בְּאֵר מִים חַיִּים⁴⁷⁰ וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן⁴⁷¹ (טז) עוֹרֵי צָפוֹן וּבוֹאֵי תִימָן⁴⁷² הֶפִּיחִי נְנִי⁴⁷³ יָזְלוּ בְשָׂמֵי⁴⁷⁴ יָבֵא דוֹדֵי לְגִנּוֹ⁴⁷⁵ וַיֹּאכַל פְּרֵי מְגֵדֵי⁴⁷⁶

הראשון לבתך הגדולה אמר לו זה מה הוא אמר לו זה חותם שלי וזה סימנטרין שלי וכן לשני באותה שעה אמר המלך בנותי גדורות מהערוה ואתם מליזין ומבזין אותם חייכם אני עושה בכם דינין כך הן האומות לפי שהיו מונין לישראל ואומרים (שמות א') ויעבדו מצרים את בני ישראל אם בעשותן הן מכריחין כל שכן בגופן ובנשותיהם באותה שעה אמר הקב"ה אחותי כלה. גן נעול מהו גן נעול אמר הקב"ה גנתי נעולה והיא מתגניא אמר ר' פנחס גן נעול אלו הבתולות וכו' תני בשם ר' נתן גן נעול גל נעול שתי פעמים למה אלא שתי ביאות לאשה כדרכה ושלא כדרכה וכו' אמר ר' אבא בר כהנא שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערוה וכל הנשים נגדרו בזכותה יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערוה ונגדרו כל הזכרים בזכותו רבי פנחס בשם ר' חייא כדאי היתה גדירת ערוה עצמה שבזכותה נגאלו ישראל ממצרים מה טעם גן נעול אחותי כלה מה כתיב בתריה שלחך פרדס רמונים.

⁴⁵⁹ עי' שיה"ש פ"ד סי' כה: גל נעול אלו הבעולות.

⁴⁶⁰ עי' שיה"ש פ"ד סי' כה: מעין חתום אלו הזכרים.

⁴⁶¹ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כו: ד"א שלחך פרדס רמונים דמייה לפרדס רמונים לישן בני נש הוא מה שלח פלוני לארוסתיה רמונים. עיי"ש סי' כז: ד"א שלחך פרדס רמונים שלחך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא ואיזה זה זה הבאר מאן היו ישראל מנטרים כל מ' שנה שעשו במדבר רבי יוחנן אמר מן הבאר וממנו היו רוב הנייתן דא"ר יוחנן הבאר היתה מעלה להם מיני דשאים מיני זרעונים מיני אילנות. עיי"ש סי' כח: ד"א שלחך פרדס רמונים שלוחך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא איזה זה זה הנחל דכתיב (יחזקאל מ"ז) ועל הנחל יעלה על שפתו וגו'. עיי"ש סי' כט: ד"א שלחך פרדס רמונים שילוחך עתיד הקב"ה לעשותך כפרדס רמונים לעתיד לבא איזה זה זה אליהו זכור לטוב.

⁴⁶² עי' לקמן פסוק טז.

⁴⁶³ עי' שיה"ש רבה פ"ד סי' כו: כפרים עם נרדים רבי הונא אמר היא הכניסה לו שלשה עשר והוא הכניס לה ששה ועשרים כדרך חתן להיות כופל כתובה של כלה רבי אחא אמר היא הכניסה לו כלים ובשמים והוא הכניס לה כלים ובשמים כלים על ידי משה ובשמים על ידי שלמה הדא הוא דכתיב (מלכים א' י') ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם ההוא עוד לרב אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה רבי סימון אמר היא הכניסה לו כלים ובשמים במנין והוא הכניס לה כלים ובשמים שלא במנין בא שלמה ופירש כפרים עם נרדים.

⁴⁶⁴ עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: נרד נרדינון.

⁴⁶⁵ עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: כרכם כמשמעו.

⁴⁶⁶ עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: קנה זה קנה בשם שנא' (שמות ל') וקנה בשם. עי' מדרש זוטא שיר השירים (פרשה ד סי' יד): ד"א קנה וקנמון. זה אהרן וחור. כמה שנאמר ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד (שמות יז יב).

⁴⁶⁷ עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: וקנמון ר' הונא בשם ר' יוסי אומר קנמון היה גדל בארץ ישראל והיו עזים וצבאים אוכלים ממנו. עי' מדרש זוטא שיר השירים (ד יד): נרד וכרכום קנה וקנמון. זה בצלאל בן (אהליאב) [אורי]. שעלה להר סיני והראה אותו מעשה המשכן כאלו עשוי למעלה. ויש אומרים המקום הראה למשה וירד והראה לבצלאל. והסכים בצלאל לדעת האלהים. עי' ילקוט שיה"ש תתקפח: נרד וכרכום קנה וקנמון. כשהיו חונים במדבר היתה הבאר מעלה על גנים מיני בשמים והיו נשי ישראל לוקטות מהם ועושים מהם מיני בשמים, שנאמר נרד וכרכום קנה וקנמון, כל אלו מהיכן מבאר מים חיים, וכה"א על מי מנוחות ינהלני, שהיתה הבאר מתגברת והולכת מאהל לאהל ולא היה אחד מצטער לילך למלאת ממקום אחר.

⁴⁶⁸ עי' תהילים (מה ט) מֵר וְאֶהְלוֹת קְצִיעוֹת כָּל בְּגֵדְתֶיךָ מִן הַיְכָלִי שֶׁן מְנֵי שְׂמֹחֶךָ. עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: מור אינמרנון.

⁴⁶⁹ עי' שיה"ש פ"ד סי' ל: ואהלות ר' יסא אמר פילטא למה קורא אותה אהלות ר' אבא בר יודן בשם ר' יהודה אמר מפני שהוא בא דרך אהלים ורבנן אמרי שהוא פוסה באהל.

⁴⁷⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ד סי' ל): ומהיכן היו בנות ישראל מתקשטות ומשמחות לבעליהן כל מ' שנה שעשו ישראל במדבר ר' יוחנן אמר מן הבאר הדא הוא דכתיב מעין גנים באר מים חיים ר' אבהו אמר מן המן הדא הוא דכתיב (תהלים מ"ה) מֵר וְאֶהְלוֹת קְצִיעוֹת כָּל בְּגֵדוֹתֶיךָ וְגו'. עי' מדרש רבה שיר השירים (פרשה ד סי' לא): מעין גנים באר מים חיים א"ר יוחנן ארבעים ושמונה פעמים כתיב בתורה באר באר כנגד ארבעים ושמונה דברים שנקנה בם התורה הדא הוא דכתיב מעין גנים באר מים חיים. עי' מדרש זוטא שיר השירים (ד טו): מעין גנים באר מים חיים. זה המעין

פרק ה

(א) בָּאתִי לְגַנִּי⁴⁷⁷ אֶהְיֶה כְּלָה אֲרִיתִי מוֹרִי עִם בְּשָׁמִי⁴⁷⁸ אֶכְלֶתִי יַעֲרִי עִם דְּבִשִׁי⁴⁷⁹ שְׁתִּיתִי יַיִנִי עִם חֶלְבִי⁴⁸⁰ אֶכְלוּ רְעִים⁴⁸¹ שְׁתוּ וְשָׁכְרוּ הוֹדִים⁴⁸² (ב) אֲנִי יִשְׁנָה וְלִבִּי עָר⁴⁸³ קוֹל הוֹדִי

שהמקום עתיד לטהר את הצדיקים. לקיים מה שנאמר ואת דמי [ירושלים] ידיח מקרבה (ישעיה ד' ד').

⁴⁷¹ עי' מדרש רבה שיר השירים (פרשה ד ס' לא): ונוזלים מן לבנון א"ר עזריה זה מזיל מקצת דבר וזה מזיל מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאת כמין לבנון א"ר תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאת כמין לחיים. עי' מדרש זוטא שיר השירים (ד טו): ד"א נוזלים מן לבנון. אלו הנביאים שעמדו בבית המקדש.

⁴⁷² עי' שיה"ש רבה פ"ד ס' לב: עורי צפון ובואי תימן ר' אלעזר ורבי יוסי ברבי חנינא רבי אלעזר אמר שלמים הקריבו בני נח ר' יוסי אמר עולות הקריבו בני נח וכו' עורי צפון ובואי תימן עורי צפון זו העולה שנשחטת בצפון ולמה קורין לה עורי דבר שהוא ישן ונתעורר ובואי תימן אלו שלמים שנשחטין בדרום ולמה קורין אותה ובואי דבר של חידוש וכו' עורי צפון ובואי תימן לכשיתעוררו הגליות הנתונות בצפון ויבאו ויחנו בדרום היך מה דאת אמר (ירמיה ל"א) הנני מביא אותם מארץ צפון וקבצתים מירכתי ארץ לכשיתעורר גוג ומגוג שנתון בצפון ויבא ויפול בדרום היך מה דאת אמר (יחזקאל ל"ט) ושבבתיך וששאתיך והעליתך לכשיתעורר מלך המשיח שנתון בצפון ויבא ויבנה בית המקדש שנתון בדרום היך מה דאת אמר (ישעיה מ"א) העירותי מצפון ויאת הפיחי גני יזלו בשמיו אמר ר' הונא בשם ר' יהושע בר' בנימין בר לוי לפי שבעולם הזה כשרוח דרומית מנשבת אין רוח צפונית מנשבת וכשרוח צפונית מנשבת אין רוח דרומית מנשבת אבל לעתיד לבא הקב"ה מביא רוח ארגסטיס לעולם ומנהיג שתי רוחות כאחת ושתייהן משמשות הדא הוא דכתיב (ישעיה מ"ג) אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי.

⁴⁷³ עי' שיה"ש רבה פ"א ס' יב: הפיחי גני זה אהל מועד וכו' הפיחי גני זה בית העולמים. עי' במדבר רבה פ"ג ס' ב: לע"ל עתיד הקב"ה לעשות סעודה לצדיקים בג"ע ואין צריכין לא בפלסמון ולא ראשי בשמים אלא רוח צפון ורוח דרום מכבדות ונותנים ריחם הדא הוא דכתיב (שיר ד) הפיחי גני זה כיבוד הגן.

⁴⁷⁴ עי' שיה"ש רבה פ"א ס' יב: יזלו בשמיו זה קטרת הסמים. עי' במדבר רבה פ"ג ס' ב: זה זילוף.

⁴⁷⁵ עי' שיה"ש רבה פ"ד ס' לב: יבא דודי לגנו א"ר יוחנן לימדתך התורה דרך ארץ שלא יהיה החתן נכנס לחופה עד שתתן לו הכלה רשות מה טעם יבא דודי לגנו. עי' שיה"ש רבה פ"א ס' יב: יבא דודי לגנו זו השכינה. עי' במדבר רבה פ"ג ס' ב: יבא דודי לגנו אומרים ישראל לפני הקב"ה וכי יש בעל הבית שיעשה סעודה לאורחים ולא יהיה מיסב עמהם יש חתן עושה סעודה למקוראים ולא ישב עמהם אם רצונך יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו אמר להם הקדוש ב"ה הריני עושה כשם שאתם מבקשים באותה שעה הקב"ה בא לג"ע הדא הוא דכתיב (שם ה) באתי לגני אחותי כלה וגו'.

⁴⁷⁶ עי' שיה"ש רבה פ"א ס' יב: ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות

⁴⁷⁷ עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' א: באתי לגני אמר ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונה בשם ר' שמעון בר' יוסנה באתי לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני למקום שהיה עיקרי מתחלה ועיקר שכינה לא בתחתונים היתה הדא הוא דכתיב (בראשית ג') וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן א"ר אבא מתהלך אין כתיב כאן אלא מתהלך מקפץ וסליק חטא אדם הראשון ונסתלקה השכינה לרקיע הראשון חטא קין וכו' עמד עמרם והורידה משני לאחד שהוא ראשון עמד משה והורידה לארץ א"ר יצחק הדא הוא דכתיב (תהלים ל"ז) צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה הרשעים מה עשו תלוין באויר כי לא השכינו שכינה לארץ אבל הצדיקים השכינו שכינה לארץ מה טעם צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה ישכינו לשכינה עליה שוכן עד וקדוש שמו ואימת שרת שכינה עליה ביום שהוקם המשכן שנא' (במדבר ז') ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן רבי עזריה בשם ר' יהודה ברבי סימון אמר משל למלך שכעס על מטרונה והוציאה מתוך פלטיין שלו לאח"כ בקש להתרצות לה שלחה לו ואמרה יעשה לי המלך דבר חדש ויבא אצלי כך לשעבר היה הקב"ה מקבל הקרבנות מלמעלה דכתיב (בראשית ח') וירח ה' את ריח הניחוח וגו' עכשיו מקבל מלמטה הדא הוא דכתיב באתי לגני אחותי כלה.

⁴⁷⁸ עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' א: אריתי מורי עם בשמי זה קטרת הסמים וקומץ הלבונה

⁴⁷⁹ עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' א: אכלתי יערי עם דבשי אלו איברי עולה ואמורי קדשי קדשים

⁴⁸⁰ עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' א: שתיתי ייני עם חלבי אלו הנסכים ואמורי קדשים קלים

⁴⁸¹ עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' א: אכלו רעים זה משה ואהרן וכו' ד"א אכלו רעים אלו הנשיאים וכו' ד"א אכלו רעים אמר ר' ברכיה למלך שעשה סעודה וזימן האורחין ונפל השרץ לתוך התמחוי שאילו משך המלך את ידו היו הכל מושכין את ידיהם פשט המלך את ידו ופשטו הכל את ידיהם

דּוֹפֵק 484 פִּתְחֵי לַיָּמִין 485 אַחֲתֵי 486 רְעִיתֵי 487 יוֹנְתֵי 488 תַּמְתֵי 489 שְׂרָאֵשִׁי נִמְלָא מִלְּ490 קְוֹצוֹתֵי רְסִיסֵי לְיָלְהָ491 (ג) פִּשְׁטֵי אֶת בְּתֻנְתֵי אֵיכָבָה אֶלְבִּשְׁנָה492 רְחֲצֵתִי אֶת רַגְלֵי אֵיכָבָה אֶמְנַפֵּם493 (ד) דּוֹרֵי שְׁלַח יָדוֹ מִן הַחֹרֶם494 וּמַעֲיֵי הָמוֹ עֲלֵיו495 (ה) קָמְתִי אֲנִי לְפִתְחֵי לְדוֹרֵי496 וְיָדֵי נִמְפוֹ מוֹר497 וְאַצְבָּעֵתִי מוֹר עֵבֶר498 עַל כַּפּוֹת הַמְּנַעֵל499 (ו) פִּתְחֵתִי אֲנִי לְדוֹרֵי וְדוֹרֵי חֶמֶק עֵבֶר500

א"ר ינאי למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו והיה מחזיר עליהם ואומר להם יערב לכם ויבסם לכם א"ר אבהו למלך שעשה סעודה וזימן אורחין אצלו לכשאכלו ושתו אמר טלו מנה זו יפה ותנו לבעל הבית אף הכא כן באתי לגני אחותי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי אף אתון אכלון שתיתי ייני עם חלבי אף אתון שתו ושכרו דודים
482 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' א: שתו ושכרו דודים אלו נדב ואביהוא שנשתכרו בצרתן וכו' שתו ושכרו דודים אלו הנסיכים.

483 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ב: אני ישנה אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן אני ישנה מן הקרבנות ולבי ער לקריאת שמע ותפלה אני ישנה מבית המקדש ולבי ער לבתי כנסיות ובתי מדרשות אני ישנה מן הקץ ולבי ער לגאולה אני ישנה מן הגאולה ולבו של הקב"ה ער לגאלני א"ר חייא בר אבא איכן מצינו שנקרא הקב"ה לבן של ישראל מן הדין קרא דכתיב (תהלים ע"ג) צור לבבי וחלקי אלהים לעולם.

484 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: קול דודי דופק על ידי משה בשעה שאמר (שמות י"א) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים.

485 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: פתחי לי רבי יסא אמר אמר הקב"ה לישראל בני פתחו לי פתח אחד של תשובה כחודה של מחט ואני פותח לכם פתחים שיהיו עגלות וקרוניות נכנסות בו.

486 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: אחותי שנתאחו לי במצרים בשתי מצות בדם הפסח ובדם המילה.

487 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: רעיתי שריעו אותי בים ואמרו (שמות ט"ו) זה אלי ואנוהו (שם) ה' ימלוך לעולם ועד.

488 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: יונתי במרה שממש נצטוו ונצטיינו בכל המצות וצדקות ומעשים טובים כיונה זו שמצויינת הדא הוא דכתיב (שם) שם שם לו חק ומשפט.

489 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: תמתי תמותי שנתממו עמי בסיני ואמרו (שם כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע רבי ינאי אמר תאומתי כביכול לא אני גדולה ממנה ולא היא גדולה ממני ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי תאומתי מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חברו מרגיש כך כביכול אמר הקדוש ב"ה (תהלים צ"א) עמו אנכי בצרה.

490 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: שראשי נמלא טל על שם (שם ס"ח) ארץ רעשה אף שמים נטפו.

491 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ג: קווצותי רסיסי לילה על שם שנאמר (שופטים ה') גם עבים נטפו מים.

492 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ד: פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן אפילו תמה שבתמות יודעת לפשוט וללבוש ואת אמרת פשטתי את כתנתי רבי חנינא ור' יוחנן אמרי יום שנזדוג להם נבוכדנצר הרשע לישראל פשט מהם שני לבושים גדולים לבוש כהונה ולבוש מלכות וכו' ד"א פשטתי את כתנתי א"ר יוחנן בשם ריש לקיש אפילו תמה שבתמות יודעת לפשוט וללבוש ואת אמרת פשטתי את כתנתי איככה אלבשנה אלא מהו זה לפי ששינת העצרת עריבה והלילה קצרה א"ר יודן אף פורטענא לא עקצה בהם

493 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ד: רחצתי את רגלי מטינוף של עבודת כוכבים וכו' רחצתי את רגלי מטינוף של עבודת כוכבים

494 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ד: יודעת הייתי שאבק של אותו מקום משיאני לעבודת כוכבים אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור אמר ר' אבא בר כהנא וכי מה טיבו של חור זה להיות מגדל שרצים וכו' יודעת הייתי שאבק של אותו המקום משיאני לעבודת כוכבים אעפ"כ דודי שלח ידו מן החור

495 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ד: אלא כך אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע כל נסים שעשית לי על ידי כורש לא היה מוטב לעשותן לי על ידי דניאל ועל ידי אדם צדיק אעפ"כ מעי המו עלי וכו' א"ר אמי כעני שמבקש צדקה אעפ"כ ומעי המו עלי והוא אמר לי (שם ל"א) המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'.

496 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ה: קמתי אני לפתוח לדודי קמתי אני ולא אומות העולם תרגם רבי יעקב בר אבונה קמי ר' יצחק כתיב (עזרא א') ויקומו ראשי האבות ליהודה ובנימין והכהנים והלויים וגו' ליהודה שהוא מלך ובנימין שבית המקדש בחלקו לכהנים מפני העבודה וללויים מפני הדוכן לפתוח לדודי בתשובה. עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): קמתי אני לפתוח לדודי, אמר הקב"ה קיימתי עמידת זקן תחלה ואתה פה עמוד עמדי.

497 עי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ה: וידי נטפו מור מררים דגזר כורש ואמר דעבר פרת עבר דלא עבר לא יעבור א"ר יוחנן כתיב (ישעיה י"ג) חשך השמש בצאתו לוויה הוה קבל ההוא יומא ולא דנחה יצא כורש לטייל במדינה וראה המדינה שוממת אמר מה טיבה של מדינה זו שוממת איכן הם

נִפְשֵׁי יִצְאָה בְּדַבְרוֹ⁵⁰¹ בְּקִשְׁתֵּיהֶוּ וְלֹא מִצְאָתֵיהֶוּ⁵⁰² קְרָאתֵיו וְלֹא עָנְנֵי⁵⁰³ (ז) מִצְאָנֵי הַשְּׁמַרִים
הַסּוֹבְבִים בְּעִיר⁵⁰⁴ הַכּוֹנֵי פְּצֻעוֹנֵי⁵⁰⁵ נִשְׂאוּ אֶת רִדְדֵי מַעְלֵי שְׁמָרֵי הַחֻמּוֹת⁵⁰⁶ (ח) הַשְּׁבַעֲתֵי
אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדֵי מֶה תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחֹלֶת אֶהְבֶּה אֲנִי⁵⁰⁷ (ט) מֶה דוֹדְךָ
מְדוֹד הַיְפָה בְּנָשִׁים⁵⁰⁸ מֶה דוֹדְךָ מְדוֹד שְׂכֵכָה הַשְּׁבַעֲתָנוּ⁵⁰⁹ (י) דוֹדֵי צַח וְאֲדוּם⁵¹⁰ דְּגוּל

הזהבים איכן הם הכספים אמרי ליה ולא את הוא דגזרת ואמרת כל יהודאין יפקון ויבונן בית
מקדשא מנהון דהבים ומנהון כספים הא דסלקין למבנא מקדשא בההיא שעתא גזר ואמר דעבר
פרת עבר דלא עבר לא יעבור וכו' וידי נטפו מור מררים שאמרתי לעגל (שמות ל"ב) אלה אלהיך
ישראל עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): וידי נטפו מור במתן תורה נתמלא כל העולם כלו בשמים.
498 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ה': ואצבעותי מור עובר אעפ"כ מר עובר עבר על מררי שנא' (שם)
וינחם ה' על הרעה וגו'. עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): ואצבעותי מור עובר להיכן עבר, גזרו
הקב"ה לצדיקים דכתיב על כפות המנעול.

499 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ה': על כפות המנעול שמשם ננעל פרת לפניהם וכו' על כפות המנעול
שמשם ננעל בפניהם שלא יכנסו לארץ ישראל.

500 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ו': פתחתי אני לדודי ודודי חמק עבר נתחטא נתמלא עלי עברה וכו'
כאשה עוברת. עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): פתחתי אני לדודי כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע.
ודודי חמק עבר שהקול מתעלם מהם ושומעים אותו מארבע רוחות ורצין כנגדו. עי' מדרש זוטא
שיה"ש (ה ו'): ודודי חמק עבר נפשי יצאה בדברו. שהוא מוציא קרח וכל עדתו.

501 עי' שבת פח ע"ב: ואמר רבי יהושע בן לוי כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא יצתה
נשמתן של ישראל שנאמר נפשי יצאה בדברו. עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ו': נפשי יצאה בדברו
בדיבורו של כורש דגזר דלא עבר פרת לא יעבר וכו' נפשי יצאה בדברו בדיבורו מקול דיבורו
הראשון שאמר אנכי ה' אלהיך.

502 עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): בקשתיו ולא מצאתיו בעגל. עי' ילקוט שיה"ש (רמז
תתקפח): בקשתיהו ולא מצאתיהו - הרי השכינה מסתלקת לשמים וישראל סבורים שהוא מחיה
להם את המתים. לכך נאמר קראתיו ולא ענני.

503 עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): קראתיו ולא ענני במרגלים. עי' ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח):
ד"א קראתיו ולא ענני. בשעה שנסתלקה השכינה בימי ישעיה עשר פעמים עד שלא נסתלקה
השכינה מן הכרוב האחד לכרוב השני. מן הכרוב השני למפתן הבית. וכו' מהר הזיתים למדבר.
כמה שנאמר טוב שבת בארץ מדבר (משלי כ"א י"ט). מן המדבר לשמים. כמה שנאמר השמים
שמים לה' (תהלים קט"ו י"ז). הרי ישראל מבקשים את השכינה והיא לא חוזרת עד שיגיע הקץ.
לכך נאמר קראתיו ולא ענני.

504 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ז': מצאוני השומרים הסובבים בעיר זה (עזרא ה') תתני פחת עבר
נהרא וחבריו וכו' ד"א מצאוני השומרים שבטו של לוי דכתיב בהו (דברים ל"ג) כי שמרו אמרתך
הסובבים בעיר היך מה דאת אמר (שמות ל"ב) עברו ושובו משער לשער. עי' מדרש זוטא שיר
השירים (ה ז'): מצאוני השומרים הסובבים בעיר. כיון שנסתלקה השכינה באו המלכיות ושרפו את
בית המקדש. שהוא משול ככתנת: ד"א מצאוני השומרים הסובבים בעיר. ביום שננתה רשות
למלאכי השרת שיהו (עמהם) [עומדים] על החומה (ביום) [כמה] שנאמר על חומותיך ירושלים
הפקדתי שומרים (ישעיה ס"ב ו'). אמר רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי בו ביום נתנה רשות
לגבריאיל להפרע מן המלכיות. לקיים מה שנאמר מקול המון נדדו עמים (ישעיה ל"ג ג').

505 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ז': הכוני פצעוני (שם ד') כתבו שטנה על יושבי יהודה וירושלם וכו'
הכוני פצעוני היך מה דאת אמר (שם) והרגו איש את אחיו

506 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ז': נשאו את רדידי מעלי שומרי החומות חומותיה של ירושלם א"ר
אבא בר כהנא לשעבר היתה נבנה החומה אבן שמנה אמות ואבן עשר אמות (מ"א ז' י') ברם הכא
(עזרא ה') הוא מתבנא אבן גלל ואבן דגולגל וכו' נשאו את רדידי מעלי זה הזין תני רשב"י זין שנתן
להם לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכיון שחטאו נטל מהם כיצד נטל מהם ר' איבו
אמר מלאך ירד וקלפו ורבנן אמרי מאליו היה נקלף שומרי החומות שומרי חומותיה של תורה. עי'
ילקוט שיה"ש (רמז תתקפח): מצאוני השומרים בשעה שצרו על ירושלים כל מי שבורח היו מכין
אותו ומפצעין ראשו ונוטלין את כובעו שנאמר נשאו את רדידי.

507 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ח': השבעתי אתכם בנות ירושלם מה תגידו לו שחולת אהבה אני מה
חולה זו מצפה לרפואה כך הדור שבמצרים מצפה לגאולה.

508 עי' שיה"ש רבה פ"ה ס' ט': מה דודך מדוד היפה בנשים אומות העולם אומרים לישראל מה
דודך מדוד מה אלוה הוא מאלוהות מה פטרון הוא מפטרונין. עי' מדרש זוטא שיר השירים (ה ט):
מה דודך מדוד היפה בנשים. הכשרים שבאומות אומרים לישראל למי שאתם עובדים נלך עמכם.
כמה שנאמר אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' לעבדו שכס אחד (צפניה ג' ט').

509 עי' מדרש זוטא שיר השירים (ה ט): [מה דודך מדוד שככה השבעתנו]. למה נאמר שככה
השבעתנו. אלא שעתידים להשבע להקב"ה ולישראל שלא לילך אחר ע"ז מעתה. אמר רבי אלעזר

מִרְבֵּבָה⁵¹¹ (יא) רֵאשׁוּ כְּתָם פִּזוֹ⁵¹² קוּצוֹתַי תְּלַתְלִים⁵¹³ שְׁהֲרוֹת כְּעוֹרֵב⁵¹⁴ (יב) עֵינָיו כְּיוֹנִים⁵¹⁵ עַל אֶפְיָקֵי מַיִם⁵¹⁶ רְחֻצוֹת בְּחֶלֶב⁵¹⁷ יִשְׁבּוֹת עַל מְלֶאֶת⁵¹⁸ (יג) לְחַיֵּי כְּעָרוֹנֵת

הרי אתה למד מאברהם יום שהכה את המלכים. כמה שנאמר אל עמק שוה (בראשית י"ד י"ז). שנשבעו לו כל האומות שלא לילך מעתה אחר ע"ז. ובמקום שנשבעו לו לאברהם כך הם עתידים להשבע למקום ולמשיח שלא לילך אחר ע"ז לכך נאמר שככה השבעתנו.

⁵¹⁰ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ט: ישראל אומרים להם דודי צח ואדום צח לי בארץ מצרים וגומר ואדום למצרים צח לי בארץ מצרים שנא' (שמות י"ב) ועברתי בארץ מצרים וגו' ואדום למצרים שנא' (שם י"ד) וינער ה' את מצרים צח לי ביים שנאמר (שם) ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים ואדום לי ביים שנא' וינער ה' את מצרים בתוך הים צח לי בעוה"ב ואדום לי בעולם הזה רבי לוי בר חייטא אמר בה תלת צח לי בשבת ואדום לי כל ימי השבת צח לי בראש השנה ואדום לי כל ימות השנה צח לי בעולם הזה ואדום לי בעולם הבא

⁵¹¹ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' ט: דגול מרבבה א"ר אבא בר כהנא מלך בשר ודם מעטיפתו ניכר ברם הכא הוא אש משרתיו אש ואתא מרבבות קדש ואתא מרבבות קדש. עיי' חגיגה טז ע"א: ורבי אבהו אמר דגול מרבבה דוגמא הוא ברבבה שלו. עיי' לעיל הערה 347.

⁵¹² עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' י: ראשו כתם פז ראשו זו התורה שנא' (משלי ח') ה' קנני ראשית דרכו וכו' כתם פז אלו דברי תורה שנא' (שם י"ט) הנחמדים מזהב ומפז רב. עיי' שמ"ר פ"ח סי' א: מלך ב"ד אין לובשין עטרה שלו והקב"ה עתיד להלביש עטרה שלו למלך המשיח ומהו עטרה של הקב"ה כתם פז שנאמר (שיר ה) ראשו כתם פז.

⁵¹³ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' י: קווצותיו תלתלים זה הסירגול וכו' ד"א קווצותיו תלתלים תילי תילים ד"א רבי עזריה אומר אפילו דברים שאתה רואה אותם שהם קוצים בתורה הן קוצי קוצים ר' אליעזר ור' יהושע אומרים תילי תילים ד"א ר' עזריה אומר אפילו דברים שאתה רואה אותם שהן קיציין בתורה תילי תילים הן. עיי"ש סי' יא: אמר רבי לוי לקרסטל נקוב ששכרו בעליו פועלים למלאותו מים אומר הטפש מה אני מועיל מכניס בזו ומוציא בזו והפקח אומר ולא שכרי אני נוטל ולא שכר כל חבית וחבית אני נוטל מבעל הבית כך הטפש אומר הריני לומד תורה ומשכחה מה אני מועיל והפקח אומר ולא שכר יגיעה נותן לי הקב"ה דא"ר לוי אפי' דברים שאת רואה קוצין בתורה תילי תילים הן יכולות הן להחריב את העולם ולעשותו תל היך מה דאת אמר תל עולם כתיב (דברים ו') שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד אם תעשה מן הדל"ת ר"ש תחריב לכל העולם.

⁵¹⁴ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' י: שחורות כעורב אלו האותיות וכו' במי הן מתקיימות שחורות כעורב במי שהוא משכים ומעריב בהן. עיי"ש סי' יב: שחורות כעורב ר' אלכסנדר בר הדרין ורבי אלכסנדר קרובה אמר אפילו אם מתכנשין כל באי עולם להלבין כנף אחד מן העורב אינן יכולין כך אם מתכנשין כל באי עולם לעקור יו"ד שהוא קטן האותיות שבתורה אינן יכולין ממי את למד משלמה המלך שעל ידי שבקש לעקור יו"ד מן התורה עלה קטיגורו ומי קטרג ר' יהושע בן לוי אמר יו"ד שבירבה קטרג רשב"י אומר ספר משנה תורה עלה ונשתטח לפני הקב"ה ואמר לפני רבונו של עולם כתבת בתורתך דייתיקי שמקצתה בטלה כולה בטלה שלמה המלך מבקש לעקור יו"ד שבתורה אמר לו הקב"ה לך הרי שלמה בטל ומאה כיוצא בו ויו"ד שבך אינו בטל לעולם. עיי"ש סי' יד: רבי יהודה פתר קרא בתלמידי חכמים תלתלים שחורות כעורב אלו תלמידי חכמים שאע"פ שנראין כעוררין ושחורין בעולם הזה לעתיד לבא (נחום ב') מראיהן כלפידים כברקים ירוצצו רבי שמואל בר יצחק פתר קרא בפרשיות התורה תלתלים שחורות כעורב אלו תלמודות של תורה שנראות כעוררות ושחורות מלאומרן ברבים אמר הקב"ה ערבות הן עלי היך מה דאת אמר (מלאכי ג') וערבה לה' מנחת יהודה תדע לך שהוא כן הדבר שהרי פרשת זב וזבה לא נאמרו שתייהן כאחד אלא זו בפני עצמה וזו בפני עצמה שנא' (ויקרא ט"ו) איש איש כי יהיה זב מבשרו וגו' ואשה כי יזוב זוב דמה.

⁵¹⁵ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' טז: עיניו כיונים עיניו אלו סנהדרין שהם עינים לעדה שנאמר (במדבר ט"ו) והיה אם מעיני העדה רמ"ח אברים יש בו באדם וכולן הולכין אחר העינים כך ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן

⁵¹⁶ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' טז: על אפיקי מים שהם אפיקים על מימיה של תורה דאמר ר' חמא בר עוקבא דברי תורה מגבירין הם לכל מי שהוא עוסק בהם כל צרכן

⁵¹⁷ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' טז: רוחצות בחלב אלו ההלכות שהן רוחצין אותם בשנים עד שעושים אותה נקיים כחלב, ועיי' מדרש זוטא שיה"ש ה' יב: אלו המדרשות.

⁵¹⁸ עיי' שיה"ש רבה פ"ה סי' טז: יושבות על מלאת מלאתה של תורה. ועיי"ש סי' יז: דבר אחר יושבות על מלאת על מלאתה של ירושלם היך מה דאת אמר (ישעיה א') מלאתי משפט ר' פנחס בשם ר' הושעיא רבה ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות היו בירושלם מנין מלאתי א"ר תנחומא על מלאת זה ממלא מקצת דבר וזה ממלא מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לבנון דאמר ר' תנחומא זה מלחים מקצת דבר וזה מלחים מקצת דבר עד שתהא הלכה יוצאה כמין לחיים.

הבשם⁵¹⁹ מגדלות מרקחים⁵²⁰ שפתותיו שושנים נטפות מור עבר⁵²¹ (יד) ידיו גלילי זהב⁵²²
ממלאים בתרשיש⁵²³ מעיו עשת שן⁵²⁴ מעלפת ספירים⁵²⁵ (טז) שוקיו עמודי שיש⁵²⁶
מיסדים על אדני פז⁵²⁷ מראהו כלבנון⁵²⁸ בחור כארזים⁵²⁹ (טז) חבו ממתקים⁵³⁰ וכלו
מחמדים זה דודי⁵³¹ וזה רעי⁵³² בנות ירושלם⁵³³

⁵¹⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' יח): לחיו כערוגת הבשם א"ר ינאי ביומוי דזמנין תרתין חבורן והוינן נפקין ולעיין באורייתא בהדא אסטרין ולא כטעם שהיתה זו אומרת זו אומרת. עי' עירובין נד ע"א: אמר ר"א מאי דכתיב לחיו כערוגת הבושם אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשין בה וכבושם זה שהכל מתבשמין בה תלמודו מתקיים ואם לאו אין תלמודו מתקיים. עי' שבת פח ע"ב: ואמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב לחיו כערוגת הבושם כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נתמלא כל העולם כולו בשמים

⁵²⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' יח): מגדלות מרקחים אמר ר' תנחומא מה מגדלות הרקח הזה יש בו מכל מיני בשמים כך ת"ח צריך להיות מלא מקרא משנה ותלמוד והלכות ואגדות כהונה ולויה מיעקב

⁵²¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' יח): שפתותיו שושנים זה תלמיד חכם הרגיל במשנתו שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר זה תלמיד שאינו רגיל במשנתו ששפתיו נוטפות מור אעפ"כ עובר הוא וחוזר ומברר תלמודו. עי' שבת ל ע"ב: והאמר רב גידל אמר רב כל תלמיד חכם שיושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוונה שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר אל תקרי מור עובר אלא מר עובר אל תקרי שושנים אלא ששונים. עיי"ש פח ע"ב: וכיון שמדיבור ראשון נתמלא דיבור שני להיכן הלך הוציא הקדוש ברוך הוא הרוח מאוצרותיו והיה מעביר ראשון ראשון שנאמר שפתותיו שושנים נוטפות מור עבר אל תקרי שושנים אלא ששונים.

⁵²² עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' יט): ידיו גלילי זהב אלו לוחות הברית שנא' (שמות ל"ב) והלוחות מעשה אלהים המה גלילי זהב אלו דברי תורה שנאמר (תהלים י"ט) הנחמדים מזהב ומפז אמר ר' יהושע בר נחמיה מעשה נסים היו [נגללין היו של סנפרינון היו והיו נגללין] רבי מנחמא בשם ר' אבון אמר וחצובין מגלגל חמה היו כיצד היו כתובין חמשה על לוח זה וחמשה על לוח זה על שם שנא' ידיו גלילי זהב.

⁵²³ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' כ): ממולאים בתרשיש וכו' יפה למדני בן אחי ר' יהושע מה גלים הללו בין גל גדול לגל גדול גלים קטנים כך בין כל דבור ודבור פרשיותיה ודקדוקיה של תורה היו כתובים ממולאים בתרשיש זה התלמוד שהוא כים הגדול הדא דאת אמר תרשישה הדא ⁵²⁴ עיי"ש: מה דאת אמר כל הנחלים הולכים אל הים מעיו עשת שן זו תורת כהנים מה הכרס הזה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא בתוך כך תורת כהנים שני ספרים מכאן ושנים מכאן והוא באמצע עשת שן מה עשת שן זה את עושה ממנה כמה יתדות כמה רמחים כך תורת כהנים יש בה כמה מצות כמה דקדוקין כמה קלים וחמורים כמה פיגולים כמה נותרות כתובים בתורת כהנים.

⁵²⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' כא): מעולפת ספירים מעולפת כחן של בני אדם שהיא קשה כספיר הזה וכו' א"ר אבא בר ממל אם נתעלף אדם בדברי תורה והלכה סוף שנעשה בהם קסם וכו' מן מסקן להון הוה מסיק להון חד חד מן נחית להון הות מחית להון תרי תרי וכיון שנתעסק בתורה אפילו טליתו לא היה יכול לסבול לקיים מה שנאמר מעולפת ספירים בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל והיה למוד להיות נוטל קופה של ארבעים סאה ומוליכה אצל הנחתום א"ל כל הדין חילא טבא אית בך ולית את עסיק באורייתא כיון שנתעסק בתורה התחיל להיות נוטל של שלשים של עשרים של שנים של שמונה סאים כיון דגמר ספרא אפילו קופה של סאה לא היה יכול לסבול ואית דאמרי אפילו סבניה לא הוה יכול למיסבל אלא אחרנין מעברין ליה מעילווי דהוא לא היה יכול לקיים מה שנאמר מעולפת ספירים.

⁵²⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' כב): שוקיו עמודי שש שוקיו זה העולם עמודי שש שהוא מיוסד לששה ימים דכתיב (שמות לא) כי ששת ימים עשה ה' וגו'.

⁵²⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ה סי' כב): מיוסדים על אדני פז אלו פרשיותיה של תורה שנדרשות לפניהם ולאחריהם ולמה הם דומות לעמוד זה שיש לו בסיס מלמטן וקיפלוסיא מלמעלן כך פרשיות התורה נדרשות לפניהם ולאחריהם.

⁵²⁸ עי' במ"ר פ"י סי' א: מראהו כלבנון זה שכר בעל תשובה שהוא נקרא סור מרע. ⁵²⁹ עי' סנהדרין ק ע"א: דרש רבי יהודה ברבי סימון כל המשחיר פניו על דברי תורה בעולם הזה הקדוש ברוך הוא מבהיק זיויו לעולם הבא שנאמר מראהו כלבנון בחור כארזים. ועי' פסיקתא דרב כהנא (פסקא יב אות כד): א"ר חייא ברבא לפי כל עסק ועסק וכל דבר ודבר היה נראה להם נראה להם בים כגיבור עשה מלחמותיהם של ישראל וכו' נראה להם בחור בימי שלמה לפי מעשיהם של דור מראהו כלבנון בחור כארזים (שה"ש ה טו).

⁵³⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' א) חכו ממתקים כתיב (עמוס ה') כי כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו. עיי"ש סי' ב: חכו ממתקים ר' עזריה ורבי אחא בשם ר' יוחנן אמרו בשעה ששמעו ישראל בסיני אנכי פרחח נשמתן הדא הוא דכתיב (דברים ה') אם יוספים אנחנו לשמוע הדא הוא דכתיב

פרק ו

(א) אָנָה הֵלֶךְ דְּוֹדָךְ⁵³⁴ הֵיפָּה בְּנָשִׁים אָנָה פָּנָה דְּוֹדָךְ⁵³⁵ וַנִּבְקְשָׁנוּ עִמָּךְ⁵³⁶ (ב) דְּוֹדֵי יָרֵד לָנֹנָה⁵³⁷ לְעֵרוּגוֹת הַבְּשָׂם לְרַעוֹת בְּנָגִים⁵³⁸ וְלִלְקוֹט שׁוֹשְׁנִים⁵³⁹ (ג) אָנִי לְדְוֹדֵי וְדְוֵי לִי⁵⁴⁰ הָרַעָה

נפשי יצאה בדברו חזר הדיבור לפני הקב"ה ואמר רבונו של עולם אתה חי וקיים ותורתך חיה וקיימת ושלחתי אצל מתים כולם מתים באותה שעה חזר הקב"ה והמתיק להם את הדבור הדא הוא דכתיב (תהלים כ"ט) קול ה' בכח קול ה' בהדר אמר ר' חמא בר ר' חנינא קול ה' בכח לבחורים קול ה' בהדר לתשישין תני ר' שמעון בן יוחאי תורה שנתן הקב"ה לישראל החזירה להם נפשותיהן הדא הוא דכתיב (שם י"ט) תורת ה' תמימה משיבת נפש ד"א חכו ממתקים למלך שדיבר כנגד בנו ונתירא ונשמטה נפשו ממנו כיון שראה המלך כך שנשמטה נפשו התחיל מגפף ומנשק אותו ומפתהו ואומר לו מה לך לא בני יחידי אתה לא אני אביך כך כשדיבר הקב"ה אנכי ה' אלהיך מיד פרח נשמתו כיון שמתו התחילו המלאכים מגפפין ומנשקין אותם ואומרין להם מה לכם אל תיראו בנים אתם לה' אלהיכם והקב"ה ממתיק בחכך הדיבור ואומר להם לא בני אתם אנכי ה' אלהיכם עמי אתם חביבין אתם לפני והתחיל מפתה אותן עד שחזרה נשמתן והתחילו מבקשין מלפניו הוי חכו ממתקים התחילה התורה מבקשת רחמים על ישראל מן הקדוש ב"ה אמרה לפניו רבש"ע יש מלך משיא בתו והורג את בן ביתו כל העולם כולו שמח בשבילי ובניך מתים מיד חזרה נשמתן הדא הוא דכתיב תורת ה' תמימה משיבת נפש. עיי"ש סי' ו': [משל] למלך שקידש את מטרונה ואמר מבקש אני לראותה כיון שראה אותה התחיל משבחה ומקלסה הדא הוא דכתיב זאת קומתך דמתה לתמר גם היא אמרה רוצה אני לראותו כיון שראתה אותו התחילה בקילוס שקילסתו חכו ממתקים וכולו מחמדים. עיי"ש ש"ר פ"ז סי' ב': למה נמשל הקב"ה לתפוח לומר לך מה תפוח זה נראה לעין בלא כלום ויש בו טעם וריח כך הקב"ה חכו ממתקים וכלו מחמדים.

⁵³¹ עיי"ש ב"ר פ"י סי' א': זה דודי כמה דתימא (ויקרא כ) ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי א"ר לוי כל מעשיהם של ישראל מובדלים מן אומות העולם בחרישתן ובזריעתן בקצירתן בעומרן בדישתן בגרניהם ביקביהם וכו'. ועיי"ש רבה פ"ב סי' מה: הוא קלסני ואני קלסתיו הוא קראני אחותי רעיתי יונתי תמתי ואני אמרתי ליה זה דודי וזה רעיי.

⁵³² עיי"ש ב"ר פ"י סי' א': וזה רעיי ר' יודן בשם ר' חמא ב"ר חנינא ור' ברכיה בשם רבי אבהו אמר שהוא מרבה לי רעים כיצד כתיב ואבדיל אתכם מן העמים כזה שהוא בורר את היפה מן הרע בורר וחוזר ובורר שכל מי שבורר את הרע מן היפה שוב אינו חוזר ובורר כך הקב"ה מצפה לאומות העולם שמא יעשו תשובה ויקרבן לתחת כנפיו.

⁵³³ עיי"ש ילקוט שיה"ש רמז תתקצא: זה דודי וזה רעיי, אמר הקב"ה כל מי שמבטל צרכיו ויושב ועוסק בתורה זה דודי וזה רעיי, ולא עוד אלא כאלו בנה בית המקדש דכתיב בנות ירושלים.

⁵³⁴ עיי"ש מדרש זוטא שיר השירים (ו א): ביום שנאמר ויבן מזבח תחת ההר (שמות כ"ד ד'). שהיו ישראל סבורים [שהר] סיני קדושת עולם ולא היה אלא קדושת שעה.

⁵³⁵ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ו סי' ז): אנה הלך דודך היפה בנשים אומות העולם אומרים לישראל אנה הלך דודך ממצרים לים לסיני אנה פנה דודך מה כנסת ישראל משיבה לאומות העולם מה טיבכם שואלים עליו ואין לכם חלק בו מאחר שנדבקתי בו יכולה אני לפרוש ממנו מאחר שנדבק בי יכול הוא לפרוש ממני כל הן דהוא לגבי הוא אתי ליה.

⁵³⁶ עיי"ש מדרש אגדת בראשית (פרק פד) אמר הקב"ה א"ה משניאין אותי על בני ובני מאהבין אותי על כל האומות אלו אני נותן להם מאה עולמות מלאין באהבה שאהבתי את בני שנאמר אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו (שה"ש ח ז).

⁵³⁷ עיי"ש מדרש זוטא שיה"ש (ו ב): דודי ירד לגנו. ביום שירדה האש לקרבנו של הבל ולקרבנו של נח. וכן בנדב ואביהוא. וכן בקרבן מנוח ושלמה ואליהו. לכך נאמר דודי ירד לגנו. עוד אחת הוא עתיד לירד. כמה שנאמר כן ירד ה' צבאות לצבא על הר ציון ועל גבעתה (ישעיה ל"א ד'). מכאן הם אומרים בעליה שברא הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם. כן ירד על הר סיני. וכן הוא לעתיד לבא. לקיים מה שנאמר כן ירד ה' צבאות לצבא על הר ציון. ועיי"ש פרקי דרבי אליעזר (פרק יד):

עשרה ירידות ירד ה' על הארץ ואלו הן אחת בגן עדן ואחת בדור הפלגה ואחת בסדום ואחת בסנה ואחת במצרים ואחת בסיני ואחת בנקרת הצור ושנים באהל מועד ואחת לעתיד לבא אחת בגן עדן מניין שנ' וישמעו את קול ה' אלהים מתהלך בגן וכתוב דודי ירד לגנו לערוגת הבושם.

⁵³⁸ עיי"ש ילקוט שיה"ש רמז תתקצא: לערוגת הבושם אלו ישראל. לרעות בגנים אלו עובדי אלילים.

⁵³⁹ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ו סי' ח): דודי ירד לגנו לערוגת הבושם א"ר יוסי ב"ר חנינא הפסוק הזה לא ראשו סופו ולא סופו ראשו לא היה צריך קרא למימר אלא דודי ירד לרעות בגנו ואת אמר לרעות בגנים אלא דודי זה הקב"ה לגנו זה העולם לערוגת הבושם אלו ישראל לרעות בגנים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות וללקוט שושנים לסלק את הצדיקים שבישראל. עיי"ש ב"ר פס"ב סי' ב':

הקב"ה יודע אימתי היא עונותן של צדיקים להסתלק מן העולם ומסלקן הדא הוא דכתיב (שיר ז) דודי ירד לגנו לערוגת הבושם.

בְּשׁוֹשָׁנִים⁵⁴¹ (ד) יָפָה אֶת רַעֲיָתִי כְּתָרְצָה⁵⁴² נְאוּהָ בִירוּשָׁלַם⁵⁴³ אֵימָה כְּנִדְגָלוֹת⁵⁴⁴ (ה) הָסְבִי עֵינַיךָ מִנְּגִדֵי⁵⁴⁵ שְׁהֵם הִרְהִיבֵנִי⁵⁴⁶ שְׁעַרְךָ כְּעַרְךָ הָעֵזִים⁵⁴⁷ שְׁנָגְלָשׁוּ מִן הַגְּלֶעֶד⁵⁴⁸ (ו) שְׁנִיךָ כְּעַד הִרְחִלִים⁵⁴⁹ שְׁעָלוּ מִן הִרְחֶצָה⁵⁵⁰ שְׁכָלָם מִתְּאִימוֹת⁵⁵¹ וְשִׁבְלָה אֵין בָּהֶם⁵⁵² (ז) כְּפָלַח

⁵⁴⁰ עי' מדרש תהילים (מזמור ק"ט): ה' בחר ביעקב ויעקב בחר בה'. וכן הוא אומר, (שיר השירים ו, ג) אני לדודי וגו'. עי' ילקוט שיה"ש רמז תתקצא: אני לדודי בעולם הזה, ודודי לי בעולם הבא. עי' ספרי (ברכה ב): כיון ששמעו אומות העולם גאותו ושבחו של הקב"ה אומר להם לישראל נבוא עמכם שנ' אנה הלך דודך היפה בנשים. וישראל אומרים להם אין לכם חלק בו אני לדודי ודודי לי.
⁵⁴¹ עי' מדרש זוטא שיר השירים (ו ג): אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. כביכול אין הקב"ה מקרבן באהבה. אמר אני לדודי ודודי לי הרועה בשושנים. כבני אדם שלא טעמו טעם עבירה מימיהם.

⁵⁴² עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יד): יפה את רעיתי כתרצה ר' יהודה בר סימון פתר קרייה בקרבנות יפה את רעיתי כתרצה אלו הקרבנות שאתם מתרצים בקרבנות היך מה דאת אמר (ויקרא א') ונרצה לו לכפר עליו וכו' ד"א יפה את רעיתי כתרצה אלו נשי תירען דאמר רבי נשי תירען כשרות היו עמדו ומיחו על עצמן ולא נתנו מנזמיהם למעשה העגל אמרו מה ליסטטרין הקשה שיברו הקדוש ב"ה ליסטטרין הרך עאכ"ו. עיי"ש סי' טו: ד"א יפה את רעיתי כתרצה כשאת רוצה כד את בעיית לית את צריכה בעיית מכלום מילף מכלום מי אמר להם להביא עגלות ובקר לטעון המשכן לא מהן ובהן הביאו אותן הדא הוא דכתיב (במדבר ז') וביאו את קרבנם לפני ה'.

⁵⁴³ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יד): נאוה כירושלם אלו הקדשים שבירושלם היך מה דאת אמר (יחזקאל ל"ו) כצאן קדשים כצאן ירושלם וכו' נאוה כירושלם שכל מי שהוא רוצה ומבקש טיפוסים של פעור היה הולך ומוצאה בירושלם הדא הוא דכתיב (ישעיה י') ופסיליהם מירושלם ומשמרון

⁵⁴⁴ עי' שיה"ש רבה פ"ו סי' כה: מה חמה ולבנה אין להם אימה יכול אף ישראל כן ת"ל איומה כנדגלות כדגלין של מעלן כגון מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו. עי' שמ"ר פט"ו סי' ו: איומה כנדגלות באדום למה נקרא שמה איומה לפי שעומדת במלכות שיש לה אימה שנאמר (דניאל ז) וארו חיוה רביעאה דחילה ואמתני ותקיפא מהו איומה כנדגלות אתה מוצא י"ב מזלות יש ברקיע כשם שאין השמים יכולין לעמוד חוץ מ"ב מזלות כך אין העולם יכול לעמוד חוץ מ"ב שבטים שנא' (ירמיה לא) אם ימושו החוקים וגו' איומה כנדגלות אין דגלים אלא צבאות שנאמר (במדבר ב) דגל מחנה וצבאו ופקודיהם וכן דגלי השמים המלאכים ודגלי הארץ ישראל צבאות השמים מלאכים שנאמר (ד"ה ב יח) וכל צבא השמים עומדים וגו' צבאות הארץ ישראל שנאמר (שמות יב) יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים ואדון שניהם הקב"ה וכשם שהכל יראים מן הקב"ה ומן המלאכים כך העובדי כוכבים היו יראים מישראל שנאמר (דברים כח) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' וגו' לכן נאמר איומה כנדגלות שדימה הקב"ה את ישראל למלאכים במלאכים נאמר (ישעיה ו) שרפים עומדים ממעל לו ובישראל נאמר (דברים כט) אתם נצבים היום המלאכים אומרים בכל יום קק"ק וישראל אומרים אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב המלאכים נקראו אש דכתיב (תהלים קד) משרתיו אש לוחט וישראל כמו כן דכתיב (עובדיה א) והיה בית יעקב אש המלאכים מתחדשין בכל יום ומקלסין להקב"ה והן חוזרין לנהר אש שיצאו ממנו ושוב האלהים מחדשן ומחזירן כשם שהיו בראשונה שנאמר (איכה ג) חדשים לבקרים כך ישראל משתקעין בעונות מיצר הרע שיש בגופן וחוזרין בתשובה והאלהים בכל שנה סולח לעוונותיהם ומחדש לבם ליראתו שנאמר (יחזקאל לו) ונתתי לכם לב חדש לכן כתיב איומה כנדגלות.

⁵⁴⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' טז): הסבי עיניך ר' עזריה בשם רבי יהודה בר' סימון למלך שכעס על מטרונה ודחפה והוציאה מפלטין בחוץ מה עשתה הלכה וצמצמה פניה אחר העמוד חוץ לפלטין לכשעבר המלך אמר המלך העבירה מנגד פני שאיני יכול לסבול כך בשעה שבית דין יושבין וגוזרין תעניות והיחידים מתענים הקב"ה אומר איני יכול לסבול.

⁵⁴⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' טז): שהם הרהיבוני הן גרמו לי לפשט ידי בעולמי ובשעה שבית דין גוזרים תעניות ותינוקות מתענים אומר הקב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם המליכוני עליהם ואמרו (שמות ט"ו) ה' ימלוך לעולם ועד ובשעה שגוזרין תעניות וזקנים מתענים אומר הקב"ה איני יכול לסבול שהם הרהיבוני הם קבלו מלכותי עליהם בסיני ואמרו (שם כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע וכתוב (תהלים פ"ז) אזכיר רהב ובבל ליודעי וגו'.

⁵⁴⁷ עי' לעיל הערה 425.

⁵⁴⁸ עי' לעיל 426.

⁵⁴⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יז): שניך כעדר הרחלים מה רחל זו צנועה כך היו ישראל צנועים. ועי' מדרש זוטא שיר השירים (ו ו): מה הרחל הזו שכלה קדושה כך ישראל כלם קדושים. עדר הרחלים לאהל מועד. הצמר לפעמונים. הקרנים לשופרות. והרשעים נמשלו לכלבים שאין הנאה מהם. שנאמר כלם כלבים אלמים (ישעיה נ"ו י').

⁵⁵⁰ עי' לעיל הערה 428.

⁵⁵¹ עי' לעיל הערה 429.

הַרְמוֹן רִקְתָּךְ⁵⁵³ מִבְּעַד לְצִמְתָּךְ⁵⁵⁴ (ח) שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת⁵⁵⁵ וְשִׁמְנִים פִּילִגְשִׁים וְעֵלְמוֹת אֵין מִסְפָּר⁵⁵⁶ (ט) אַחַת הִיא יוֹנְתִי תַמְתִּי⁵⁵⁷ אַחַת הִיא לְאִמָּה⁵⁵⁸ בָּרָה הִיא לְיוֹלְדָתָהּ⁵⁵⁹ רְאוּהָ בְנוֹת וַיֵּאשְׁרוּהָ⁵⁶⁰ מְלָכוֹת וּפִילִגְשִׁים וַיְהַלְלוּהָ⁵⁶¹ (י) מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָפָה כְּמוֹ שְׁחַר⁵⁶² יָפָה כְּלָבְנָה⁵⁶³ בָּרָה בַחֲמָה⁵⁶⁴ אִימָה כְּנִדְגָלוֹת⁵⁶⁵ (יא) אֵל גְּנַת אֲגוֹז⁵⁶⁶ יִרְדֶּתִי⁵⁶⁷ לְרֵאוֹת בְּאִבֵּי

⁵⁵² עי' לעיל הערה 430.

⁵⁵³ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יח): כפלח הרמון רקתך באותה שעה כשחזרו ממלחמת מדין התחיל משה לשבחן אפילו ריקנין שבכם רצופים מצות ומעשים טובים כרמון הזה שכל מי שבא עבירה לידו ונצל ממנה ולא עשה אותה מצוה גדולה עשה ואצ"ל לצמתך על הצנועין ועל המצומתים שבכם.

⁵⁵⁴ עי' לעיל הערה 433.

⁵⁵⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יט): ששים המה מלכות ר' חייא ציפוראה ורבי לוי פתרי קרייה בא"ה ר' חייא אמר ששים ושמונים הרי מאה וארבעים ארבעים מהם יש להם לשון ואין להם כתב וארבעים מהם אין להם לשון ויש להם כתב. עיי"ש סי' כא: ר' יצחק פתר קרייה בפרשיותיה של תורה ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות של הלכות ושמונים פילגשים אלו שמונים פרשיות שבתורת כהנים ועלמות אין מספר אין קץ לתוספות אחת היא הן חולקים אלו עם אלו וכלהון דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזירה שוה מקל וחומר ר' יודן בר' אלעאי פתר קרייה בעץ חיים ובגן עדן ששים המה מלכות אלו ששים חבורות של צדיקים שיושבות בגן עדן תחת עץ החיים ועוסקות בתורה תני עץ חיים מהלך חמש מאות שנה וכל מימי בראשית מתפלגין ויוצאין מתחתיו. עיי"ש סי' כג: רבנן פתרי קרייה ביוצאי מצרים ששים המה מלכות ששים אלו ששים רבוא שיצאו מן עשרים שנה ומעלה ושמונים פילגשים אלו שמונים רבוא שיצאו ממצרים מן עשרים שנה ולמטה.

⁵⁵⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' יט): ועלמות אין מספר השאר מהם שאין להם לא כתב ולא לשון יכול אף ישראל כן ת"ל (אסתר ח') ואל היהודים ככתבם וכלשונם ר' לוי אמר ששים ושמונים הרי מאה וארבעים שבעים מהם מכירים אבותיהם ואין מכירים אמותיהם ושבעים מהם מכירין אמותיהם ואין מכירין אבותיהם ועלמות אין מספר שאין מכירין אבותיהם ואמותיהם יכול אף ישראל כן ת"ל (במדבר א') ויתילדו על משפחותם לבית אבותם. עיי"ש סי' כג: ועלמות אין מספר אין קץ ואין סכום לגרים. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כב): ועלמות אין מספר אין קץ לתלמידים ⁵⁵⁷ עי' לעיל הערה 489. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כ): אחת היא יונתי תמתי אחת זה אברהם שנא' (יחזקאל ל"ג) אחד היה אברהם. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כב): יכול שהן חלוקין זה עם זה ת"ל אחת היא יונתי תמתי כולן דורשין מטעם אחד מהלכה אחת מגזירה שוה אחת מקל וחומר. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כד): ד"א אחת היא יונתי תמתי זו כנסת ישראל שנאמר (שמואל ב' ז') ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ.

⁵⁵⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כ): אחת היא לאמה זה יצחק שהיה יחיד לאמו. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כד): אחת היא לאמה שנא' (ישעיה נ"א) הקשיבו אלי עמי ולאמי אלי האזינו לאמי כתיב. ⁵⁵⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כ): ברה היא לילודתה זה יעקב אבינו שהיה ברור לילודתו שהיה צדיק גמור. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כד): ברה היא לילודתה תרגם ר' יעקב בר אבונה קומי רבי יצחק בר מינה לית לילודתה

⁵⁶⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כ): ראוה בנות ויאשרוה אלו השבטים שנאמר (בראשית מ"ה) והקול נשמע בית פרעה ד"א ראוה בנות ויאשרוה זו לאה שנאמר (שם ל') באשרי כי אשרוני בנות. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כד): ראוה בנות ויאשרוה היך מה דאת אמר (מלאכי ג') ואשרו אתכם כל הגוים

⁵⁶¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כ): מלכות ופילגשים ויהללוה זה יוסף שנא' (שם מ"א) ויאמר פרעה אל עבדיו הנמצא כזה אם אנו מהלכין מסוף העולם ועד סופו אין אנו מוצאין כזה שנאמר (שם) אחרי הודיע אלהים אותך כל זאת וגו'. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כב): ושמונים פילגשים אלו שמונים חבורות בינונית שיושבות ועוסקות בתורה חוץ לעץ החיים. עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כד): מלכות ופילגשים ויהללוה היך מה דאת אמר (ישעיה מ"ט) והיו מלכים אומנין.

⁵⁶² עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כה): מי זאת הנשקפה כמו שחר דלמא רבי חייא ור' שמעון בר חלפתא הוון מהלכין בהדא בקעת ארבאל בקריצתה וראו אילת השחר שבקעה אורה אל ר' חייא רבה לר' שמעון בר חלפתא כך תהיה גאולתן של ישראל מצפצפת דכתיב (מיכה ז') כי אשב בחשך ה' אור לי בתחלה היא באה קימעה קימעה ואחר כך היא מנצנצת ובאה ואח"כ פרה ורבה ואח"כ מרטבת והולכת כך בתחלה (אסתר ב') בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך ואח"כ (שם ח') ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות ואחר כך ליהודים היתה אורה ושמחה וגו' כמו שחר.

⁵⁶³ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כה): אי מה שחר זה שאין לו צל יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה וכו' אי מה החמה קופחת יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה וכו' אי מה חמה זו משמשת ביום

הנחל⁵⁶⁸ לראות הפרהה הגפן⁵⁶⁹ הניצו הרמנים⁵⁷⁰ (יב) לא ידעתי נפשי שמתני⁵⁷¹ מרפבות עמי נדיב⁵⁷²

ואינה משמשת בלילה יכול אף ישראל כן ת"ל יפה כלבנה מה לבנה זו משמשת ביום ובלילה דכתיב בה (בראשית א') ולמשול ביום ובלילה כן ישראל הן הן בעולם הזה הן לעולם הבא.

⁵⁶⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כה): אי מה הלבנה הזו אין אורה ברור כן ישראל ת"ל ברה כחמה וכו' אי מה לבנה זו פעמים חסרה פעמים יתירה יכול אף ישראל כן ת"ל ברה כחמה.

⁵⁶⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כה): אי מה חמה ולבנה אין להם אימה יכול אף ישראל כן ת"ל אימה כנדגלות כדגלין של מעלן כגון מיכאל ודגלו גבריאל ודגלו וכו' כדגלים אין כתיב כאן אלא כנדגלות כדור שנתנדנד לגלות איזה זה דורו של חזקיהו שנאמר (ישעיה ל"ז) יום צרה ותוכחה ומניין שיש להם אימה שנאמר (ד"ה ב' ל"ב) וינשא לעיני כל הגוים ר' הונא בשם ר' אלעזר המודעי כדגלים אין כתיב כאן אלא כנדגלות כדור שנתנדנד לגלות ולא גלה ואיזה זה דורו של מלך המשיח הדא הוא דכתיב (זכריה י"ד) ואספתי את כל הגוים אל ירושלם למלחמה ומניין שיש לו אימה שנא' (ישעיה י"א) והכה ארץ בשבט פיו.

⁵⁶⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כו) אל גנת אגוז ירדתי אמר ר' יהושע בן לוי נמשלו ישראל באגוז מה האגוז נגזזת ונחלפת לטובתה היא נגזזת למה שהיא מחלפת כשער הזה שנגזז ונחלף וכצפרנים הללו שנגזזין ונחלפין כך כל מה שישראל נגזזין מעמלן ונותנין לעמלי תורה בעולם הזה לטובתן הן נגזזין ונחלפין להם ומרבין להם עושר בעולם הזה ושכר טוב לעולם הבא ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר מה הנטיעות הללו אם את מכסה שרשיהם בשעת נטיעתן הן מצליחות ואם לאו אין מצליחות אבל האגוז הזה אם את מכסה שרשיו בשעת נטיעתו אינו מצליח כן ישראל (משלי כ"ח) מכסה פשעיו לא יצליח א"ר אלעשה לא היה צריך קרא למימר אלא אל גינת ירק ואמר אל גנת אגוז אלא מלמד שנתן להם כחן של נטיעות וזיון של ירק ר' עזריה אמר תרתי מה אגוז זה עצו משמר פריו כך עמי הארץ שבישראל מחזיקין בדברי תורה הדא הוא דכתיב (משלי ה') עץ חיים היא למחזיקים בה אמר חורי מה אגוז זה אם נופל לתוך הטנופת את נוטלו ומורקו ושוטפו ומהיחו והוא חוזר כתחילתו והוא יפה לאכילה כך כל מה שישראל מתלכלכין בעונות כל ימות השנה בא יום הכפורים ומכפר עליהם הדא הוא דכתיב (ויקרא ט"ז) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם ר' יהודה בר' סימון אומר מה אגוז זה יש לו שתי קליפות כך ישראל יש להן שתי מצות מילה ופריעה ד"א אל גנת אגוז אמר ר"ל מה אגוז זה חלק דתנינן ר' שמעון אומר אף בחלקי אגוזים וכל מי שעולה לראשו ואינו נותן דעתו האיך יעלה הוא נופל ומת ונוטל שלו מן האגוז כך כל מי שהוא מנהיג שררה על הציבור בישראל ואינו נותן דעתו היאך הוא מנהיג את ישראל סוף שהוא נופל ונוטל שלו מתחת ידיהם הדא הוא דכתיב (ירמיה ב') קדש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו וגו' ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה שחוק לתינוקות ושעשוע למלכים כך הן ישראל בעולם הזה על ידי עונות דכתיב (איכה ג') הייתי שחוק לכל עמי וגו' אבל לעתיד לבא (ישעיה מ"ט) והיו מלכים אומניך ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה האגוז הזה יש בו אגוזי פרך אגוזים בינונים ואגוזים קנטרנין כך ישראל יש מהן עושין צדקה מאליהן ויש שאם אתה תובען הם נותנים ויש שאת תובען ואין עושין א"ר לוי מתלא אמר תרעא דלא פתיח למצוותה יהא פתיח לאסיה ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה האבן שוברו כך התורה קרואה אבן ויצר הרע קרוי אבן התורה קרויה אבן שנא' (שמות כ"ד) ואתנה לך את לוחות האבן ויצר הרע קרוי אבן שנא' (יחזקאל ל"ו) והסירותי את לב האבן מבשרכם א"ר לוי למקום ארימון שהוא משובש בגייסות מה עשה המלך הושיב בו כוסטריינים בשביל לשמרו כדי שלא יקפחו לעוברים ולשבים כך אמר הקב"ה תורה קרויה אבן ויצר הרע קרוי אבן תהא האבן משמר האבן ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה אינו יכול לגנוב המכס שלו שהוא נשמע וניכר כך הם ישראל כל מקום שאחד מהם הולך אינו יכול לומר שאינו יהודי למה שהוא ניכר הדא הוא דכתיב (ישעיה ס"א) כל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה השק מלא אגוזים בידך את נותן לתוכו כמה שומשמים כמה חרדלים והן מחזיקין כך כמה גרים באו ונתוספו בישראל הדא הוא דכתיב (במדבר כ"ג) מי מנה עפר יעקב ד"א אל גנת אגוז ירדתי מה אגוז זה את נוטל אחד מהכרי וכולן מדרדין ומתגלגלים זה אחר זה כך הן ישראל לקה אחד מהן כולן מרגישין הדא הוא דכתיב (שם ט"ז) האיש אחד יחטא וגו' אמר ר' ברכיה מה אגוז זה עשוי ארבע מגורות והסירה באמצע כך היו ישראל שרויין במדבר ארבע דגלים ארבע מחנות ואהל מועד באמצע הדא הוא דכתיב (במדבר ב') ונסע אהל מועד ד"א. ועי' חגיגה טו ע"ב: אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל וגו' למה נמשלו תלמידי חכמים לאגוז לומר לך מה אגוז זה אף על פי שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף תלמיד חכם אף על פי שסרח אין תורתו נמאסת.

⁵⁶⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כו) אל גנת אגוז ירדתי זה העולם. עי' זהר ח"א יט ע"ב: שלמה מלכא כד נחית לעמקא דאגוזא דכתיב (שיר ו יא) אל גנת אגוז ירדתי נטל קליפה דאגוזא. תרגום: כאשר שלמה המלך ירד לעומק האגוז, שכתוב "אל גנת אגוז ירדתי", לקח קליפת אגוז. עי' זהר ח"ב טו ע"ב: מאי דאמר ירדתי, כמה דתנן ירד פלוני למרכבה.

⁵⁶⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כו): לראות באבי הנחל אלו ישראל.

פרק ז

(א) שׁוּבֵי יְשׁוּבָה שׁוּבֵי יְשׁוּבָה שׁוּבֵי יְשׁוּבָה 574 מֵה תְּחִיבּוּ בְּשׁוּלְמִית בְּמַחְלָת
הַמְּחִנִּים 575 (ב) מֵה יָפוּ פְּעָמֶיךָ בְּנִעְלָיִם 576 בַּת נְדִיב 577 חֲמוּקֵי יִרְכִיבֶךָ 578 כְּמוֹ חֲלָאִים 579

569 עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כו): לראות הפרחה הגפן אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. עי' לקמן הערה 610.

570 עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כו): הנצו הרמונים אלו התינוקות שיושבין ועוסקין בתורה ויושבין שורות שורות כגרעיני רמונים. עי' לקמן הערה 612.

571 עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כז): לא ידעתי נפשי שמתני תני ר' חייא משל לבת מלכים שהיתה מלקטת בשלפים נמצא המלך עובר והכיר שהיא בתו שלח אוהבו נטלה והושיבה עמו בקרונין והיו חברותיה תמהות עליה ואומרות אתמול הייתה מלקטת בשלפים והיום יושבת בקרונין עם המלך אמרה להם כשם שאתם תמהות עלי כך אני תמהה על עצמי וקראת על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני כך כשהיו ישראל במצרים משועבדין בטיט ולבנים והיו מאוסין ובזויין בעיני המצריים וכשנעשו בני חורין ונגאלו ונעשו סגנים על כל באי עולם והיו אומות העולם תמהות ואומרות אתמול הייתם עובדים בטיט ולבנים והיום נעשיתם בני חורין וסגנים על כל העולם והיו ישראל אומרים להם כשם שאתם תמהים עלינו כך אנו תמהים על עצמנו וקראו על עצמן לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני ביוסף הצדיק הכתוב מדבר אתמול (תהלים ק"ה) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו והיום (בראשית מ"ב) ויוסף הוא השליט על הארץ וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בדוד אתמול היה בורח מפני שאול והיום היה דוד מלך וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר במרדכי אתמול (אסתר ד') וילבש שק ואפר והיום (שם ח') ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחור וגו' וקרא על עצמו לא ידעתי נפשי שמתני ד"א לא ידעתי נפשי שמתני הכתוב מדבר בכנסת ישראל כנסת ישראל אומרת לאומות העולם (מיכה ז') אל תשמחי אויבתי לי כי נפלתי קמתי שבשעה שהייתי יושבת בחשך הקב"ה הוציאני לאור שנא' (שם) כי אשב בחשך ה' אור לי וקראה על עצמה לא ידעתי נפשי שמתני יוסטא חייטא דציפורין סלק למלכותא ואיתקבל למלכא אמר ליה מלכא שאל שאלה ואתן לך אמר ליה הב דוכסותא דגבן יהב ליה מלכא כד נסב דוכסותא נחת מינה הו אילין דחכמין ליה אמרין הוא ומנהון אמרין לית הוא הוא אמר לון חד כדון הוא עבר בשוקא אין הוא מסתכל לה הוא מסטוביתה דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה הוא הוא ואין לא לית הוא עבר בשוקא ושרי מסתכל לה הוא מסטוביתה דהוה נהיג יתיב ומחייט עלה וחכמוניה דהוה הוא אמר לון אתון תמהין עלי ואנא תמה עלי יותר מנכון וקרון עליה לא ידעתי נפשי שמתני וגו'

572 עי' שיה"ש רבה (פ"ו סי' כז): עמי נדיב, עמי הוה מהלך נדיב חי העולמים. עי' מדרש זוטא שיר השירים (ו יב): ד"א עמי נדיב. זה היום שהתנדבו ישראל למשכן ואף לעתיד לבא אוהבם נדבה.

573 עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' א): שובי שובי השולמית רבי שמואל בר חייא בר יודן בשם ר' חנינא ד' פעמים כתיב כאן שובי שובי כנגד ד' מלכיות ששולטין בישראל וישראל נכנסין תוך ידיהן בשלום ויוצאין לשלום השולמית אומה ששלום חי העולמים מתנהג בה הדא הוא דכתיב (שמואל ב' ז') ואהיה מתהלך באהל ובמשכן דבר אחר השולמית אומה שמסיימים לה שלום בכל יום היך מה דאת אמר (במדבר ז') וישם לך שלום דבר אחר השולמית אומה שאני עתיד להושיבה בנוה שלום הדא הוא דכתיב (ישעיה ל"ב) וישב עמי בנוה שלום וגו' ד"א השולמית אומה שאני נוטה עליה שלום הדא הוא דכתיב (שם ס"ו) הנני נוטה אליה כנהר שלום ר' אלעזר ב"ר מרון אמר אומה שמשלמת איסטטיונו של עולם הן בעוה"ז הן בעולם הבא ר' יהושע דסכנין בשם ר' לוי אמר אומה שכל טובות שבעולם אינן באות אלא בזכותה הדא הוא דכתיב (בראשית כ"ז) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ לך בזכותך ובך הדבר תלוי דכתיב (דברים כ"ח) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב בזכותך ובך הדבר תלוי ר' שמואל בר תנחום ור' חנן בריה דר' ברכיה בוצריה בשם ר' ירמיה אומה שעשתה שלום ביני ובין עולמי שאילו לא קבלה תורת הייתי מחזיר עולמי לתהו ובהו דאמר הונא בשם ר' אחא כתיב (תהלים ע"ה) נמוגים ארץ וכל יושביה אלולי שעמדו ישראל לפני הר סיני ואמרו (שמות כ"ד) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע כבר היה העולם מתגמגם והולך ומי ביסם העולם אנכי שנא' (תהלים ע"ה) אנכי תכנתי עמודיה סלה בזכות (שמות כ') אנכי ה' אלהיך תכנתי עמודיה.

574 עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ב): ונחזה בך אומות העולם אומרות לישראל עד מתי אתם מתים על אלהיכם ומשלמין לו הדא הוא דכתיב (שיר א') על כן עלמות אהבוך ועד מתי אתם נהרגין עליו כדכתיב (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום ועד מתי אתם גומלין טובות עליו ולו לעצמו והוא גומל לכם רעות באו לכם אצלנו ואנו ממנין אתכם דוכסין אפרכין ואיטרטלין ונחזה בך ואתון אינן מחזיתיה דעלמא הדא הוא דכתיב (שמות י"ח) ואתה תחזה מכל העם

⁵⁷⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ב): וישראל משיבין להם מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים שמעתם מימיכם אברהם יצחק ויעקב עבדו עבודת כוכבים שיעבדו בניהם אחריהם ולא אבותינו עבדו עבודת כוכבים ולא אנו נעבוד עבודת כוכבים אחריהם אלא מה אתם יכולין לעשות לנו כחולה שנעשה ליעקב אבינו כשיצא מבית לבן ר' ברכיה בשם ר' לוי אמר ששים רבוא מלאכים היו חלין ומרקדים לפני יעקב אבינו בצאתו מבית לבן ורבנן אמרי מאה ועשרים רבוא הדא הוא דכתיב (בראשית ל"א) ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה הרי ששים רבוא (שם) ויקרא שם המקום ההוא מחנים הרי מאה ועשרים רבוא.

⁵⁷⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ג) מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב א"ר יודן אפי' הדיוט מקלס בלשון זה גנאי הוא לו ואת אומר מה יפו פעמיך אלא אינו מדבר אלא פעמי רגלים והלא פעמים הללו פעמים מגולין פעמים מכוסין אלא מה יאיין עקיבין במסאנא ברתיא דרחמי א"ר ברכיה כך דרשו שני הרי עולם ר' אליעזר ור' יהושע אמרו מה יפו פעמיך בנעלים מה היה יפיין לפעמיך שהיו נועלין בעד כל הצרות מעשה באחד ששכח לנעול דלתי ביתו ועלה לפעמי רגלים וכשבא מצא הנחש קשור בטבעות דלתותיו שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס תרנגולתיו לתוך ביתו ועלה לפעמי רגלים ובה ומצא החתולות מקורעות לפניו שוב מעשה באחד ששכח ולא הכניס כרי של חטים לתוך ביתו ועלה לרגל וכשבא מצא אריות מקיפין לחטים אמר רבי פנחס מעשה בשני אחים עשירים שהיו באשקלון והיו להם שכנים רעים מאומות העולם והוון אמרין אימתי אילין יהודאין סלקין למצלייה בירושלם ואנן עלין מקפחין בתייהון ומחרבין להון מטא זמנא וסלקין זימן להם הקב"ה מלאכים כדמותן והוון נכנסין ויוצאין בתוך בתייהם מן דאתיין מן ירושלם פלגין מן מה דאיתון עמהון ככל מגיריהון אמרון לון אן הויתון אמרון לון בירושלם אימת סליקתון ביום פלן ואימת אתיתון ביום פלן אמרין בריך אלההון דיהודאין דלא שבקון ולא שבק יתהון אינון גבריא סבירין אימת יסקון אלין יהודאין למצלייה בירושלם דאינון עלין ומקפחין לביתייהון ומחרבין להון ושלח אלההון מלאכים כדמותהון דהוון נפקין ועללין בגו בתייהון בגין דאתרחיצו ביה לקיים מה שנא' מה יפו פעמיך. עיי"ש סי' ג: ד"א מה יפו פעמיך בנעלים בשני נעלים א"ר חמא בר' חנינא לשני פרגמטיטין שנכנסו למדינה ענה אחד מהם ואמר לחברו אם פותחין אנו שנינו כאחד במדינה אנו עושין אפרגייס במדינה אלא פתח אתה שבתך ואני שבתך ר' חנניה בריה דר' איבי אמר מה יפו פעמיך בנעל אין כתיב כאן אלא בנעלים שתי נעלים נעילה בפסח ונעילה בחג אמר להם הקב"ה לישראל אתם נועלים לפני בחג ואני נועל לפניכם בפסח אתם נועלים לפני בחג ואני פותח ומשיב רוחות ומעלה עננים ומוריד גשמים ומזריח חמה ומגדל צמחים ומדשן פירות ועורך שלחן לפני כל אחד ואחד צרכיו ולכל גויה וגויה כדי מחסורה ואני נועל לפניכם בפסח ואתם יוצאים וקוצרים ודשין זוזרים ועושים כל צרכיכם בשדה ומוצאין אותה מלאה ברכות א"ר יהושע בן לוי ראויה היתה העצרת של חג שתהא רחוקה חמשים יום כנגד העצרת של פסח אלא עצרת של חג על ידי שהן יוצאים מן הקיץ לחורף לית ביומיהו דיזלון וייתון משל למה"ד למלך שהיו לו בנות הרבה מהן נשואות במקום קרוב ומהן נשואות במקום רחוק יום אחד באו כלם לשאול שלום המלך אביהם אמר המלך אלו שנשואות במקום קרוב אית בעונתה למיזל ולמיתי ואלין שנשואות במקום רחוק לית בעונתה ליזיל ולמיתי אלא עד דאינון כלהון אצלי הכא נעבד כלן חד יום טב ונחדי עמן כן עצרת של פסח עד דאינון נפקין מהחורף לקיץ אמר הקב"ה אית ביומא למיזל ולמיתי אבל עצרת של חג על ידי שהן יוצאין מהקיץ לחורף ואבק דרכים קשה וידות דרכים קשות לפיכך אינה רחוקה חמשים יום אמר הקב"ה לית ביומא למיזל ולמיתי אלא עד דאינון הכא נעבד כלן חד יום טב ונחדי לכך משה מזהיר לישראל ואומר להם (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם הוי אומר מה יפו פעמיך בנעלים.

⁵⁷⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ה): בת נדיב בתו של אברהם שנקרא נדיב היך מה דאת אמר (תהלים מ"ז) נדיבי עמים נאספו עם אלהי אברהם וגו'

⁵⁷⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ה): חמוקי ירכיך א"ר יוחנן כל חיטטין ופרניקין שישראל מחטין ומתפרנקין בעוה"ז בזכות מילה שנתנה בין ירכים

⁵⁷⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ה): א"ר חייא מה ראו חכמים לקבוע רופא בברכה שמינית כנגד המילה שנתנה בשמיני הדא הוא דכתיב (מלאכי ב') בריתי היתה אתו החיים והשלום וגו' כמו חלאים כמה חליים מתחת ידיה כמה תינוקות הנמולים ומתים תחת ידיה א"ר נתן מעשה שבאתי למדינת קפוטקיא והיתה שם אשה אחת והיתה יולדת בנים זכרים ונמולים ומתים מלה ראשון ומת שני ומת שלישי ומת רביעי הביאתו לפני וראיתי בשרו ירוק נסתכלתי בו ולא מצאתי בו דם ברית אמרו לי מה אנו מולין אותו אמרת להם המתינו והניחו אותו עד שיבא לו דם ברית דתנינן תמן הקטן החולה אין מולין אותו עד שיבריא והניחו אותו מלו אותו ונמצא הבן של חיים והוציאו שמו נתן כשמי הוי כמו חלאים ד"א כמו חלאים למה חלאים היה דומה רבי חוניא ורבנן רבי חוניא אמר לחוליא של עמוד ורבנן אמרין לחוליא של מרגלית ומי עשאה

מַעֲשֵׂה יְדֵי אִמּוֹן⁵⁸⁰ (ג) שְׁרָרָךְ⁵⁸¹ אֲנִי הַסֹּהַר⁵⁸² אֵל יַחֲסֵר הַמְּזוּג⁵⁸³ בְּמַגֵּד עֲרַמַת חֲטִים⁵⁸⁴ סוּגָה
בְּשׁוֹשְׁנִים⁵⁸⁵ (ד) שְׁנֵי יְשָׁדֶיךָ⁵⁸⁶ בְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם תְּאָמְרֵי צִבְיָה (ה) צִוְאַרְךָ בְּמַגֵּדֶל הַשָּׁן⁵⁸⁷ עֵינֶיךָ
בְּרִכּוֹת בְּחֶשְׁבוֹן⁵⁸⁸ עַל שַׁעַר בֵּית רַבִּים⁵⁸⁹ אֶפְדָּךְ בְּמַגֵּדֶל הַלְּבָנוֹן⁵⁹⁰ צוּפָה פְּנֵי דְמָשֶׁק⁵⁹¹ (ו)

⁵⁸⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ה): רבי מנחמא אמר מעשה ידי אמן מעשה ידי אומנתו של הקב"ה בעולם אמר רבי שמואל למלך שהיה לו פרדס ונוטע בו שורות שורות של אגוזין ותפוחים ורמונים ומסרן לבנו אמר לו בני איני תובע ממך דבר אלא בשעה שהנטיעות הללו מבכרות תהא מביא לפני מהן ומטעמני כדי שאראה מעשה ידי ואשמח בך כך אמר הקב"ה לישראל בני איני תובע מכם דבר אלא כשיולד לאחד מכם בן בכור יהא מקדישו לשמי הדא הוא דכתיב (שמות י"ג) קדש לי כל בכור וכשאתם עולין לפעמי רגלים תהיו מעלין אותו וכל זכרים שלכם להראות לפני לפיכך הזהיר משה את ישראל (שמות כ"ג) שלש פעמים בשנה.

⁵⁸¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ו): שררך אגן הסהר שררך אלו סנהדרין מה תינוק זה כל זמן שהוא במעי אמו אינו חי אלא מטיבורו כך אין ישראל יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהם
⁵⁸² עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ו): אגן הסהר אדרה דאזהרה אבון בר חסדי אמר אית אתרין דקריין וצווחין לזהרא סהרא

⁵⁸³ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ו): אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מעשרים ושלשה דבר אחר אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין מופלא שלה דבר אחר אל יחסר המזג אל תחסר סנהדרין זה שהוא ממזג לה את ההלכה כההיא דתנינן תמן מזג שני חלקים מים ואחד יין מייין השרוני ד"א אל יחסר המזג לא נחסר מזגא דעלמא היך מה דאת אמר (תהלים כ"ג) ה' רועי לא אחסר

⁵⁸⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ז): בטנך ערמת חטים זה תורת כהנים מה כרס זה הלב מכאן והכרעים מכאן והוא באמצע כך תורת כהנים שני ספרים מכאן ושני ספרים מכאן והוא באמצע ערמת חטים ערמת של חטאים. עיי"ש סי' ח: ד"א בטנך ערמת חטים והלא של איסטרובילין יפה משל חטים אלא איפשר לעולם להיות בלא איסטרובילין ואי אפשר לעולם להיות בלא חטים א"ר אידי מה חטה זה סדוקה כך ישראל סדוקה מילתן ר' יוסי בר חנניה אמר מה חטה זה סופגת כך ישראל סופגין נכסיהם של אומות העולם הדא הוא דכתיב (דברים ז') ואכלת את כל העמים וגו' וכתיב (ישעיה ס"א) חיל גוים תאכלו ובכבודם תתימרו ארשב"ל מה חטים הללו פסולת שלהם נמדדות עמהם כך ישראל (דברים כ"ט) מחוטב עציך עד שואב מימך אמר ר' יצחק מה חטים הללו כשהן יוצאין לזרע אינן יוצאין אלא במנין וכשנכנסין מהגורן נכנסין במנין כך כשירדו ישראל למצרים ירדו במנין שנא' (שם י') בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה וכשעלו עלו במנין שנא' (שמות י"ב) כשש מאות אלף רגלי רבי חוניה אמר על הדא דרבי יצחק כשם שאין בעל הבית משגיח לא על משפלות של זבל ולא על משפלות של תבן ולא על הקש ולא על המוץ למה שאין נחשבין לכלום כך אין הקב"ה משגיח על אומות העולם למה שאינן כלום שנא' (ישעיה מ') כל הגוים כאין נגדו וגו' ועל מי הוא משגיח על ישראל שנא' (שמות ל') כי תשא את ראש בני ישראל וגו' (במדבר א') שאו את ראש כל עדת בני ישראל.

⁵⁸⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ז): סוגה בשושנים אלו ד"ת שהן רכים כשושנים כמה מצות ודקדוקים יש בתורת כהנים כמה קלין וחמורין פיגולין ונותרות יש בתורת כהנים א"ר לוי בנוהג שבעולם אדם נושא אשה בן ל' שנה בן מ' שנה משמוציא יציאותיו הוא בא לזקק לה והיא אומרת לו כשושנה אדומה ראיתי ופורש ממנה מיד מי גרם לו שלא יקרב לה איזה כותל ברזל יש ביניהם ואיזה עמוד ברזל ביניהם אי זה נחש נשכו איזה עקרב עקצו שלא יקרב לה דברי תורה שרכין כשושנה שנא' בה (ויקרא י"ח) ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב וכן מי שהביאו לו תמחוי של חתיכות אמרו לו חלב נפל שם ומשך ידו ולא טעמו מי גרם לו שלא לטעום איזה נחש נשכו שלא יטעום ואיזה עקרב עקצו שלא יקרב ויטעם אותו דברי תורה שרכין כשושנה שכתוב בה (ויקרא ג') כל חלב וכל דם לא תאכלו.

⁵⁸⁶ עי' לעיל הערה 438.

⁵⁸⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' ט): צוארך כמגדל השן כתיב (בראשית ל"ג) וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפל על צואריו וישקהו כולו נקוד א"ר שמעון בן אלעזר כל מקום שאת מוצא הכתב רבה על הנקודה את תפיש את הכתב ומניח הנקודה רבה על הכתב את תפיש הנקודה ומניח את הכתב ברם הכא לא כתב רבה על הנקודה ולא נקודה רבה על הכתב אלא כולו נקוד וישקהו עליו אלא מלמד שלא בא לנשקו אלא לנשכו ונעשה צוארו של יעקב אבינו של שיש וקהו שיניו של אותו רשע ונמסו כדונג ומה תלמוד לומר ויבכו אלא זה בוכה על צוארו וזה בוכה על שיניו ר' אבהו בשם ר' אלעזר מייתי לה מן הדא צוארך כמגדל השן כתיב (שמות ב') וישמע פרעה את הדבר הזה ויבקש להרוג את משה ויברח משה וכי יש אדם יכול לברוח מן המלך אלא מלמד שהיה עומד ונדון באותו היום וחייבו להתיז את ראשו א"ר אביתר נתזה החרב מצוארו של משה והתיזה צוארו של קוסטנר הרשע הדא הוא דכתיב (שם י"ח) כי אלהי אבי בעזרי ויצילני מחרב פרעה אותי הציל ולקוסטנר לא הציל.

⁵⁸⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' י): עיניך ברכות בחשבון עיניך אלו סנהדרין שהם עינים לעדה היך מה דאת אמר (במדבר ט"ו) והיה אם מעיני העדה רמ"ח אברים שיש בו באדם וכולן הולכין אחר

רַאשֵׁךְ עֲלֶיךָ כְּכַרְמֶל⁵⁹² וְדַלְת רֵאשֶׁךְ בְּאַרְגָּמָן⁵⁹³ מֶלֶךְ אֶסוּר בְּרֹהֲטִים⁵⁹⁴ (ז) מַה יְפִית וּמַה נְעֻמַּת⁵⁹⁵ אֶהְבֶּה בְּתַעֲנוּגִים⁵⁹⁶ (ח) זֹאת קוֹמְתָךְ דְּמַתָּה לְתַמְרָ⁵⁹⁷ וְשִׁדְיָךְ לְאַשְׁכְּלוֹת⁵⁹⁸ (ט) אֲמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתַמְרָ⁵⁹⁹ אֲחֻזָּה בְּסַנְסֻנִי⁶⁰⁰ וְיִהְיוּ נָא שִׁדְיָךְ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן⁶⁰¹ וְרִיחַ אֶפְרָיִם

העינים כך הן ישראל אין יכולין לעשות דבר חוץ מסנהדרין שלהן ברכות בחשבון מילי דחושבן ל"ו מזכין ל"ה מחייבין.

⁵⁹⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' י): על שער בת רבים זו ההלכה שיוצאה מבית שער ומרוחת לרבים ר' יהודה ברבי אמר שיכן לנטות אחרי רבים.

⁵⁹⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' י): אפך כמגדל הלבנון זה בית המקדש מה האף הזה נתון בגבהו של אדם כך בית המקדש נתון בגבהו של עולם מה האף הזה רוב תכשיטין תלויין עליו כך כהונה ולויה ומלכות מיעקב כמגדל הלבנון שנא' (דברים ג') ההר הטוב הזה והלבנון ר' טביומי אמר שמלבין עונותיהם של ישראל כשלג שנאמר (ישעיה א') אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו ר' שמעון בן יוחאי אומר שכל הלבבות שמחות בו שנא' (תהלים מ"ח) יפה נוף משוש כל הארץ ורבנן אמרי על שם (מלכים א' ט') והיו עיני ולבי שם כל הימים

⁵⁹¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' י): צופה פני דמשק א"ר יוחנן עתידה ירושלים שתהא מגעת עד שערי דמשק.

⁵⁹² עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יב): ראשך עליך ככרמל אמר הקב"ה לישראל ראשך עליך ככרמל הרשים שבכם חביבים עלי כאלהיהו שעלה להר הכרמל

⁵⁹³ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יב): ודלת ראשך כארגמן אמר הקב"ה הדלים והרשים שבישראל חביבין עלי כדוד שנא' (זכריה י"ב) והיה הנכשל בהם ביום ההוא כדויד ויש אומרים כדניאל דכתיב ביה (דניאל ה') והלבישו לדניאל ארגונא

⁵⁹⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יב): מלך אסור ברהטים זה מלך מלכי המלכים הקב"ה דכתיב ביה (תהלים צ"ג) ה' מלך גאות לבש אסור ברהטים שאסור עצמו בשבועה שהוא משרה שכינתו בתוך ישראל ברהטים של יעקב אבינו בזכות מי ר' אבא בר כהנא ור' לוי חד אמר בזכותו של אברהם אבינו שנא' (בראשית י"ח) ואל הבקר רץ אברהם וחד אמר בזכות יעקב אבינו שכתוב בו (שם ל') ויצג את המקלות א"ר ברכיה מלך זה משה שנאמר (דברים ל"ג) ויהי בישורון מלך אסור ברהטים שנגזר עליו שלא יכנס לארץ ישראל בשביל מה ברהטים של מי מריבה הדא הוא דכתיב (במדבר כ') המה מי מריבה ר' נחמיה אמר מלך זה משה שנאמר (דברים ל"ג) ויהי בישורון מלך אמר הקב"ה למשה מניתיך מלך על ישראל ודרכו של מלך להיות גוזר ואחרים מקיימין כך תהא גוזר על ישראל והן מקיימין הדא הוא דכתיב (ויקרא כ"ד ב') צו את בני ישראל.

⁵⁹⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יג): מה יפית ומה נעמת מה יפית במצות ומה נעמת בגמילות חסדים מה יפית במצות עשה ומה נעמת במצות לא תעשה מה יפית במצות הבית בחלוק תרומה ומעשרות ומה נעמת במצות השדה בלקט שכחה ופאה ומעשר עני וההפקר מה יפית בכלאים ומה נעמת בסדין בציצית מה יפית בנטיעה ומה נעמת בערלה מה יפית בנטע רבעי ומה נעמת במילה מה יפית בפריעה ומה נעמת בתפלה מה יפית בקריאת שמע ומה נעמת במזוזה מה יפית בתפילין ומה נעמת בסוכה מה יפית בלולב ומה נעמת בתשובה מה יפית במעשים טובים ומה נעמת בעולם הזה מה יפית בעוה"ב ומה נעמת לימות המשיח.

⁵⁹⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יג): אהבה בתענוגים זה אהבתו של אברהם שהיה מתחטא על מלך סדום הדא הוא דכתיב (בראשית י"ד) ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אם מחוט ועד שרוך נעל ד"א אהבה בתענוגים זה אהבתו של דניאל שהיה מתחטא על בלשצר שנא' (דניאל ה') מתנתך לך להוין ונבזבזיתך לאחרן הב ר' אבא בר כהנא אמר נבזו ראשה תמן הינון צווחין ליה לאיפרכא נבזבזאתך רבי ברכיה אמר בזבזיך בזיזין בני בזיזין אתון מתלא אמר מן דיירות ולא מן דבזין ליה.

⁵⁹⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יד): במאן דאקים עלמא על תלתא עמודים אית דאמרי אברהם יצחק ויעקב אינון ואית דאמרין אלו הן חנניה מישאל ועזריה זאת קומתך דמתה לתמר מה תמר נגזרה עליה שריפה ולא נשרפה אף אלו נגזר עליהם שריפה ולא נשרפו כיצד נעשה להם האור רבי אלעזר ור' שמואל בר נחמיה רבי אלעזר אמר כמין טלנס ורבי שמואל אמר כמין אוקיי.

⁵⁹⁸ עי' ילקוט שיר השירים רמז תתקצג: ושדיך לאשכולות, אלו חנניה מישאל ועזריה.

⁵⁹⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טו): אמרתי אעלה בתמר אמרתי שאני מתעלה בכל האומה כולה ולא נתעליתי אלא בכם.

⁶⁰⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טו): אוחזה בסנסניו בסנסנייה הדא תמרתא כד לא עבדה כלום לא פחיתא דהיא עבדה מן תלת אילנין אלבנין אבון בר חסדי אמר באתרין צווחין לאלבנייה סנסנייה הדא הוא דכתיב (דניאל ג') באדין גבריא אלך כפיתו בסרבליהון. עי' סנהדרין צג ע"א: אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן מאי דכתיב אמרתי אעלה בתמר אוחזה בסנסניו אמרתי אעלה בתמר אלו ישראל ועכשיו לא עלה בידי אלא סנסן אחד של חנניה מישאל ועזריה.

⁶⁰¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טו): ויהיו נא שדיך כאשכולות הגפן זה פרץ וזרח מה פרץ וזרח נגזרה עליהם שריפה ולא נשרפו אף אלו נגזרה עליהם שריפה ולא נשרפו.

כתפוחים⁶⁰² (י) וְחֶכֶךְ כִּיִּין הַטּוֹב⁶⁰³ הוֹלֵךְ לְדוּדֵי לְמִישָׁרִים⁶⁰⁴ דּוֹבֵב שְׁפִתֵי יְשָׁנִים⁶⁰⁵ (יא) אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלִי תִשׁוּקֶת⁶⁰⁶ (יב) לְכֹה דוּדֵי נִצָּא הַשָּׁדָה⁶⁰⁷ נְלִינָה בְּכַפְרִים⁶⁰⁸ (יג) נִשְׁכִּימָה לְכַרְמִים⁶⁰⁹ נִרְאָה אִם פְּרָחָה הַגֶּפֶן⁶¹⁰ פֶּתַח הַסְּמֶדֶר⁶¹¹ הַנִּצְו הַרְמוֹנִים⁶¹² שָׁם אֶתְּן אֶת דוּדֵי

⁶⁰² עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טו): וריח אפך כתפוחים אמר רבי אלעזר מאחר שכתב בהן (דניאל ג') וריח נור לא עדת בהון ואת אמר וריח אפך כתפוחים ולמה היה דומה ריחן לריח שדה של תפוחים. ⁶⁰³ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טז): וחכך כייין הטוב אמר רבי יוחנן באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת כולן ואמר להם רדו ונשקו שפתותיהן של אבותיהם של אלו שכשם שפעלו הם לפני באש כך פעלו לפני בניהם באש ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם רדו נשקו שפתותיהן של אלו שאילולי אלו לא קבלו תורתו ומלכותו בסיני הייתי נעשה בעל דבב לאלו שהם ישנים במערת המכפלה. עי' ילקוט שיר השירים רמז תתקצג: וחכך כייין הטוב זה המדרש.

⁶⁰⁴ עי' ילקוט שיר השירים רמז תתקצג: הולך לדודי למישרים אלו תלמידי חכמים ⁶⁰⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' טז): דובב שפתי ישנים א"ר יוחנן בן תורתה אע"פ שמת שפתותיו רוחשות עליו בקבר מאי טעמא דובב שפתי ישנים שמואל אמר ככומר זה של ענבים שהוא זב מאיליו ר' חנינא בר פפא ור' סימון חד אמר כהדין דשתי קונדיטון וחד אמר כהדין דשתי חמר עתיק אע"ג דהוא שתי ליה טעמא וריחא בפומיה.

⁶⁰⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יז): אני לדודי ועלי תשוקתו ג' שוקין הן אין שוקן של ישראל אלא באביהם שבשמים שנאמר אני לדודי ועלי תשוקתו אין שוקה של אשה אלא בבעלה שנא' (בראשית ג') ואל אישך תשוקתך אין שוקו של יצר הרע אלא בקין וחבורתו שנא' (שם ד') ואליך תשוקתו ר' יהושע בשם ר' אחא אין שוקן של גשמים אלא בארץ שנאמר (תהלים ס"ח) פקדת הארץ ותשוקקה רבת תעשרנה אם זכיתם תעשירנה ואם לא תעשרנה שתעשה לכם אחד מעשרה ד"א ועלי תשוקתו תשים אנו אע"פ שאנו תשים אנו מצפים ומקוים לישועתו של הקב"ה בכל יום ויום ומיחדים שמו שתי פעמים ואומרים שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד.

⁶⁰⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יח): לכה דודי נצא השדה רוח הקדש צווחת ואומרת נצא ונטויל בדימוסין של עולם. עי' עירובין כא ע"ב: לכה דודי נצא השדה אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהן גזל ועריות ושבועת שוא ושבועת שקר נצא השדה בא ואראך תלמידי חכמים שעוסקין בתורה מתוך הדחק.

⁶⁰⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יח): נלינה בכפרים בכופרים בו אלו כרכי אומות העולם שכפרו בהקב"ה א"ר אבא בר כהנא אעפ"כ לשעה. עי' עירובין כא ע"ב: נלינה בכפרים אל תקרי בכפרים אלא בכופרים בא ואראך אותם שהשפעת להן טובה והן כפרו בך.

⁶⁰⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יט): נשכימה לכרמים אלו ישראל שנא' (ישעיה ה') כי כרם ה' צבאות בית ישראל. עי' עירובין כא ע"ב: נשכימה לכרמים אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

⁶¹⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יט): נראה אם פרחא הגפן זו קריאת שמע. עי' עירובין כא ע"ב: נראה אם פרחא הגפן אלו בעלי מקרא

⁶¹¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יט): פתח הסמדר אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות. עי' עירובין כא ע"ב: פתח הסמדר אלו בעלי משנה

⁶¹² עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יט): הנצו הרמונים תינוקות שיושבים ועוסקים בתורה. עי' עירובין כא ע"ב: הנצו הרמונים אלו בעלי גמרא

לְךָ⁶¹³ (יד) הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רִיחַ⁶¹⁴ וְעַל פִּתְחֵינוּ כָּל מְגָדִים⁶¹⁵ חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דּוֹדֵי צְפֹנְתֵי לְךָ⁶¹⁶

פ ר ק ה

(א) מִי יִתְנֶה כְּאֵחַ לִי⁶¹⁷ יוֹנֵק שְׂדֵי אִמִּי⁶¹⁸ אֲמַצְאָךְ בַּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ⁶¹⁹ גַּם לֹא יִבּוֹזוּ לִי (ב) אֲנִהְיֶה⁶²⁰ אֲבִיאָךְ אֶל בֵּית אִמִּי⁶²¹ תִּלְמְדֵנִי⁶²² אֲשַׁקֶּךָ מִיַּיִן הַרְקָח⁶²³ מְעַסִּים רַמְנֵי⁶²⁴ (ג) שְׂמָאלוֹ תַחַת רֵאשִׁי וַיְמִינוּ וַתַּחֲבֹקֵנִי⁶²⁵ (ד) הַשְּׂבַעְתִּי אֶתְכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם⁶²⁶ מִה תַעֲרִירוּ וּמִה תַעֲרִירוּ⁶²⁷ אֶת הָאֶהָבָה עַד שֶׁתַּחֲפִיץ⁶²⁸ (ה) מִי זֹאת עֲלֶה מִן הַמֶּדְבָר⁶²⁹ מִתְרַפֶּקֶת עַל הַדּוֹדָה⁶³⁰

⁶¹³ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' יט): שם אתן את דודי שם אני נותנת הצדיקים והצדיקות והנביאים והנביאות שעמדו ממנו.

⁶¹⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' כ): הדודאים נתנו ריח אלו עולמי ישראל שלא טעמו טעם חטא וכו' ד"א הדודאים נתנו ריח ר' יודן ור' לוי ר' יודן אמר בא וראה כמה הם חביבין הדודאים לפני מי שאמר והיה העולם שבשכר הדודאים הללו עמדו שני שבטים גדולים מסוימים ואלו הם שבטו של יששכר ושבטו של זבולון שנא' (בראשית ל') ויבא יעקב מן השדה בערב.

⁶¹⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' כ): ועל פתחינו כל מגדים אלו בנות ישראל שדבקו בעליהן ואינן מכירות אדם אחר וכו' ועל פתחינו כל מגדים דבית ר' שילא ורבנן דבית ר' שילא אמרין לאשה כשרה שהניח לה בעלה מעט חפצים ומעט יציאות כיון שבא בעלה אמרה לו ראה מה הנחת לי ומה סגלתי לך וגם הוספתי לך עליהם ורבנן אמרי למלך שהיה לו פרדס ונתנו לאריס מה עשה אותו האריס מלא כלכלות של תאנים מפירותיו של פרדס ונתנן על פתח הפרדס כשהיה המלך עובר רואה כל השבח הזה אמר כל השבח הזה בפתח הפרדס בפרדס כולו עאכ"ו כך בדורות הראשונים אנשי כנסת הגדולה הלל ושמאי ורבן גמליאל הזקן בדורות האחרונים ר' יוחנן בן זכאי ור' אליעזר ור' יהושע ור' מאיר ור' עקיבא ותלמידיהון עאכ"ו ועליהם הוא אומר חדשים גם ישנים.

⁶¹⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ז סי' כ): דודי צפנתי לך א"ר אבא בר כהנא אמר הקב"ה לישראל אתם צופנים לי ואני צופן לכם אתם צופנים במצות ומעשים טובים ואני צופן לכם באוצרות מלאים יותר מכל הטובות שבעולם א"ר אבא בר כהנא בר יודן אלא דדידיה הינון סגין מן דידן הדא הוא דכתיב (תהלים ל"א) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך וגו'.

⁶¹⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' א): מי יתנך כאח לי באי זה אח כקין להבל קין הרג להבל שנא' (בראשית ד') ויקם קין אל הבל אחיו ויהרגהו אלא כישמעאל ליצחק ישמעאל שונא ליצחק אלא כעשו ליעקב הרי נאמר (שם כ"ז) וישטום עשו את יעקב אלא כאחי יוסף ליוסף שונאין היו אותו שנא' (שם ל"ז) ויקנאו בו אחיו.

⁶¹⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' א): באי זה אח יונק שדי אמי הוי אומר כיוסף לבנימין שאהבו בלבו שנאמר (שם מ"ג) וירא יוסף אתם את בנימין

⁶¹⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' א): אמצאך בחוץ אשקך חוץ זה המדבר שהוא חוץ לישוב אשקך בשני אחים שנשקו זה לזה ואלו הן משה ואהרן שנא' (שמות ד') וילך ויפגשהו בהר האלהים וישק לו לא יבוזו לו אמר ר' פנחס מעשה בשני אחים שהיה אחד במירון ואחד בגוש חלב נפלה דליקה בבית זה שהיה במירון ובאת אחותו מגוש חלב התחילה מגפפתו מחבקתו ומנשקתו ואומרת לית דא מבדה לי דהוה אחי באננקי ונתפלט ממנה.

⁶²⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ב): אנהגך מהעליונים לתחתונים.

⁶²¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ב) אביאך אל בית אמי זה סיני א"ר ברכיה למה קוראין לסיני בית אמי שמשם נעשו ישראל כתינוק בן יומו. ועי' לעיל ג ד.

⁶²² עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ב): תלמדני מצות ומעשים טובים

⁶²³ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ב): אשקך מיין הרקח אלו משניות גדולות כגון משנתו של ר' חייא רבה ומשנתו של רבי הושעיא ושל בר קפרא ומשנת ר' עקיבא וכו' ד"א אשקך מיין הרקח זה התלמוד שמפוטם במשניות. עי' ז"ח (כח ע"א): אשקך מיין הרקח מעסיס רימוני. זהו יינה של תורה. וזהו יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. והם דברים העתידים להגלות לצדיקים לעתיד לבא.

⁶²⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ב): מעסיס רמוני אלו ההגדות שטעמן כרמון וכו' כרקח מעסיס רמוני אלו בגדי כהונה גדולה היך מה דאת אמר (שמות כ"ח) פעמון זהב ורמון.

- ⁶²⁵ עי' לעיל ב ו.
- ⁶²⁶ עי' לעיל ב ז, ג ה, ה ח.
- ⁶²⁷ עי' לעיל ב ז, ג ה.
- ⁶²⁸ עי' לעיל ב ז, ג ה.

⁶²⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ג): מי זאת עולה מן המדבר עלויה מהמדבר סילוקה מן המדבר מיתתה מן המדבר הדא מה דאת אמר (במדבר י"ד) במדבר הזה יתמו ושם ימותו.

תחת התפוח עוררתיה⁶³¹ שמה חבלתך אמך⁶³² שמה חבלה ילדתך⁶³³ (ו) שימני כחותם על לבך⁶³⁴ כחותם על זרועך⁶³⁵ כי עזה כמות אהבה⁶³⁶ קשה כשאל קנאה⁶³⁷ רשפיה רשפי איש שלהבתיה⁶³⁸ (ז) מים רבים⁶³⁹ לא יוכלו לכבות את האהבה⁶⁴⁰ ונהרות לא ישטפוה⁶⁴¹ אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה⁶⁴² בוז ובוז לו⁶⁴³ (ח) אחות לנו קטנה⁶⁴⁴ ושרים אין

⁶³⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ג): מתרפקת על דודה א"ר יוחנן שהיא מנחת פרקי תורה ופרקי מלכות לעתיד לבא.

⁶³¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ג): תחת התפוח עוררתך דרש פלטיין איש רומי ואמר נתלש הר סיני ונצב בשמי מרום והיו ישראל נתונים תחתיו שנא' (דברים ד') ותקרבו ותעמדון תחת ההר ד"א תחת התפוח עוררתך זה סיני ולמה נמשל בתפוח אלא מה תפוח זה עושה פירות בחדש סיון כך התורה נתנה בסיון ד"א תחת התפוח עוררתך למה לא באגוז ואילן אחר אלא כל אילן דרכו מוציא עליו תחלה ואח"כ פירותיו ותפוח זה מוציא פירותיו תחלה ואח"כ מוציא עליו כך הקדימו ישראל עשייה לשמיעה שנא' (שמות כ"ד) נעשה ונשמע אמר הקב"ה אם אתם מקבלים עליכם תורתי מוטב ואם לאו הריני כובש עליכם ההר הזה והורג אתכם.

⁶³² עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ג): שמה חבלתך אמך וכי שמה חבלה אמר ר' ברכיה לאחד שהלך במקום סכנה וניצל פגע ביה חבריה א"ל בההוא אתרא דסכנתא עברת כמה סכנתא עברת כדון ילדך אמך כמה צערה עברה עליך וכדין איתברית ברייה חדתא.

⁶³³ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ג): אמר רבי אבא בר כהנא שמה חבלה ושמה חובלה חבלה בשעה שאמרו (שם) כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע שמה חובלה בשעה שאמרו לעגל (שם ל"ב) אלה אלהיך ישראל וחובלו נתמשכנו תני רשב"י זיין שנתן לישראל בחורב שם המפורש היה חקוק עליו וכשחטאו נוטל מהם.

⁶³⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ד): שימני כחותם א"ר מאיר אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע מה שחשבת בלבך לעשות לנו עשה. עי"ש סי' ה: ד"א שימני כחותם ר' ברכיה אמר זה קריאת שמע שנא' (דברים ו') והיו הדברים האלה וגו' על לבך.

⁶³⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ה): כחותם על זרועך אלו התפילין היך מה דאת אמר (שם) וקשרתם לאות על ירך א"ר מאיר שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך כיהויכין דא"ר מאיר נשבע הקב"ה שבועה שהוא נותק מלכות בית דוד מידו הדא הוא דכתיב (ירמיה כ"ב) חי אני נאם ה' כי אם יהיה כניהו בן יהויקים מלך יהודה חותם על יד ימיני.

⁶³⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ז): כי עזה כמות אהבה עזה אהבה כמות שהקב"ה אוהב אתכם הדא הוא דכתיב (מלאכי א') אהבתי אתכם אמר ה' וגו' ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאהב יצחק את עשו הדא הוא דכתיב (בראשית כ"ה) ויאהב יצחק את עשו וכו' ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאהב יעקב ליוסף שנא' (שם ל"ז) וישראל אהב את יוסף מכל בניו וכו' ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שהאב יהונתן לדוד שנאמר (שמואל א' י"ח) ויאהבו יהונתן כנפשו וכו' ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאוהב האיש לאשתו שנא' (קהלת ט') ראה חיים עם אשה אשר אהבת וכו' ד"א כי עזה כמות אהבה אהבה שאהבו דורו של שמד להקב"ה שנא' (תהלים מ"ד) כי עליך הורגנו כל היום.

⁶³⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ז): קשה כשאל קנאה בשעה שמקנאים אותו בעבודת כוכבים שלהם שנא' (דברים ל"ב) יקניאוהו בזרים וכו' קשה כשאל קנאה שקנא עשו ליעקב שנא' (שם ל"ז) וישטום עשו את יעקב וכו' קשה כשאל קנאה שקנאו בו אחיו שנא' (שם) ויקנאו בו אחיו וכו' קשה כשאל קנאה קנאה שאל לדוד שנאמר (שם) ויהי שאל עוין את דוד וכו' קשה כשאל קנאה קנאה שאל לה ואומר לה אל תדברי עם איש פלוני והלכה ודברה עמו מיד (במדבר ה') ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו וכו' קשה כשאל קנאה שעתידי הקב"ה לקנא לציון קנאה גדולה הדא הוא דכתיב (זכריה ח') כה אמר ה' קנאתי לציון קנאה גדולה.

⁶³⁸ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ז): רשפיה רשפי אש שלהבת יה רבי ברכיה אמר כאש של מעלה לא האש מכבה למים ולא המים מכבין לאש: ועי' מדרש זוטא שיה"ש (ח ו'): א"ר חנינא בן אחיו של רבי יהושע יש נהרות של אש שהם עוברים לפני השכינה כנהרות של מים מעורבים באש וכשנתנה רשות לגבריא לשרוף את כל חיל סנחריב. נתנה רשות ללויטן לחבל את כל הנהרות. לכך נאמר רשפיה רשפי אש שלהבת יה.

⁶³⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ח): מים רבים אלו אומות העולם שנא' (ישעיה י"ז) הוי המון עמים רבים

⁶⁴⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ח): לא יוכלו לכבות את האהבה אהבה שהקב"ה אוהב לישראל שנא' אהבתי אתכם אמר ה'.

⁶⁴¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ח): ונהרות לא ישטפוה אלו אומות העולם היך מה דאת אמר (שם) ביום ההוא יגלח ה' בתער השכירה בעברי נהר וגו' ולכן הנה ה' מעלה וגו' מי הנהר

⁶⁴² עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ח): אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין הן כל אומות העולם את כל תסבריות שלהן ונותנים ממונם בדבר אחד מן התורה אינו מתכפר בידם לעולם ד"א

לְהַנְעִיֵשׁ מַה נַעֲשֶׂה לְאַחַתֵּנוּ בַיּוֹם שֶׁיִּדְבַר בָּהּ⁶⁴⁶ (ט) אִם חוֹמָה הִיא⁶⁴⁷ נִבְנָה עָלֶיהָ טִירַת כֶּסֶף⁶⁴⁸ וְאִם דָּלַת הִיא נִצּוֹר עָלֶיהָ לֹחַ אֲרָז⁶⁴⁹ (י) אֲנִי חוֹמָה⁶⁵⁰ וְשָׂדֵי כַּמְגֻדְלוֹת⁶⁵¹ אֲזֵ הָיִיתִי

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה אם פותחין אומות העולם כל תסבריות שלהן בדבר אחד מן התורה ונותנין כל ממונם בדמיו של ר' עקיבא וחביריו אין מתכפר להם לעולם⁶⁴³ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ח): בוז יבוזו לו ר' יוחנן הוה מטייל וסליק מטבריה לציפורין והוה רבי חייא בר אבא סמך ליה מטון חד בית חקלא א"ר יוחנן הדין בית חקלא הות דידי וזבינתיה בגין מלעי באוריתא מטון חד בית כרם וא"ר יוחנן הדין בית כרם דידי הוה וזבינתיה בגין מלעי באוריתא מטון חד בית זיתא ואמר כמו כן שרי ר' חייא בר אבא בכי א"ל מה את בכי א"ל בכי אנא דלא שבקת לסיבותיך כלום א"ל חייא בני ונקלה זו בעיניך מה שעשיתי שמכרתי דבר שניתן לששה ימים שנא' (שמות כ') כי ששת ימים עשה ה' אבל התורה ניתנה לארבעים יום שנא' (שם ל"ד) ויהי שם עם ה' ארבעים יום וכתוב (דברים ט') ואשב בהר ארבעים יום כד דמך רבי יוחנן היה דורו קורא עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב ר' יוחנן את התורה בוז יבוזו לו כד דמך רבי אושעיא איש טרייה ראו מטתו פורחת באויר היה דורו קורין עליו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב הקב"ה לר' אושעיא איש טרייה בוז יבוזו לו.

⁶⁴⁴ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' ט): אחות לנו קטנה אלו ישראל רבי עזריה בשם רבי יהודה ב"ר סימון לעתיד לבא עתידין כל שרי אומות העולם באין ומקטרגין את ישראל לפני הקב"ה ואומרין רבש"ע אלו עבדו עבודת כוכבים ואלו עבדו עבודת כוכבים אלו גלוי עריות ואלו גלוי עריות אלו שפכו דמים ואלו שפכו דמים מפני מה אלו יורדין לגיהנם ואלו אינן יורדין אמר להם הקב"ה אחות לנו קטנה מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו למה שהוא קטן כך כל מה שישאל מתלכלכין כל ימות השנה בעונותיהן בא יום הכפורים ומכפר עליהם שנאמר (ויקרא ט"ז) כי ביום הזה יכפר עליכם. עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' י): ר' ברכיה פתר קרא באברהם אבינו אחות לנו קטנה זה אברהם שנא' (יחזקאל ל"ג) אחד היה אברהם ויירש את הארץ ואיחה את כל באי העולם לפני הקב"ה בר קפרא אמר כאדם שהוא מאחה הקרע עד שהוא קטן היה עסוק במצות ומעשים טובים. עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יב) ר' יוחנן פתר קראי בסדום ובישראל אחות לנו זו סדום הדא הוא דכתיב (יחזקאל ט"ז) ואחותך הגדולה שמרון. עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יג) רבנן פתרי קרא בעולי גולה אחות לנו קטנה אלו עולי גולה קטנה שהיו דלים באוכלוסין.

⁶⁴⁵ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' י): ושדים אין לה שעדין לא בא לכלל מצות ומעשים טובים, עיי"ש סי' יב: ושדים אין לה שלא הניקה מצות ומעשים טובים, עיי"ש סי' יג: ושדים אין לה אלו חמשה דברים שהיה בית אחרון חסר מן הראשון ואלו הן אש של מעלה ושמן המשחה ארון רוח הקדש ואורים ותומים הדא הוא דכתיב (חגי א') וארצה בו ואכבדה ואכבד כתיב חסר ה'.

⁶⁴⁶ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' י): מה נעשה לאחותנו ביום שידובר בה ביום שגזר נמרוד הרשע ואמר לירד לכבשן האש, עיי"ש סי' יב: מה נעשה לאחותנו ביום שגזר ב"ד של מעלה שתשרף באש שנא' (בראשית ל"ט) וה' המטיר על סדום ועל עמורה גפרית ואש, עיי"ש סי' יג: מה נעשה לאחותנו מה נעשה ביום שנגזר (עזרא ה') די עבר פרת עבר די לא עבר לא יעבור

⁶⁴⁷ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יא): אם חומה היא זה אברהם אמר הקב"ה אם מעמיד הוא דברים כחומה, עיי"ש סי' יב: אם חומה היא נבנה עליה אלו ישראל אמר הקב"ה אם מעמידין ישראל מעשיהן כחומה, וכו' ד"א אם חומה היא זה חנניה מישאל ועזריה אמר הקב"ה אם מעמידין הן חנניה מישאל ועזריה מעשיהם, עיי"ש סי' יג: אם חומה היא אלו ישראל העלו חומה מבבל לא חרב בית המקדש בההיא שעתא פעם שנית וכו' אם חומה היא אילו עלו ישראל חומה מן הגולה לא חרב בית המקדש פעם שנייה.

⁶⁴⁸ עיי"ש סי' יא: נבנה עליה טירת כסף נצילנו ונבנה אותו בעולם, עיי"ש סי' יב: נבנה עליהם ונצילם וכו' נבנה עליהם העולם ונצילם.

⁶⁴⁹ עיי"ש סי' יא: ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז אם דל הוא ממצות ומטלטל מעשיו כדלת נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת, עיי"ש סי' יב: ואם דלת היא אם מטלטלין הן דבריהם כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליו אלא לשעה אחת וכו' ואם דלת ואם מטלטלין הן מעשיהן כדלת זו נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אינה מתקיימת אלא לשעה אחת כך איני מתקיים עליהן אלא לשעה אחת, עיי"ש סי' יג: ואם דלת היא נצור עליה לוח ארז מה צורה זו אע"פ שהיא מטשטשת מקומה ניכר כך אע"פ שחרב בית המקדש לא בטלו ישראל פעמי רגלים שלהם ג' פעמים בשנה.

⁶⁵⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יא): אני חומה אמר אברהם לפני הקב"ה אני חומה ואעמיד מעשים טובים כחומה, עיי"ש סי' יב: אני חומה אמרו ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אנו חומה ונעמיד מצות ומעשים טובים כחומה וכו', אני חומה אמרו לפני הקב"ה אנו חומה ואנו מעמידין מצות ומעשים טובים כחומה, עיי"ש סי' יג: אני חומה א"ר איבו אמר הקב"ה עתיד אני לעשות לישראל סניגור בין אוה"ע אי זה זה זה בת קול.

בְּעֵינָיו כְּמוֹצֵאת שְׁלוֹם⁶⁵² (יא) כָּרַם הָיָה לְשִׁלְמָה⁶⁵³ בְּבַעַל הַמוֹן⁶⁵⁴ נָתַן אֶת הַכָּרֶם לְנֹטְרִים⁶⁵⁵ אִישׁ יָבֵא בְּפָרְיוֹ אֶלְף כֶּסֶף⁶⁵⁶ (יב) כָּרְמִי שְׁלִי לְפָנַי⁶⁵⁷ הָאֶלְף לְךָ שְׁלֹמָה⁶⁵⁸

⁶⁵¹ עיי"ש סי' יא: ושדי כמגדלות שאני עתידה להעמיד כתיים וחתורות של צדיקים כיוצא בו בעולמך, עיי"ש סי' יב: ושדי כמגדלות שאנו עתידים להעמיד כתות כתות של צדיקים כיוצא בנו בעולמך וכו' ושדי כמגדלות אנו עתידין להעמיד בעולמך כתות של צדיקים כיוצא בנו.

⁶⁵² עיי"ש סי' יא: אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמר לו הקב"ה כשם שירדת לכבשן האש כך אני מוציאך בשלום הדא הוא דכתיב (בראשית ט"ו) אני ה' אשר הוצאתיך מאור כשדים, עיי"ש סי' יב: אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום למה שהיו כל אומות העולם מונין לישראל ואומרים להם א"כ למה הגלה אתכם מארצו ולמה החריב למקדשו וישראל היו משיבין להם אנו דומין לבת מלכים שהלכה לעשות רגל רדופים בבית אביה סוף שחוזרת לביתה לשלום וכו' אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום אמר להם הקב"ה כשם שירדתם לכבשן האש בשלום כך אוציא אתכם משם בשלום הדא הוא דכתיב (דניאל ג') באדין נפקין שדרך מישך ועבד נגו.

⁶⁵³ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' יד) כרם היה לשלמה אלו ישראל שנא' (ישעיה ה') כי כרם ה' צבאות בית ישראל היה לשלמה למלך שהשלום שלו וכו' דבר אחר כרם אלו ישראל שנא' (ירמיה ב') ואביא אתכם אל ארץ הכרמל (דברים י"א) ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה היה לשלמה למלך שהשלום שלו. עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' טו) דבר אחר כרם זו סנהדרין דתנינן תמן שלשה דברים העיד רבי ישמעאל לפני חכמים בכרם ביבנה וקבלו דבריו וכי בכרם היו יושבין אלא זו סנהדרין שעשויה שורות שורות ככרם היה לשלמה למלך שהשלום שלו.

⁶⁵⁴ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' יד): בבעל המון המון בעל שהמו אחרי הבעל היך מה דאת אמר (שופטים י') ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות לפיכך באו עליהן המונות העמיד עליהם משמרות וכו' בבעל המון שהמו אחרי המוני המוניות דמלכותה הדא הוא דכתיב (יהושע ז') וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה, עיי"ש טו: בבעל המון שהמו אחר הבעל לפיכך באו עליהם המונים שהמו אחריהם המוני מלכים הדא הוא דכתיב (תהלים ס"ח) מלכי צבאות ידודון

⁶⁵⁵ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' יד): נתן את הכרם לנוטרים זה נבוכדנצר.

⁶⁵⁶ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' יד): איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו ומצא בו אלף צדיקים שלמים בתורה ובמעשים טובים עיי"ש סי' טו: איש יביא בפריו אלף כסף הביא איש על פריו וליקט מהן אלף צדיקים שלמים בתורה ובמע"ט הדא הוא דכתיב (מלכים ב' כ"ד) החרש והמסגר אלף החרש אלף והמסגר אלף ורבנן אמרי זה וזה אלף

⁶⁵⁷ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' טז): כרמי שלי לפני תני ר' חייא למלך שכעס על בנו ומסרו ביד עבדו מה עשה התחיל חובט עליו במקל אמר לו אל תשמע לאביך אמר לו שוטה שבעולם כל עצמו של אבא לא מסרני לדיך אלא על ידי שלא הייתי שומע לו ואתה אומר לי אל תשמע לאביך כך כיון שגרמו העונות וחרב בית המקדש וגלו ישראל לבבל אמר להם נבוכדנצר אל תשמעו לתורת אביכם שבשמים אלא (דניאל ג') תפלון ותסגדון לצלמא די עבדת אמרו לו ישראל שוטה שבעולם כל עצמנו לא מסרנו הקב"ה לידך אלא שהיינו משתחווים לצלם היך מה דאת אמר (יחזקאל כ"ג) צלמא כשדים חקוקים בששר ואת אמר לן תפלון ותסגדון לצלמא די עבדת ווי ליה לההוא גברא באותה שעה אמר הקב"ה כרמי שלי לפני.

⁶⁵⁸ עיי"ש שיה"ש רבה (פ"ח סי' טז): אמר לפניו אותו רשע אלף היו ונתמעטו כאן ונעשו מאתים איש אמר לו הקב"ה אוי לו לאותו רשע לחה סרוחה אלף היו ונתרבו כאן ונעשו מאתים אלף האלף לך שלמה ר' הילל בריה דר' שמואל בר נחמן הרב נוטל אלף ותלמיד נוטל שכר מאתים מה טעם האלף לך שלמה רבי אלכסנדר אמר אין הרב נוטל שכר של תלמודו עד שישלימונו לאחרים מה טעם האלף לך שלמה ר' חייא בריה דרבי אבא דיפו אמר הלומד תורה בצער נוטל אלף שלא בצער מאתים נוטל בשכרו ממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי שבטו של נפתלי עיי"ש שהיו עוסקים ולומדים תורה בצער נטלו שכר אלף הדא הוא דכתיב (ד"ה א' י"ב) ומנפתלי שרים אלף אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה שלא בצער נטלו שכר מאתים שנאמר (שם) ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם ר' יודן בשם ר' בון אמר הלומד תורה שלא במקומו נוטל שכר אלף ובמקומו נוטל שכר מאתים וממי את למד משבטו של יששכר ומשבטו של נפתלי שבטו של נפתלי על ידי שהיו למדין תורה שלא במקומו נטלו שכר אלף הדא הוא דכתיב ומנפתלי שרים אלף אבל שבטו של יששכר על ידי שהיו למדין תורה במקומו נטלו שכר מאתים שנאמר ראשיהם מאתים וכל אחיהם על פיהם וכו' האלף לך שלמה שלמה לדידיה ומאתים לנוטרים את פריו רבנן וי"א אף זה חול הנה מטתו שלשלמה ששים אף זה ולא מיבעי האיך אלא הא דאמר שמואל מלכותא דקטלא חד משיתא בעלמא לא מיענשא שנאמר כרמי שלי לפני האלף לך. עיי"ש שבועות לה ע"ב: כל שלמה האמורין בשה"ש קדש שיר למי שהשלום שלו חוץ מזה כרמי שלי לפני האלף לך שלמה.

וּמֵאֵתִים לְנִמְרִים אֶת פְּרִיּוֹ (יג) הַיּוֹשֶׁבֶת בְּנִגְנִים חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֶךָ הַשָּׁמַיְעִנִי⁶⁵⁹ (יד) בְּרַח דּוּדִי⁶⁶⁰ וְדָמָה לְךָ לְצַבִּי⁶⁶¹ אוֹ לְעֹפֶר הָאֵילִים עַל הָרִי בַשָּׁמַיִם⁶⁶²

⁶⁵⁹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יח) ד"א היושבת בגנים חברים מקשיבים כשישראל נכנסין לבתי כנסיות וקורין קריאת שמע בכיוון הדעת בקול אחד בדעה וטעם אחד הקב"ה אומר להם היושבת בגנים כשאתם קורין חברים אני ופמליא שלי מקשיבים לקולך השמיעני אבל כשישראל קורין קריאת שמע בטרופן הדעת זה מקדים וזה מאחר ואינם מכוונין דעתם בקריאת שמע רוח הקדש צווחת ואומרת. עיי"ש יט: ד"א היושבת בגנים חברים ר' ירמיה בשם ר' חייא רבה שני חברים שהיו עסוקים בדבר הלכה ונכבשין זה לזה בהלכה עליהם הכתוב אומר (מלאכי ג') אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע וכו' א"ר יודן בשעה שישראל קורין בתורה בחבורות קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי א"ר זירא בשעה שישראל קורין את שמע בפה אחד בקול אחד בנעימה אחת קולך השמיעני ואם לאו ברח דודי.

⁶⁶⁰ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יט): ד"א ברח דודי מן גלות שאנו בה ומתלכלכין בעונות וכו' ברח דודי ודמה לך לצבי, לצבא של מעלה הדומים לכבודך בקול אחד בנעימה אחת וכו' ברח דודי א"ר לוי למלך שעשה סעודה וזימן האורחין מהם אוכלין ושותין ומברכים למלך ומהן אוכלין ושותין ומקללין למלך הרגיש המלך ובקש להכניס בהם מהומה בסעודתו ולערבבה נכנסה מטרונה ולימדה עליהם סניגוריא אמרה לו אדוני המלך עד שאתה מביט באלו שאוכלין ושותין ומקללין אותך הביט באלו שאוכלים ושותים ומברכים אותך ומשבחים לשמך כך כשישראל אוכלים ושותים ומברכין ומשבחין ומקלסין להקב"ה מקשיב לקולם ומתרצה ובשעה שאומות העולם אוכלין ושותין ומחרפין ומנאצין להקב"ה בעריות שמזכירים אותה שעה חושב הקב"ה אפילו להחריב לעולמו והתורה נכנסה ומלמדת סניגוריא ואומרת רבונו של עולם עד שאתה מביט באלו שמחרפין ומכעיסים לפניך הביטה בישראל עמך שמברכים ומשבחים ומקלסים לשמך הגדול בתורה ובזמירות ובשבחות ורוח הקדש צווחת ברח דודי ברח מאומות העולם והדבק בהם בישראל

⁶⁶¹ עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יט): ודמה לך לצבי טהרנו כצבי או לעופר האילים שתקבל את תפלתנו כקרנן גדיים ואילים וכו' ודמה לך לצבי מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו אחת פתוחה ועינו אחת קמוצה כך בשעה שישראל עושין רצונו של הקדוש ברוך הוא מביט אליהם בשתי עיניו הדא הוא דכתיב (תהלי' ל"ד) עיני ה' אל צדיקים ובשעה שאין עושים רצון הקב"ה מביט להם בעינו אחת שנא' (שם ל"ג) הנה עין ה' אל יראיו

⁶⁶² עי' שיה"ש רבה (פ"ח סי' יט): על הרי בשמים בשמי שמים העליונים וכו' על הרי בשמים אתא לך לריחא טבא בזכות אבותינו שריחן עולה לפניך כבשמים זו גן עדן שכולה בשמים לכך נאמר על הרי בשמים וכו' על הרי בשמים א"ר סימון אמר הקדוש ב"ה המתינו לי עד שאשב בדין על הריהם שהם שריהם שנתנוות אצלי בשמים הדא הוא דכתיב על הרי בשמים.